

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Psychosociální determinanty emoční inteligence u příslušníků Policie ČR

*Psychosocial determinants of emotional intelligence
among police officers in Czech Republic*

Vypracovala: Petra Hypšová
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Bc. Sylvie Štindlová, Ph.D.

České Budějovice
2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. 04. 2019

.....

Petra Hypšová

Poděkování

Na těchto řádcích bych chtěla poděkovat především vedoucí mé práce Mgr. et Mgr. Bc. Sylvii Štindlové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, konzultace, ale i neustálou podporu, kterou mi po celou dobu psaní poskytovala. Velké díky patří také doc. PhDr. Františku Baumgartenerovi, CSc., RNDr. Petru Boschkovi, CSc., Mgr. Janu Širůčkovi, Ph.D., Mgr. Ester Sikorové, prof. PaedDr. Ivě Stuchlíkové, CSc. a Mgr. Zdeňce Bajgarové, Ph.D. za cenné rady a konzultace ohledně faktorové analýzy. Další poděkování patří PhDr. Daliboru Kučerovi, Ph.D. a PhDr. Jitce Šebové Šafaříkové, Ph.D. nejen za udělování cenných rad, ale také kontaktů na další odborníky. Dále také Mgr. Tomáši Mrhálkovi za jeho podporu a postřehy k výzkumu a PhDr. Lence Šrámkové, Ph.D. za poskytnutí konzultací a Výroční zprávy Policie ČR pro rok 2017, která znamenala důležitý materiál pro porovnání dat v empirické části.

Speciální díky patří celé mé rodině za jejich psychickou podporu a slova útěchy, která mne celým psáním doprovázela a pomáhala mi vytrvat a práci dokončit. Děkuji také svému milovanému příteli, který mne neustále podporoval a motivoval k dalšímu psaní i v době největších komplikací, který se mnou prožíval všechny radostné i ty méně radostné okamžiky v průběhu psaní a díky němuž jsem celou práci zvládla vypracovat.

V neposlední řadě chci také poděkovat všem mým respondentům, bez nichž by tento výzkum nikdy nevznikl.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá možnými vztahy mezi psychosociálními determinantami a emoční inteligencí u příslušníků Policie České republiky. V teoretické části je popsána emoční inteligence, pětifaktorový model osobnosti a psychosociální determinanty emoční inteligence u příslušníků policie. Empirická část si klade za cíl vypočítat, z kolika faktorů je tvořena emoční inteligence měřená dotazníkem SEIS, dalším cílem je porovnat, zda existují rozdíly v celkové emoční inteligenci a jejích faktorech mezi Policií ČR a běžnou populací. U policie jsou následně zjišťovány vztahy mezi demografickými charakteristikami a osobnostními rysy (měřeny dotazníkem NEO-FFI) spolu s celkovou emoční inteligencí. Výzkumný vzorek je tvořen celkem 531 respondenty starších 18 let. Výzkumný soubor je rozdělen na Policii ČR (N = 222) a běžnou populaci (N = 309). Výsledky výzkumu neprokázaly existenci statisticky signifikantního rozdílu mezi Policií ČR a běžnou populací v celkové emoční inteligenci. Byl však nalezen významný rozdíl ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* a faktoru *Využití emocí k řešení problémů* mezi Policií ČR a běžnou populací. Ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých* nebyl odhalen žádný statisticky signifikantní rozdíl. Nebyly objeveny ani signifikantní rozdíly či vztahy mezi věkem, vzděláním a pohlavím policistů a jejich celkovou emoční inteligencí. Významným zjištěním bylo nalezení vztahů mezi všemi osobnostními dimenzemi dle Big Five a celkovou emoční inteligencí u příslušníků Policie ČR.

Klíčová slova: emoční inteligence, pětifaktorový model osobnosti, Policie ČR, faktorová analýza

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with possible relations between psychosocial determinants and emotional intelligence of members of the Police of the Czech Republic. The theoretical part describes the emotional intelligence, the five-factor personality model and the psychosocial determinants of emotional intelligence among the members of the police. The empirical part aims to calculate how many factors create emotional intelligence measured by the SEIS questionnaire. The next goal is to compare whether there are differences in overall emotional intelligence and its factors between the Police of the Czech Republic and the general population. Considering the police, there the relationship among demographic characteristics and personality traits (measured by the NEO-FFI questionnaire) are investigated along with overall emotional intelligence. The research sample consists of a total of 531 respondents aged 18 and over. The research group is divided into the Police of the Czech Republic (N = 222) and the general population (N = 309). The results of the research did not prove the existence of a statistically significant difference between the Police of the Czech Republic and the common population in total emotional intelligence. However, a significant difference was found in the factor of *understanding one's own emotions* and *emotions of other people* and the factor of *using emotions to solve problems* between the Police of the Czech Republic and the general population. No statistically significant difference was revealed in the factor of the *regulation of one's own emotions and of other people*. No significant differences or relationships were found among age, education and gender of police officers and their overall emotional intelligence. An important finding, however, was to find relationships among all the personal dimensions according to the Big Five and the overall emotional intelligence of members of the Police of the Czech Republic.

Key words: emotional intelligence, Five-Factor Personality Model, Police of the Czech Republic, factor analysis

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 EMOČNÍ INTELIGENCE	10
1.1 Historie a definice emoční inteligence	10
1.2 Modely emoční inteligence	12
1.2.1 Modely emoční inteligence jako schopnosti	13
1.2.1.1 Původní model emoční inteligence Saloveye a Mayera	13
1.2.1.2 Přepřacovaný model emoční inteligence Mayera a Saloveye	16
1.2.1.3 Nejnovější model EI Mayera, Carusa a Saloveye.....	18
1.2.2 Smíšené modely emoční inteligence	20
1.2.2.1 Bar-Onův smíšený model emoční inteligence	20
1.2.2.2 Golemanův model emoční inteligence	21
1.2.3 Ostatní modely emoční inteligence	22
1.2.3.1 Model emoční inteligence Coopera a Sawafa.....	22
1.2.3.2 Model emoční inteligence Higgse a Dulewitze	23
1.2.3.3 Model emoční inteligence Petridesa a Furnhama	23
1.2.4 Shrnutí kapitoly	25
1.3 Měření emoční inteligence	27
1.3.1 Měření emoční inteligence jako schopnosti	27
1.3.1.1 MEIS (Multifactor Emotional Intelligence Scale).....	27
1.3.1.2 MSCEIT (Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test)	28
1.3.2 Měření rysové emoční inteligence.....	28
1.3.2.1 TMMS (Trait Meta-Mood Scale)	29
1.3.2.2 EQ-i (Bar-On Emotional Quotient Inventory).....	29
1.3.2.3 SEIS (Schutte Emotional Intelligence Scale)	29
1.3.2.4 ECI (Emotional Competence Inventory)	30
1.3.2.5 TEIQue (Trait Emotional Intelligence Questionnaire)	31
1.3.2.6 WLEIS (Wong and Law Emotional Intelligence Scale).....	31
1.3.3 Shrnutí metod pro měření rysové EI	31
1.4 Výzkumy psychosociálních determinant emoční inteligence	32
1.4.1 Emoční inteligence a pohlaví	32
1.4.2 Emoční inteligence a věk.....	35
1.4.3 Emoční inteligence a nejvyšší dosažené vzdělání	36

2 PĚTIFAKTOROVÝ MODEL OSOBNOSTI.....	38
2.1 Vymezení pojmu osobnost.....	38
2.2 Rysy osobnosti	38
2.3 Faktorová analýza osobnosti	39
2.4 Popis pětifaktorového modelu osobnosti	40
2.4.1 Dimenze pětifaktorového modelu osobnosti a jejich deskripce	41
2.4.2 NEO inventáře	42
2.4.2.1 NEO-PI-R (Revised NEO Personality Inventory)	42
2.4.2.2 NEO-FFI (NEO Five-Factor Inventory)	43
2.5 Výzkumy emoční inteligence a osobnosti z hlediska Big Five.....	44
3 PSYCHOSOCIÁLNÍ DETERMINANTY EMOČNÍ INTELIGENCE U PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČR.....	46
3.1 Podmínky přijetí policisty	46
3.2 Vybrané služby PČR a náplň práce.....	48
3.2.1 Služba pořádkové policie	48
3.2.2 Služba dopravní policie	48
3.2.3 Služba kriminální policie a vyšetřování	49
3.3 Výzkumy emoční inteligence u policie.....	49
4 SHRNU TÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	52
EMPIRICKÁ ČÁST	54
5 METODOLOGICKÝ RÁMEC	54
5.1 Cíle výzkumu a výzkumný problém	54
5.2 Výzkumné hypotézy.....	54
6 UŽITÁ METODIKA	56
6.1 Typ výzkumu	56
6.2 Použité metody.....	56
6.2.1 SEIS (<i>Schutte Emotional Intelligence Scale</i>)	56
6.2.2 NEO-FFI (<i>NEO-Five Factor Inventory</i>)	57
7 PRŮBĚH VÝZKUMU A ETICKÉ ASPEKTY	58
7.1 Charakteristika výzkumného souboru.....	58
7.2 Etické aspekty	62
7.3 Průběh sběru dat.....	62
8 VÝSLEDKY VÝZKUMU	64
8.1 Zpracování dat.....	64
8.2 Deskriptivní statistiky	64

8.3 Výsledky výzkumu.....	68
8.3.1 Ověřování hypotéz.....	74
8.3.1.1 Hypotézy k cíli č. 2	74
8.3.1.2 Hypotézy k cíli č. 3	76
8.3.1.3 Hypotézy k cíli č. 4	79
9 DISKUZE	82
9.1 Diskuze výsledků	82
9.2 Limity výzkumu	88
9.3 Praktické přínosy.....	89
9.4 Doporučení pro další výzkum	90
10 ZÁVĚR	91
POUŽITÁ LITERATURA	92
SEZNAM TABULEK	103
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	105
SEZNAM PŘÍLOH.....	105
PŘÍLOHY	106

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je vztah mezi psychosociálními determinantami a emoční inteligencí u příslušníků Policie ČR. K tomuto tématu mne vedl můj osobní, a především celkově narůstající zájem o zkoumání emoční inteligence, která se v posledních dvou dekadách dostává rapidně do popředí jak odborné, tak široké veřejnosti. Hlavním důvodem zkoumání EI u příslušníků Policie ČR je malé množství relevantních výzkumů, které by se na oblast EI přímo u Policie ČR zaměřovaly. Další příčinou pro vznik této práce byla má stáž v oblasti policejní psychologie, kde jsem měla možnost nahlédnout do toho, co obnáší profese policisty a na základě jakých psychologických charakteristik je policista vybírán do služebního poměru.

Profese policisty je bezesporu velice náročná jak po psychické, tak po fyzické stránce. Příslušníci policie se musí každodenně vypořádávat s nejrůznějšími situacemi a osobami. Musí být schopni zvládat komunikaci s pachateli trestných činů, ale také s jejich oběťmi a jejich blízkými a zároveň si musí zachovat pevnou a neutrální tvář a postoj vůči dané osobě a situaci. Domnívám se, že policisté proto musí být schopni dokonale zvládat, ať už implicitně nebo explicitně, své emoce. Zároveň se po nich vyžaduje určitá míra empatie a emoční porozumění druhému člověku, aby s ním tak mohli adekvátně pracovat. Na základě této teze přemýšlím nad důležitostí konstruktů emoční inteligence u příslušníků policie a troufám si říci, že může představovat klíčovou vlastnost či schopnost policisty pro vykonávání jeho profese.

TEORETICKÁ ČÁST

1 EMOČNÍ INTELIGENCE

1.1 Historie a definice emoční inteligence

Emoční inteligence (dále jen EI) jako teoretický konstrukt má své kořeny již ve 20. letech 20. století ve spojení se jménem Edwarda Thorndikea a jeho rozlišením inteligence na abstraktní, mechanickou a sociální. Sociální inteligenci definuje jako schopnost chápat a řídit ostatní a dále jako schopnost jednat moudře v mezilidských vztazích (Thorndike, 1920). Thorndike tedy postuluje sociální inteligenci jako schopnost vnímat vnitřní stavy, motivy a chování jak u sebe samého, tak i u druhých, a na základě těchto informací s ostatními adekvátně jednat (Mayer & Salovey, 1993).

Gardner (1983) ve své teorii mnohočetných inteligencí rozlišuje inteligenci mimo jiné na interpersonální a intrapersonální. Interpersonální inteligence je v jeho pojetí definována jako „schopnost všimnout si jiných jednotlivců a rozlišovat mezi nimi, a to zejména mezi jejich náladami, temperamenty, motivacemi a záměry“ (Gardner, 1999, 261).

Dle Baumgartnera, Orosové a Výrosta (2008) tvoří Thorndikeova sociální inteligence a Gardenerovo rozlišení inteligence na interpersonální a intrapersonální významná východiska, jež napomohla vzniku konceptu EI.

Termín „emoční inteligence“ byl snad poprvé použit v disertační práci nesoucí název *A Study of Emotion: Developing Emotional Intelligence; Self-Integration; Relating to Fear, Pain and Desire*, jejímž autorem je Wayne Payne, který tuto práci napsal v roce 1985 (Sternberg, 2002; Mayer, Salovey & Caruso, 2004; Chopra & Kanji, 2010; Giorgi, 2013).

Pro vznik EI jako konstruktů jsou klíčová především 90. léta 20. století, kdy došlo k vytvoření prvních ucelených definic a také k velké popularizaci tohoto tématu (Mayer, 2006). V roce 1990 Salovey a Mayer jako první představili formální model a definici EI ve svém článku *Emotional Intelligence*, kde EI charakterizují jako soubor dovedností, které umožňují jedinci sledovat pocity a emoce u sebe i u druhých, rozlišovat mezi nimi a na základě toho je používat k řízení vlastního myšlení a jednání (Salovey & Mayer, 1990). Sami autoři však v pozdějších letech svou definici

revidují, začínají o EI hovořit také jako o schopnosti přesně vnímat, posuzovat a vyjadřovat emoce, dokázat svým emocím rozumět a díky tomu je i regulovat a v neposlední řadě také umět vyvolávat pocity (Mayer & Salovey, 1997). K empirickému zabývání se EI je dovedla skutečnost, že si na základě výsledků výzkumů z oblasti emocí, inteligence, psychoterapie a kognice všimli, že někteří lidé vykazují vyšší schopnosti v emoční oblasti ti druzí (Mayer, Caruso & Salovey, 2016).

Výzkumy Mayera a Saloveye inspirovaly Golemana (1997) k napsání knihy *Emoční inteligence – proč může být emoční inteligence důležitější než IQ*, která se ihned po vydání stala bestsellerem a postarala se tak o rozšíření EI mezi odbornou i širokou veřejnost (Bar-On, 2006; Pérez, Petrides & Furnham, 2007; Chopra & Kanji, 2010). Goleman (1997, 40) zde definuje EI jako „schopnost dokázat sám sebe motivovat a nevzdávat se tváří v tvář obtížím a frustraci, schopnost ovládat svoje pohnutky a odložit uspokojení na pozdější dobu, schopnost ovládnout svoji náladu a zabránit úzkosti a nervozitě, schopnost ovlivňovat kvalitu svého myšlení, schopnost vcítit se do situace druhého člověka a ani v těžkých chvílích neztrácet naději“.

Popularizace EI s sebou přinesla velkou řadu nových definic, které se mezi sebou různí (Rooy & Viswesvaran, 2004; Austinová & Saklofske, 2007; Badenhorst & Smith, 2007; Chopra & Kanji, 2010).

Podle Bar-Ona (2006), který vytvořil velmi uznávaný model EI, je EI souborem kompetencí a dovedností, které určují, jakým způsobem rozumíme sami sobě, vyjadřujeme své pocity, chápeme ostatní a dokážeme s nimi spolupracovat a také jak se dokážeme vypořádat s každodenními situacemi. Tyto dovednosti jsou založené na našich intrapersonálních (např. vědomí sebe sama, chápání svých silných a slabých stránek) a interpersonálních schopnostech (např. vědomí emocí druhých, jejich pocitů a potřeb) (Bar-On, 2006).

Ciarrochi a Godsell (2007, 91) postulují EI z hlediska několika dimenzí, mezi něž řadí „schopnost účinně jednat v kontextu daných emocí a emočně nabitých myšlenek a používat emoce jako informace“.

Jako poslední uvádíme vymezení, s nímž přichází Gignac (2010, 131), který EI chápe jako „schopnost cíleně si přizpůsobit, tvarovat a zvolit si prostředí za pomoci emočně relevantních procesů“.

Podle Schultzeho et al. (2007) může být tato rozmanitost definic způsobena i vztahem mezi emocemi, poznávacími procesy a motivací. V psychologii se hojně využívá třísloužková klasifikace, jež zahrnuje právě emoce, motivaci (*konace*) a poznávací procesy (*kognice*). Zde pak emoce představují samostatnou oblast, která však může být se zbývajícími dvěma v interakci. Tento fakt možná představuje důvod, proč různí autoři nazírají na EI odlišným způsobem. Dle Schultzeho et al. (2007, 32) „závisí míra obtížnosti studia EI na tom, jaký je podle badatele předpokládaný vztah mezi emocemi, konací a kognicí“.

I přes tuto pestrost je však možné nalézt mezi jednotlivými definicemi společné jádro, které obsahuje jak intrapersonální komponenty (např. regulace nálad), tak interpersonální komponenty (např. sociální dovednosti) (Austinová & Saklofske, 2007).

Problémem však zůstává, že velké množství vymezení EI je jedním z hlavních důvodů, proč se tento konstrukt stává terčem kritiky odborníků. Dle Badenhorsta a Smithe (2007) dochází k neustálému vytváření nových definic EI z důvodu absence jednotného vymezení, jež by zastřešovalo všechny ostatní. Tito autoři proto tvrdí, že je třeba do oblasti výzkumu EI přinést definici, která by byla univerzálně přijímána a sjednotila by tak dosavadní znalosti o tomto konstrukt (Badenhorst & Smith, 2007).

1.2 Modely emoční inteligence

Na základě popularizace EI došlo v posledních letech k vytvoření mnoha modelů EI (např. Salovey & Mayer, 1990; Goleman, 1997; Mayer & Salovey, 1997; Bar-On, 2006). Tyto modely lze rozdělit do dvou velkých skupin – první tvoří modely EI jako *schopnosti* a druhou *smíšené* modely EI (Livingstone & Day, 2005; Fernández-Berrocal & Extremera, 2006; Neubauer & Freudenthaler, 2007; Giorgi, 2013; Giorgi, Mancuso & Perez, 2014). Oba druhy modelů se liší svou konceptualizací, ale hlavně navrženými nástroji pro měření EI, kdy modely schopností spoléhají spíše na výkonové metody měření, zatímco modely smíšené upřednostňují metody sebe-popisné (Caruso, Mayer & Salovey, 2002; Neubauer & Freudenthaler, 2007).

V této kapitole se zaměříme na deskripci nejznámějších modelů EI, nejprve popisujeme modely schopností a poté modely smíšené. Do první skupiny řadíme modely Saloveye a Mayera z roku 1990, poté jejich přepracovanou verzi z roku 1997 a jako poslední zmiňujeme nejnovější model od Mayera, Saloveye a Carusa z roku 2016. Druhá skupina je věnována modelu Bar-Ona a Golemana. Jelikož dnes vzniká velká řada nových modelů EI, budou zde popsány i některé z těch, které se ještě netěší takové popularitě. Jmenujme tedy modely Coopera a Sawafa (1997), Weisingera z roku 1998, Higgse a Dulewitze z roku 1999, a také model Petridesa a Furnhama (2001).

1.2.1 Modely emoční inteligence jako schopnosti

Mezi modely EI jako schopnosti řadíme *Původní model EI Saloveye a Mayera (1990)*, *Přepracovaný model EI Mayera a Saloveye (1997)* a *Nejnovější model EI Mayera, Saloveye a Carusa (2016)*. První dva modely zaujaly vědeckou komunitu především díky jejich pevnému a ověřenému teoretickému základu a silné podpoře z empirických dat (Fernández-Berrocal & Extremera, 2006). Tyto koncepty se soustřeďují na schopnost jedince rozpoznávat emoční informace a na základě těchto informací poté uvažovat (Caruso, Mayer & Salovey, 2002).

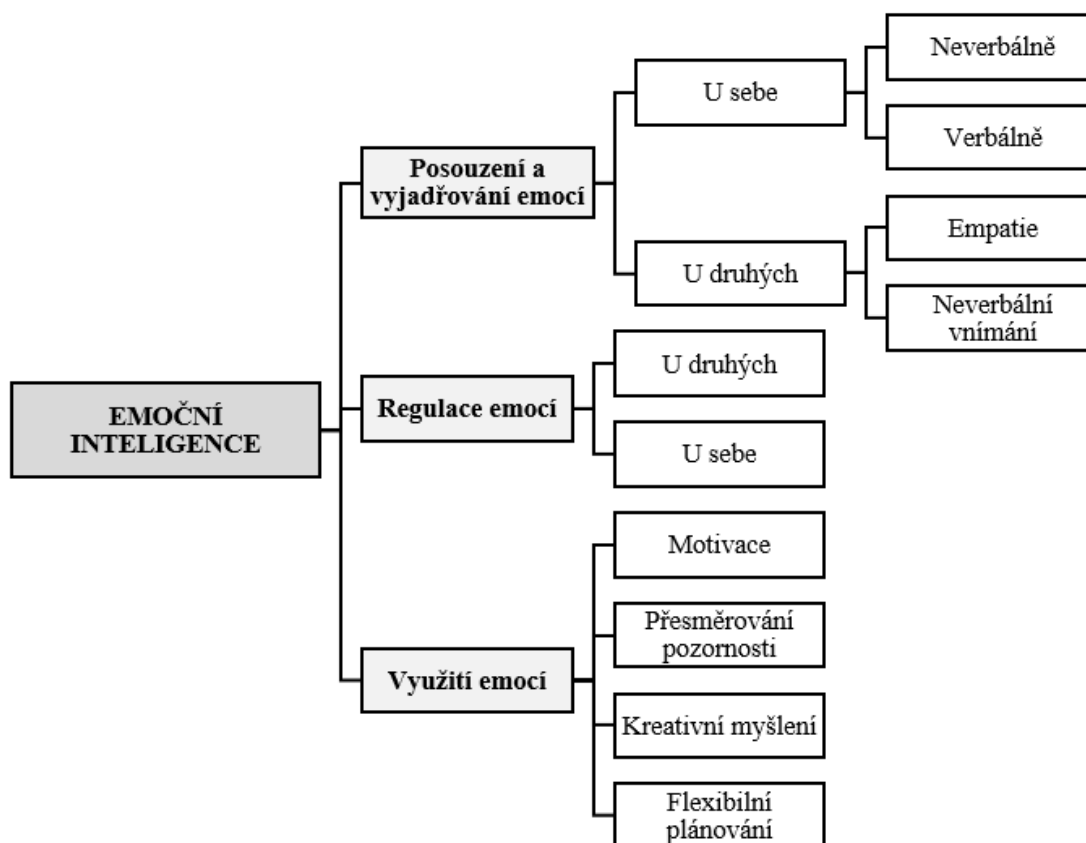
1.2.1.1 Původní model emoční inteligence Saloveye a Mayera

V roce 1990 dochází kvůli autorům Saloveye a Mayera ke sloučení tématu obecného vlivu emocí a emocionality na osobnost a tím také k syntéze psychologických konstruktů inteligence a emocí. Tito badatelé vypracovali první formální pojetí EI jako „řídícího prvku integrujícího ohromné, ale roztržité množství výzkumů individuálních rozdílů ve schopnosti zpracovávat emoční informace a přizpůsobovat se jim“ (Neubauer & Freudenthaler, 2007, 55).

Dle tohoto modelu, jinak označovaného jako EI90, tvoří jádro EI tři mentální procesy zahrnující emoční informace, jež jsou zobrazené na Obr. 1. Patří mezi ně:

- a) posuzování a vyjadřování emocí,
- b) regulace emocí,
- c) využívání emocí adaptivním způsobem (Salovey & Mayer, 1990).

Z příloženého schématu lze vidět, že větev *posouzení a vyjadřování emocí* a *regulace emocí* se dělí ve vztahu k sobě a k druhým lidem, čímž dochází k diferenciaci percepce a regulace vlastních emocí a emocí ostatních.

Obrázek 1 – Původní model EI Saloveye a Mayera (1990, 190; dle vlastního překladu)

U větve *posouzení a vyjadřování emocí* dochází dále k rozdělení self a ostatní na verbální a neverbální oblast. Verbální oblast souvisí se schopností využívat jazyk k vyjadřování a posuzování emocí. Salovey a Mayer (1990) předpokládají, že jedinci s vyšší úrovní EI dokáží lépe a rychleji vnímat a reagovat na své vlastní emoce a také lépe vyjadřovat emoce vůči druhým. Posouzení emocí u druhých ve verbální oblasti bývá někdy spojováno s konstruktem empatie (Neubauer & Freudenthaler, 2007). Salovey s Mayerem (1990) se domnívají, že by empatie mohla znamenat zásadní charakteristiku emočně inteligentních jedinců.

Jak již bylo zmíněno výše, také větev *regulace emocí* je rozdělena na oblast self a ostatní. *Regulace emocí u sebe samého* souvisí s všeobecnou tendencí lidí udržovat si pozitivní náladu a vyhýbat se té negativní prostřednictvím různých činností či myšlenek. Na druhou stranu *regulace emocí u druhých* souvisí se schopností regulovat

a modifikovat emoční reakce u ostatních. Jako příklad nám může posloužit řečník s vysokou úrovní EI, který dokáže u svých diváků vyvolat silné reakce (Salovey & Mayer, 1990).

Třetí větev *využití emocí* se dělí na čtyři oblasti – dle autorů jsou lidé s vyšší EI schopni více motivovat sebe i ostatní, jsou flexibilnější v užívání emocí, pružněji plánují a tvořivěji myslí. Tato větev bývá často kritizována z důvodu nejasnosti využití některých pojmů (např. „flexibilita plánování“) (Neubauer & Freudenthaler, 2007).

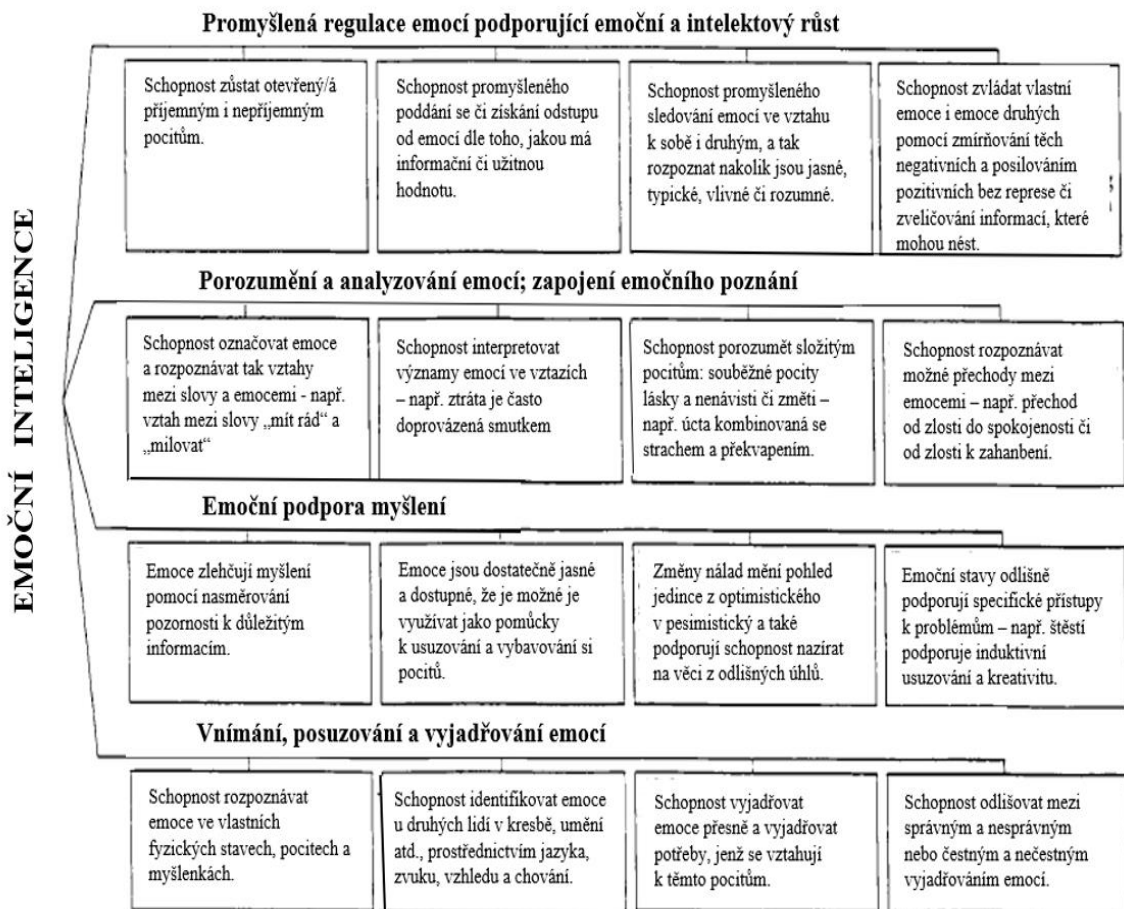
Původní model Saloveye a Mayera navíc předpokládá, že jedinci dosahující vyšší úrovně EI by měli být schopni zvláště v následujících oblastech:

- a) správné vnímání a posuzování vlastních emocí,
- b) vyjadřování emocí a sdělování ostatním,
- c) adekvátní rozpoznávání emocí u druhých a reagování na ně,
- d) účinná regulace emocí vlastních i druhých k dosažení konkrétních cílů,
- e) využití vlastních emocí k řešení problémů (Mayer & Salovey, 1993, In Neubauer & Freudenthaler, 2007).

Autoři tohoto modelu konstatují, že bychom na EI měli hledět jako na konstrukt, který doplňuje zpracování určitých typů informací, a nikoliv jen jako na celek sociálně žádoucích osobnostních vlastností (Neubauer & Freudenthaler, 2007).

1.2.1.2 Přepřacovaný model emoční inteligence Mayera a Saloveye

V roce 1997 dochází k revidování původního modelu EI90 a Mayer se Saloveyem postulují novou verzi, označovanou také jako EI97. V tomto modelu autoři striktně vymezují EI jako duševní schopnost, která se liší od klasických sociálně-emočních osobnostních vlastností (Mayer & Salovey, 1997; Neubauer & Freudenthaler, 2007). EI97 více zdůrazňuje kognitivní složky EI a hovoří o EI jako o prvku, jenž je důležitý pro intelektový a emoční růst (Schutte et al., 1998).

Obrázek 2 – Přepřacovaný model Mayera a Saloveye (1997, 11; dle vlastního překlada)

Přepřacovaná verze je rozdělena do čtyř hlavních kategorií (dle terminologie autorů *větví*). Kategorie jsou uspořádány hierarchicky – od základních k nejvyšším dovednostem (Mayer, Caruso & Salovey, 1999). Nižší úroveň například zahrnuje relativně jednoduché schopnosti vnímat a vyjadřovat emoce, naproti tomu vyšší úroveň se již týká vědomé, promyšlené regulace emocí (Mayer & Salovey, 1997). Hierarchické rozložení jednotlivých větví prezentuje, jak moc je schopnost začleněná do osobnosti jedince (Mayer, Salovey & Caruso, 2004). Pro lepší přehlednost autoři

vytvořili diagram, který znázorňuje posloupné uspořádání jednotlivých větví (viz Obr. 2). Každou z větví podrobněji popisujeme níže.

Větev I. – Vnímání, posuzování a vyjadřování emocí

Tato větev znázorňuje základní dovednosti jedince při práci s emocemi. Salovey a Grewal (2005) se domnívají, že schopnost vnímání emocí by mohla tvořit jádro EI, jelikož umožňuje zpracovávat veškeré emoční informace. Větev ilustruje sérii několika schopností, mezi něž patří například schopnost identifikovat pocity, přesně vyjadřovat emoce a rozlišit, kdy je emoce vyjádřená upřímně, a kdy nikoliv (Caruso, Mayer & Salovey, 2002).

Větev II. – Emoční podpora myšlení

Druhá větev, nazývaná mimo jiné jako *využití emocí* (Salovey & Grewal, 2005), vyjadřuje schopnost využít emoce k lepšímu usuzování či řešení problémů (Salovey & Grewal, 2005; Neubauer & Freudenthaler, 2007). Emoce představují významný systém, který nás upozorňuje na různé situace v průběhu našeho života. Tato větev tedy obsahuje „emoce, které směřují pozornost k důležitým informacím“ (Neubauer & Freudenthaler, 2007, 58). Poslední schopnost v této větvi poukazuje na řešení problémů, respektive na přístup k jejich vyřešení. Autoři se domnívají, že různé druhy nálad mohou usnadňovat odlišné druhy uvažování (tj. deduktivní nebo induktivní) (Mayer & Salovey, 1997).

Větev III. – Porozumění a analyzování emocí; zapojení emočního poznání

Třetí větev modelu EI97 se týká schopnosti porozumět emocím a dokázat využívat emoční poznání (Mayer & Salovey, 1997). Dále zahrnuje schopnost chápat vztahy a dokázat odlišit i mírné nuance mezi jednotlivými emocemi a také schopnost rozpoznat a popsat vývoj emoce v průběhu času (Salovey & Grewal, 2005). Mimo jiné sem autoři zařazují také „schopnost označovat emoce a rozpoznat vztahy mezi slovy a samotnými emocemi, tak schopnost rozpoznávat pravděpodobné přechody mezi emocemi“ (Neubauer & Freudenthaler, 2007, 58).

Větev IV. – Promyšlená regulace emocí podporující emoční a intelektový růst

Poslední a zároveň nejvýše postavená větev poukazuje na schopnost regulovat své emoce i emoce druhých tak, aby docházelo k emočnímu i intelektovému růstu

(Mayer & Salovey, 1997). Emočně inteligentní jedinec by tedy měl být schopen ovládnout své emoce, byť pozitivní či negativní, a tím si zajistit dosažení stanovených cílů (Salovey & Grewal, 2005). Do této větve řadíme například schopnost být otevřený/á svým pocitům (pozitivním i negativním), schopnost promyšleně používat emoce vždy v závislosti na jejich informačních či užitečných hodnotách a v neposlední řadě také schopnost ovládat emoce vlastní i ostatních pomocí zmírňování negativních a posilování pozitivních emocí bez represe nebo zveličování informací, jejichž nositeli mohou být (Mayer & Salovey, 1997).

Abychom mohli změřit EI jako schopnost, Mayer, Caruso a Salovey (1999) vytvořili výkonový test *Multifactor Emotional Intelligence Scale* (Vícefaktorová škála emoční inteligence; MEIS), který je složený z dvanácti výkonových úkolů měřících právě čtyři větve modelu EI97 (Neubauer & Freudenthaler, 2007). O pár let později stejní autoři přichází s revidovanou verzí *Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test* (Mayerův-Saloveyův-Carusův test emoční inteligence; MSCEIT).

1.2.1.3 Nejnovější model EI Mayera, Carusa a Saloveye

Mayer, Caruso a Salovey v roce 2016 představili nejnovější model EI jako schopnosti, který je revidovanou verzí původního čtyřsložkového pojetí EI od Mayera a Saloveye z roku 1997.

Autoři v tomto modelu pracují také se čtyřmi větvemi. Jedná se o hierarchický model, kde se na bazální úrovni nachází větev *vnímání emocí* a na nejvyšší úrovni větev *zvládnutí emocí*. (Mayer, Caruso & Salovey, 2016). V Tab. 1 zobrazujeme od nejvyšší po nejnižší jednotlivé větve modelu spolu s kompetencemi, které zahrnují.

Tabulka 1 - Nejnovější model EI od Mayera, Carusa a Saloveye (2016, 294; dle vlastního překladu)

<i>Větve modelu</i>	<i>Typ myšlení, schopnosti</i>
Zvládání emocí	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Efektivně řídit emoce ostatních za účelem dosažení kýžených výsledků ▪ Efektivně řídit vlastní emoce za účelem dosažení požadovaných výsledků ▪ Vyhodnocovat strategie k zachování, zredukování či zesílení emočních odpovědí ▪ Pozorovat emoční reakce a určit jejich vhodnost ▪ Zabývat se emocemi, pokud jsou užitečné, a naopak se od nich oprostit, pokud užitečné nejsou ▪ Zůstat dle potřeby otevřený/á příjemným i nepříjemným pocitům a informacím, které vyjadřují
Porozumění emocím	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozpoznávat kulturní rozdíly při hodnocení emocí ▪ Chápat, jak se jedinec může v budoucnosti či za změněných podmínek cítit (afektivní předpovídání) ▪ Rozpoznat pravděpodobné přechody mezi emocemi jako například ze vzteku ke spokojenosti ▪ Rozumět komplexním a variabilním emocím ▪ Rozlišovat mezi emocemi a náladami ▪ Odhadnout situaci, která pravděpodobně vyvolá emoce ▪ Určit priority, významy a následky emocí ▪ Pojmenovat emoce a rozpoznat vztahy mezi nimi
Podpora myšlení prostřednictvím emocí	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Řešit problémy na základě toho, jak momentálně probíhající emoce mohou usnadnit myšlení ▪ Využít změn nálad k odlišnému nazírání na situaci ▪ Řízení myšlení dle zaměření pozornosti na aktuální pocity ▪ Generovat emoce za účelem vztažení se k zážitkům druhé osoby ▪ Generovat emoce a tím tak pomoci úsudku a paměti
Vnímání emocí	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifikovat falešné nebo neupřímné vyjadřování emocí ▪ Rozlišovat mezi adekvátním a neadekvátním vyjádřením emocí ▪ Chápat projevy emocí v závislosti na kontextu a kultuře ▪ Vyjadřovat emoce adekvátním způsobem v určitých situacích ▪ Vnímat emoční obsahy v prostředí, umění a hudbě ▪ Vnímat emoce u jiných skrze jejich hlas, výrazy ve tváři, jazyk či chování ▪ Rozpoznávat emoce ve vlastních fyzických stavech, pocitech a myšlenkách

1.2.2 Smíšené modely emoční inteligence

Smíšené modely na rozdíl od modelů EI jako schopnosti nazírají na tento konstrukt jako na „označení rozmanité skupiny osobnostních charakteristik, které mohou předvídat úspěch v pracovním i běžném životě“ (Neubauer & Freudenthaler, 2007, 63). Bar-On (1997, In Joseph & Newman, 2010) definuje smíšené modely jako sérii nekognitivních schopností, kompetencí a dovedností, které ovlivňují jedincovu připravenost zdařile se vyrovnávat s požadavky a tlaky, které na něj prostředí vyvíjí.

1.2.2.1 Bar-Onův smíšený model emoční inteligence

Bar-Onův smíšený model EI, nazýván také jako *model emočně-sociální inteligence*, byl představen v roce 1997. Reprezentuje jej série emočních a sociálních kompetencí, které jsou ve vzájemném vztahu. Mimo jiné je tvořen také dovednostmi, jež ovlivňují jedincovu schopnost rozpoznávat, chápat, ovládat své emoce a zvládat jednání s druhými (Bar-On, 2006).

Bar-On ve svém modelu identifikuje pět obecných dimenzí, které vytvořil na základě rešerše osobnostních charakteristik, jež dle něj determinují úspěch jedince nad rámec kognitivní inteligence a tvoří klíčové faktory EI (Neubauer & Freudenthaler, 2007). Tyto dimenze rozčlenil do 15 subškál (Bar-On, 2006; Fernández-Berrocal & Extremera, 2006; Neubauer & Freudenthaler, 2007).

1. Intrapersonální dovednosti

- Sebeúcta – uvědomění a přijetí sebe samého, porozumění sobě
- Vědomí vlastních emocí – uvědomění a pochopení vlastních emocí
- Asertivita – adekvátní vyjadřování vlastních emocí, myšlenek, potřeb a tužeb
- Nezávislost – samostatnost a emoční nezávislost na druhých
- Sebeaktualizace – určení vlastního směřování, sebekontrola

2. Interpersonální dovednosti

- Empatie – uvědomění si emocí ostatních a porozumění jim
- Sociální odpovědnost – být prokazatelným členem vlastní sociální skupiny

- Interpersonální vztahy – navazování a udržování vzájemně uspokojujících blízkých vztahů s druhými

3. Adaptabilita

- Testování reality – potvrzování vlastních myšlenek a pocitů prostřednictvím vnější reality
- Flexibilita – přizpůsobování a modifikace vlastních pocitů a myšlenek dle nových situací
- Řešení problémů – konstruktivní řešení osobních a interpersonálních problémů

4. Zvládání stresu

- Tolerance vůči stresu – efektivní a konstruktivní zvládání stresu
- Kontrola impulzů – efektivní a konstruktivní kontrola emocí, ovládání emocí

5. Obecná nálada

- Optimismus – udržování pozitivních postojů a nazírání na svět z té lepší strany
- Štěstí – pocity spokojenosti se sebou, ostatními a obecně s vlastním životem (Bar-On, 2006; Neubauer & Freudenthaler, 2007).

Pro testování rysové EI a hodnocení výše zmíněných faktorů vytváří Bar-On v roce 1997 sebe-popisnou metodu nesoucí název *BarOn Emotional Quotient Inventory* (EQ-i; Bar-Onův inventář emočního kvocientu). Tento inventář byl přeložen do více než 30 jazyků a data nezbytná pro jeho vytvoření byla sbírána po celém světě (Bar-On, 2006). Více o této metodě zmiňujeme v kapitole Měření emoční inteligence.

1.2.2.2 Golemanův model emoční inteligence

Goleman ve svém bestselleru *Emoční inteligence* (1997) popisuje EI jako konstrukt, který může vysvětlit úspěch jedince v jeho životě. Díky tomuto autorovi se EI dostala do povědomí široké i odborné veřejnosti a začala se tak těšit obrovské popularitě (Molčanová & Baumgartner, 2008; Baumgartner, Molčanová & Chylová, 2010).

Golemanův model představuje pět faktorů, které zahrnují sebeuvědomění, seberegulaci, schopnost motivovat sám sebe, empatii a sociální schopnosti

(Goleman, 1997; Peréz, Petrides & Furnham, 2007; Molčanová & Baumgartner, 2008). Těchto pět faktorů tvoří soubor 25 odvozených emočních dovedností (viz Tab. 2.), přičemž první tři se vztahují k vlastní osobě a zbylé dvě k mezilidským vztahům. Goleman tvrdí, že úroveň naší EI je rovna tomu, jak zvládáme pět zmíněných kompetencí (Goleman, 1999).

Tabulka 2 - Golemanův model EI (Goleman, 1999, 36-37)

Sebeuvědomění	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Emoční sebeuvědomění ▪ Reálné sebehodnocení ▪ Sebedůvěra
Sebeovládání	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spolehlivost ▪ Svědomitost ▪ Přizpůsobivost ▪ Schopnost inovace
Motivace k vyšším cílům	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ctižádostivost ▪ Loajalita ▪ Iniciativa ▪ Optimismus
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pochopení ▪ Schopnost stimulovat osobní růst ▪ Orientace na zákazníka ▪ Snaha o rozvíjení a využití diverzity ▪ Cit pro „politiku“ organizace, sledování tendencí
Obratnost ve společenském styku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Schopnost ovlivňovat ▪ Schopnost komunikace ▪ Vůdčí schopnosti ▪ Ochota ke změnám ▪ Schopnost zvládat konflikty ▪ Schopnost vytvářet vazby ▪ Schopnost spolupráce ▪ Schopnost týmové práce

1.2.3 Ostatní modely emoční inteligence

1.2.3.1 Model emoční inteligence Coopera a Sawafa

Cooper a Sawaf ve své knize *Executive EQ: Emotional Intelligence in Leadership and Organizations* (1997) přicházejí se svým modelem EI, kde pracují se čtyřmi základními kameny, kterými jsou:

- emoční gramotnost;
- emoční zdatnost;

- emoční hloubka;
- emoční alchymie (Cooper a Sawaf, 1997; Petrides & Furnham, 2007, 215).

1.2.3.2 Model emoční inteligence Weisingera

Weisinger rozlišuje následující komponenty EI:

- sebeuvědomění;
- řízení emocí;
- sebemotivace;
- efektivní komunikační schopnosti;
- interpersonální odbornost;
- emoční koučování

(Weisinger, 1998, In Pérez, Petrides & Furnham, 2007, 215).

1.2.3.2 Model emoční inteligence Higgse a Dulewitze

Tento model EI z roku 1999 diferencuje následující tři typy sil:

1. poháněcí síly (*drivers*) – sem spadá motivace a intuice
 2. restriktivní síly (*constrainers*) – tvoří svědomitost a emoční odolnost
 3. umožňující síly (*enablers*) – sem je zařazeno sebeuvědomění, interpersonální vnímavost, vliv a charakter
- (Higgs & Dulewitz, 1999, In Pérez, Petrides & Furnham, 2007, 215).

1.2.3.3 Model emoční inteligence Petridesa a Furnhama

Petrides a Furnham (2001) hovoří o takzvané *rysové* EI, která zahrnuje několik odlišných osobnostních dispozic. Tito výzkumníci provedli obsahovou analýzu několika významných modelů EI a podobných konstruktů a díky tomu vytvořili rysový model EI skládající se z 15 faktorů (Petrides, Pita & Kokkinaki, 2007). Těchto 15 faktorů spolu s tím, jak se vyznačují u jedinců s vysokými skóry EI, zobrazujeme v Tab. 3.

Tabulka 3 - Rysový model EI Petridese a Furnhama (Petrides, Pita & Kokkinaki, 2007, 274)

Faktory	Jedinci s vysokými hodnotami jsou ...
Adaptabilita	flexibilní a ochotní adaptovat se na nové podmínky
Asertivita	přímí, poctiví a ochotní postavit se za svůj názor
Vnímání emocí u sebe a u druhých	jistí ve vlastních pocitech i v pocitech ostatních
Vyjadřování emocí	schopní sdělovat své pocity druhým
Řízení emocí (ostatních)	schopní ovlivňovat pocity druhých
Emoční regulace	schopní kontrolovat vlastní emoce
Impulzivita (nízká)	přemýšliví a s nižší pravděpodobností podléhají vlastním potřebám
Vztahové dovednosti	schopní mít plnohodnotný osobní vztah
Sebeúcta	úspěšní a sebevědomí
Sebemotivace	schopní řízení sami sebe a nepravděpodobně se vzdají v nesnázích
Sociální kompetence	úspěšní v sociálních situacích
Řízení stresu	schopní vzdorovat tlaku a regulovat vlastní stres
Charakterová empatie	schopní nazírat na svět z perspektivy druhého
Charakterové štěstí	veselí a spokojení s vlastním životem
Charakterový optimismus	sebejistí s pozitivním pohledem na svět

1.2.4 Shrnutí kapitoly

V této kapitole jsme pojednaly o modelech EI jako schopnosti, o modelech smíšených a v krátkosti jsme představily také ostatní, ne tak využívané, modely. Jako první byl představen model EI jako schopnosti od Mayera a Saloveye z roku 1990, poté jejich přepracovaná verze, EI97 z roku 1997, a také nejnovější model Mayera, Carusa a Saloveye z roku 2016. V druhé části byly představeny modely smíšené, kde jsme ilustrovaly Bar-Onův a Golemanův model, a nakonec jsme popsaly ostatní modely v jejich chronologické posloupnosti.

K ucelení a zpřehlednění výčtu již zmíněných modelů jsme vytvořily tabulku (viz Tab. 4), kde jsou popsány všechny dimenze jednotlivých pohledů na EI.

Tabulka 4 - Přehled modelů emoční inteligence

<i>Salovey a Mayer (1990)</i>	<i>Mayer, Caruso a Salovey (2016)</i>	<i>Bar-On (2006)</i>	<i>Cooper a Sawaf (1997)</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ posouzení a vyjadřování emocí ▪ regulace emocí ▪ využití emocí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zvládání emocí ▪ porozumění emocím ▪ podpora myšlení prostřednictvím emocí ▪ vnímání emocí 	<p><i>Intrapersonální:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sebeúcta ▪ vědomí vlastních emocí ▪ asertivita ▪ nezávislost ▪ sebeaktualizace <p><i>Interpersonální:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ empatie ▪ sociální odpovědnost ▪ interpersonální vztahy <p><i>Adaptabilita:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ testování reality ▪ flexibilita ▪ řešení problémů <p><i>Zvládání stresu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tolerance vůči stresu ▪ kontrola impulzů <p><i>Obecná nálada:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ optimismus ▪ štěstí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ emoční gramotnost ▪ emoční zdatnost ▪ emoční hloubka ▪ emoční alchymie
<i>Mayer a Salovey (1997)</i>			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vnímání, posuzování a vyjadřování emocí ▪ emoční podpora myšlení ▪ porozumění a analyzování emocí ▪ promyšlená regulace emocí podporující emoční a intelektový růst 			
<i>Goleman (1999)</i>	<i>Weisinger (1998)</i>	<i>Higgs a Dulewitz (1999)</i>	<i>Petrides a Furnham (2001)</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ sebeuvědomění ▪ sebeovládání ▪ motivace k vyšším cílům ▪ empatie ▪ obratnost ve společenském styku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sebeuvědomění ▪ řízení emocí ▪ sebemotivace ▪ efektivní komunikační schopnosti ▪ interpersonální odbornost ▪ emoční koučování 	<p><i>Poháněcí síly:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ motivace ▪ intuice <p><i>Restriktivní síly:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ svědomitost ▪ emoční odolnost <p><i>Umožňující síly:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sebeuvědomění ▪ interpersonální vnímavost ▪ vliv ▪ charakter 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adaptabilita ▪ asertivita ▪ vnímání emocí u sebe a druhých ▪ vyjadřování emocí ▪ řízení emocí (ostatních) ▪ emoční regulace ▪ impulzivita (nízká) ▪ vztahy ▪ sebeúcta ▪ sebemotivace ▪ sociální kompetence ▪ řízení stresu ▪ charakterová empatie ▪ charakterové štěstí ▪ charakterový optimismus

1.3 Měření emoční inteligence

Testy pro měření EI vychází především z modelů EI. Jak jsme již nastínily výše, modely schopností používají především výkonové metody měření, zatímco modely smíšené preferují sebe-popisné testové baterie (Caruso, Mayer & Salovey, 2002; Neubauer & Freudenthaler, 2007; Brackett et al., 2013). V této kapitole proto představíme testové metody jak pro modely schopností, tak pro modely smíšené.

1.3.1 Měření emoční inteligence jako schopnosti

Do této kapitoly spadají nejpoužívanější metody pro měření EI jako schopnosti. Jmenujme Multifaktorovou škálu emoční inteligence (MEIS) od autorů Mayer, Caruso a Salovey (1999) a poté jejich přepracovanou a vylepšenou verzi MSCEIT (*Mayerův-Saloveyův-Carusův test emoční inteligence*) z roku 2000 (Mayer et al., 2001).

1.3.1.1 MEIS (*Multifactor Emotional Intelligence Scale*)

Mayer a Salovey (1997) se domnívají, že EI může být změřena pouze výkonovými testy, které dovolují rozlišit mezi správnou a špatnou odpovědí. V souladu s tímto názorem o dva roky později vyvíjí Mayer, Caruso a Salovey (1999) metodu nazvanou Multifaktorová škála emoční inteligence (dále pouze MEIS).

MEIS se skládá z 12 výkonových úkolů, jež jsou rozlišeny do čtyř větví popsaných v modelu EI97:

1. Větev I. je složena ze čtyř testů měřících schopnost identifikovat emoce ve tvářích, v hudbě, v kresbě a v příbězích;
2. Větev II. tvoří dva testy, jež měří schopnost asimilovat emoce do procesů percepce a kognice;
3. Větev III. se skládá ze čtyř testů zkoumajících schopnost rozumět emocím a uvažovat o nich;
4. Větev IV. je tvořena dvěma testy měřícími schopnost zvládat vlastní emoce i emoce druhých (Mayer, Caruso & Salovey, 1999).

Pro skórování této metody autoři vytvořili tři skórovací přístupy: a) skupinový konsenzus: odpověď každého účastníka je skórována dle poměru respondentů, kteří zodpověděli stejně; b) expertní konsenzus: odpověď je nejprve konzultována odborníky (v tomto případě dvěma prvními autory), kteří pro každou položku identifikují

tu nejlepší odpověď, která je poté považována za správnou; c) cílové kritérium: na základě tohoto kritéria je za správnou odpověď považována ta, kterou určí cílová osoba, jež danou emoci prožívá (například: v subtestu *vnímání emocí v hudbě* identifikoval správnou odpověď hudební skladatel) (Mayer, Caruso & Salovey, 1999; Neubauer & Freudenthaler, 2007).

1.3.1.2 MSCEIT (*Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test*)

Mayerův-Saloveyův-Carusův test emoční inteligence (dále jen MSCEIT) je zkrácenou a vylepšenou verzí MEIS a představuje nejvyužívanější nástroj pro měření schopností EI (Wilhelm, 2007). Byl sestaven na základě definice EI od Mayera a Saloveye (1997), kteří ji vysvětlují jako schopnost a) vnímat emoce; b) využívat emoce k podpoře myšlení; c) porozumět emocím; d) regulovat emoce tak, aby docházelo k osobnímu růstu. MSCEIT byl navržen tak, aby bylo možné tyto čtyři schopnosti změřit (Brackett & Mayer, 2003; Brackett & Salovey, 2006). V roce 2012 byla tato metoda přeložena Humpolíčkem a Slezáčkovou do českého jazyka a vydána v nakladatelství Hogrefe-Testcentrum.

MSCEIT se skládá ze 141 položek, které jsou rozděleny do 8 úloh (dvě úlohy pro každou větev), přičemž je každá schopnost měřena pomocí specifických úkolů (Brackett & Salovey, 2006).

Větve *Vnímání emocí* a *Použití emocí* je možné sloučit do schopnosti emočního prožívání a větve *Porozumění emocím* a *Zvládání emocí* do emočního usuzování. Emoční prožívání ilustruje schopnost správného vnímání emocí, reakce na ně či manipulace s nimi. Druhá schopnost je tzv. emoční usuzování, které by mělo poukazovat na porozumění emocím, zacházení s nimi a na míru, do níž je jedinec schopen správně chápat význam emocí (Wilhelm, 2007).

1.3.2 Měření rysové emoční inteligence

Metod pro měření rysové EI můžeme nalézt hned několik. Bohužel některé z nich nevycházejí z jasného teoretického rámce a nejsou podloženy dostatečnými empirickými důkazy (Pérez, Petrides & Furnham, 2007). Důležitým faktem však zůstává, že nástroje pro měření rysové EI více méně pokrývají čtyři základní oblasti EI: vnímání emocí, regulace emocí, porozumění emocím a využití emocí

(Ciarrochi, Chan & Caputi, 2000). V této kapitole proto stručně popíšeme několik nejvíce používaných sebe-popisných nástrojů pro měření EI v jejich chronologické posloupnosti.

1.3.2.1 TMMS (*Trait Meta-Mood Scale*)

TMMS, v českém jazyce jako *Rysová škála metaanalýzy nálad*, je prvním nástrojem pro obecné měření EI, konkrétně rysové (Peréz, Petrides & Furnham, 2007). Salovey se svými kolegy nejprve vytvořili TMMS jako 48 - položkovou verzi. Na základě statistických analýz však dospěli k závěru, že bude vhodnější TMMS zkrátit na pouhých 30 položek, na něž respondent odpovídá na pětibodové Likertově škále (Salovey et al., 1995). Výsledkem tohoto testu jsou tři faktory: 1) všímání si emocí – schopnost vnímat nálady a emoce; 2) jasnost emocí – schopnost jasně rozlišovat mezi pocity; 3) náprava emocí – schopnost regulovat své nálady (Salovey et al., 2002; Molčanová & Baumgartner, 2008). TMMS volně vychází z modelu Saloveye a Mayera z roku 1990 a tvoří jednu z nejvíce využívaných sebe-popisných metod pro měření rysové emoční inteligence (Extremera & Fernández-Berrocal, 2005).

1.3.2.2 EQ-i (*Bar-On Emotional Quotient Inventory*)

Bar-Onův inventář emočního kvocientu (dále pouze EQ-i) je prvním komerčně dostupným nástrojem pro měření EI (Molčanová & Baumgartner, 2008). EQ-i je sebepopisná metoda měřící emoční-sociální inteligenci. Je tvořena 133 položkami, na něž zkoumaná osoba odpovídá na pěti-bodové škále (1 = nevystihuje; 5 = vystihuje) (Dawda & Hart, 2000). Strukturu EQ-i tvoří vedle jednotlivých položek ještě 15 subškál a 5 faktorů vyššího řádu: intrapersonální, interpersonální, zvládání stresu, adaptabilita a obecná nálada (viz Tab. 4) (Bar-On, 2006). Tato metoda je vhodná pro jedince od 17 let věku a její vyplnění zabere přibližně 40 minut (Bar-On et al., 2000). Nevýhodou tohoto inventáře je fakt, že obsahuje několik irelevantních aspektů (např. „testování reality“, „řešení problémů“) a opomíjí mnoho aspektů relevantních (např. „vnímání emocí“ nebo jejich regulaci) (Peréz, Petrides & Furnham, 2007).

1.3.2.3 SEIS (*Schutte Emotional Intelligence Scale*)

Původní Schutteho škála emoční inteligence je sebepopisná metoda vytvořená v roce 1998 a složená z 33 položek. Na každou položku respondent odpovídá

na pětibodové Likertově škále (1 = silně nesouhlasí; 5 = silně souhlasí). Tato 33položková verze se stala hojně využívanou v několika studiích (Petrides & Furnham, 2000; Ciarrochi, Chan & Bajgar, 2001; Schutte et al., 2001; Saklofske, Austin & Minski, 2003). Nicméně tato metoda byla často kritizována kvůli malému počtu reverzně kódovaných položek (Austin et al., 2004) a také pro nedokonalé pokrytí oblasti rysové EI (Pérez, Petrides & Furnham, 2007).

V roce 2004 však Austin et al. přicházejí s revidovanou a prodlouženou verzí, složenou z 41 položek. Tuto metodu tvoří 20 normálně kódovaných a 21 reverzně kódovaných položek (Austin et al., 2004). Prodloužená verze SEIS tedy obsahuje 41 výroků uvedených v oznamovací větě, kde je úkolem respondenta vyjádřit svou míru souhlasu/nesouhlasu na pětibodové Likertově škále (Baumgartner & Karaffová, 2011).

SEIS nemá předem jasně stanovený počet faktorů, ty se musí vypočítat až z konkrétních dat prostřednictvím faktorové analýzy. Zkrácená i prodloužená verze SEIS proto byla několikrát podrobena výzkumům jejích psychometrických vlastností, které za pomoci faktorové analýzy ukázaly, že se skládá ze tří nebo čtyř faktorů (Petrides & Furnham, 2000; Ciarrochi, Chan & Bajgar, 2001; Saklofske, Austin & Minski, 2003; Austin et al., 2004). Psychometrickými vlastnostmi této metody se detailněji zabýváme v empirické části, kde byl tento dotazník využit.

I přes některé své nedostatky se tento test hojně používá především k rychlému změření globální rysové inteligence (Pérez, Petrides & Furnham, 2007).

1.3.2.4 ECI (*Emotional Competence Inventory*)

Inventář emočních kompetencí (dále ECI) byl vytvořen v roce 1999 Boyatzisem et al. a měří „emoční kompetence“, které se vztahují k EI (Pérez, Petrides & Furnham, 2007). ECI je sebepopisná a 360 stupňová metoda, která umožňuje sebehodnocení, hodnocení od kolegů či hodnocení nadřízeným (Conte, 2005). Boyatzis při tvorbě svého dotazníku vychází z kompetencí, které uvádí Goleman (1999) ve své knize *Práce s emoční inteligencí* (Byrne et al., 2007; Molčanová & Baumgartner, 2008). ECI existuje v dnešní době ve dvou verzích. Verze I. obsahuje 110 položek vztahujících se ke 20 kompetencím, které jsou sloučené do 4 skupin: a) sebeuvědomění, b) sociální uvědomění, c) sebeřízení a d) sociální dovednosti (Conte, 2005). Verze II. obsahuje 73 položek hodnocených

na šestibodové Likertově škále (Sala, 2002, In Peréz, Petrides & Furnham, 2007). Přestože se tato metoda stala velmi oblíbenou v oblasti personalistiky, nenajdeme v odborných publikacích příliš mnoho informací o jejích psychometrických vlastnostech (Peréz, Petrides & Furnham, 2007).

1.3.2.5 TEIQue (*Trait Emotional Intelligence Questionnaire*)

Tato metoda vychází z modelu emoční inteligence jako rysu a byla vytvořena Petridesem a jeho spolupracovníky. Nejnovější verze dlouhé podoby dotazníku je tvořena 153 položkami, zjišťuje 15 subškál, čtyři faktory a celkovou EI (Molčanová & Baumgartner, 2008). Samotná faktorová struktura TEIQue je stále podrobována výzkumům, každopádně dosud provedené studie se přiklánějí ke čtyřfaktorovému složení, do něhož spadá: a) spokojenost, b) dovednosti sebeovládání, c) emoční dovednosti, d) sociální dovednosti (Peréz, Petrides & Furnham, 2007).

1.3.2.6 WLEIS (*Wong and Law Emotional Intelligence Scale*)

Wong a Law vyvinuli v roce 2002 svou sebepopisnou škálu emoční inteligence jako nástroje pro využití ve výzkumu v oblasti leadershipu a managementu. WLEIS se skládá ze 16 položek, na něž se odpovídá na sedmibodové Likertově škále. Faktorová analýza WLEIS vykrytalizovala 4 faktory: a) sebehodnocení emocí, b) hodnocení emocí u druhých, c) regulace emocí a d) použití emocí (Wong & Law, 2002). Tato metoda vykazuje na základě empirických dat korelaci s pracovním výkonem a pracovní spokojeností (Peréz, Petrides & Furnham, 2007).

1.3.3 Shrnutí metod pro měření rysové EI

Abychom zpřehlednily uvedený výčet metod měřících rysovou EI, vytvořily jsme přehled (viz Tab. 5), kde uvádíme vždy název metody, autora spolu s rokem vytvoření a také počet dimenzí, které daná škála zjišťuje.

Tabulka 5 - Přehled metod pro měření emoční inteligence jako rysu

<i>Název metody</i>	<i>Autoři + rok vytvoření</i>	<i>Dimenze</i>
TMMS	<i>Salovey et al., 1995</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Všímání si emocí ▪ Jasnost emocí ▪ Náprava emocí
EQ-i	<i>Bar-On, 1997</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intrapersonální dovednosti ▪ Interpersonální dovednosti ▪ Adaptabilita ▪ Zvládání stresu ▪ Obecná nálada
SEIS	<i>Schutte et al., 1998</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Posouzení emocí ▪ Vyjádření emocí ▪ Regulace emocí ▪ Využití emocí
ECI	<i>Boyatzis et al., 1999</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sebeuvědomění ▪ Sebeřízení ▪ Sociální uvědomění ▪ Sociální dovednosti
TEIQue	<i>Petrides et al., 2003</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spokojenost ▪ Dovednosti sebeovládání ▪ Emoční dovednosti ▪ Sociální dovednosti
WLEIS	<i>Wong a Law, 2002</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sebehodnocení emocí ▪ Hodnocení emocí u druhých ▪ Používání emocí ▪ Regulace emocí

1.4 Výzkumy psychosociálních determinant emoční inteligence

1.4.1 Emoční inteligence a pohlaví

Co se týče pohlaví a emocí, je zastáván názor, že většinou jsou to ženy, které bývají popisovány jako více emocionální než muži, jelikož dávají zřetelněji a častěji najevo své emoční rozpoložení (Grossman & Wood, 1993). Myšlenka, zda ženy vykazují větší úroveň EI než muži, byla několikrát zkoumána (Rooy, Alonso & Viswesvaran, 2005).

Mayer, Caruso a Salovey (1999) došli k závěru, že ženy všeobecně skórují v testu MEIS statisticky významněji než muži. Hypotézu, že ženy vykazují vyšší míru EI než muži, se snažil potvrdit také například Kafetsios (2004), který se ve svém výzkumu vztahu mezi attachmentem a EI zaměřil mimo jiné právě na vztah mezi pohlavím a EI. Kafetsios (2004) prokázal díky metodě MSCEIT 2.0, že ženy vykazují vyšší úroveň EI ve větvi *Vnímání emocí* než muži. K podobnému výsledku dospěl i Palmer et al. (2005), když také za pomoci testu MSCEIT 2.0 potvrdil, že ženy skórují statisticky významněji ve všech škálách než muži, a to v souladu se všemi třemi skórujícími kritérii. Rovněž Brackett, Warner a Bosco (2005) prostřednictvím stejného testu potvrdili, že ženy mají vyšší úroveň EI než muži. V roce 2007 Farrelly a Austin (2007) zjistili, že ženy skórují signifikantněji než muži, a to v celkovém skóru MSCEIT a větvi *Použití emocí*. Goldenberg, Matheson a Mantler (2006) s pomocí testu MSCEIT potvrdil, že ženy dosahují vyšších skóre v celkové úrovni EI a větvi *Zvládnání emocí* než muži. Ve studii Fernández-Berrocála et al. (2012) autoři taktéž za použití testu MSCEIT 2.0 dokázali, že ženy mají vyšší úroveň celkové EI než muži i přes skutečnost, že v tomto výzkumu nebyl nalezen statisticky signifikantní rozdíl v úrovni EI mezi muži a ženami ve větvi *Vnímání emocí*.

Na výše zmíněných studiích jsme si představili hledání rozdílů mezi muži a ženami v EI za pomoci metod pro měření EI jako schopnosti, na následujících řádcích si však ukážeme výzkumy využívající sebepopisnou metodu SEIS, jelikož s ní bude dále operováno v empirické části. Schutte et al. (1998) prokázal, za použití svého vlastního testu SEIS, že ženy skórují statisticky významněji než muži v globální úrovni EI. V roce 2005 Austin et al. (2005) přicházejí se studií zkoumající vztah mezi EI, empatií a úspěchem ve zkouškách u studentů prvního ročníku medicíny. Zaměřili se zde také na vztah mezi pohlavím a EI a potvrdili hypotézu, že ženy skórují statisticky významněji v celkové úrovni EI i jejích subškálách (Austin et al., 2005). Ve stejném roce Van Rooy, Alonso a Viswesvaran (2005) prokázali pomocí testu SEIS vyšší úroveň EI u žen než u mužů. Goldenberg, Matheson a Mantler (2006) také pomocí SEIS dospěl k závěru, že ženy skórují signifikantněji v subškálách *Využití emocí* a *Posouzení emocí* než muži.

V řadě dalších studií však nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi pohlavími, anebo byl tento rozdíl v úrovni EI mezi muži a ženami nejasný

(Bar-On et al., 2000; Dawda & Hart, 2000; Brackett & Mayer, 2003; Brown & Schutte, 2006; Depape et al., 2006; Arteche et al., 2008; Meshkat & Nejati, 2017).

Možné rozdíly mezi muži a ženami v EI lze vysvětlit několika způsoby. Uvedme například odlišnosti vzniklé metodou měření EI. Siegling et al. (2012) uvádí, že v testu MSCEIT ženy skórují signifikantněji v celkové úrovni EI než muži. K těmto výsledkům dospěli ve svých studiích například Brackett et al. (2006) či Palmer et al. (2005). Naopak v sebepopisných metodách se dle Sieglinga et al. (2012) rozdíl mezi pohlavími v celkové úrovni EI na vzorku adolescentů či dospělých neprojevuje. Jako další důvod zmiňme skutečnost, že některé složky EI jsou sociálně žádoucnější pro ženy než pro muže a naopak, jmenujme například asertivitu, která bývá žádoucnější spíše pro muže a empatii, jež bývá shledávána kýženější pro ženy (Siegling, Furnham & Petrides, 2015). Další příčinou může být názor zmíněný Sieglingem et al. (2012), a to, že se genderové rozdíly projevují konzistentně u určitých faktorů EI, kdy muži vykazují vyšší skóre v intrapersonálních složkách (např. emocionální sebekontrola) a ženy naopak vyšší hodnoty v interpersonálních komponentách (např. empatie vůči ostatním). Naghavi a Redzuan (2011) se domnívají, že genderové rozdíly v EI mohou být zapříčiněny například výchovou a celkovým názorem společnosti na to, jak by měly vypadat správné vzorce chování u mužů či žen. Příkladem může být skutečnost, že se u dívek více předpokládá vyjadřování a sdělování jejich pocitů, než je tomu u mužů, kteří je drží raději v soukromí, a tím posilují vědomí své mužnosti (Naghavi & Redzuan, 2011).

Na jedné straně lze tedy tvrdit, že rozdíl mezi pohlavími může být dán funkcí a povahou samotného testu – ve výkonových metodách se mohou projevovat muži a ženy odlišně, zatímco v sebepopisných metodách tento rozdíl nemusí být patrný. Možným důvodem může být přítomnost sociální desirability, s níž se ve výkonových testech, jež jsou založené na úrovni schopností a dovedností, nesetkáme. Na druhé straně však nemusí být vzniklé odlišnosti zapříčiněné samotnou metodou, nýbrž skutečnými rozdíly mezi pohlavími.

1.4.2 Emoční inteligence a věk

Při tvoření konstruktů EI jako schopnosti bylo důležité splnit tři základní kritéria (konceptuální, korelační, vývojové), aby EI mohla být považována za skutečný druh inteligence (Mayer, Caruso & Salovey, 1999). Pro tuto kapitolu je pro nás klíčové třetí kritérium – vývojové, které postuluje, že by se inteligence měla vyvíjet v souladu s věkem a získanými zkušenostmi (Mayer, Caruso & Salovey, 1999). Tato teze se stala předmětem několika výzkumů, které byly zaměřeny na zjištění vztahu mezi věkem a EI. V této kapitole si tedy uvedeme několik studií, které (ne)potvrdily myšlenku, že se EI s věkem zvyšuje. Většina studií zabývajících se tímto tématem používá jako metody měření EI testy schopností (MEIS, MSCEIT), proto v této kapitole tvoří největší podíl výzkumy využívající právě testy měřící EI jako schopnost oproti metodám sebepopisným.

Dle Mayera, Carusa a Saloveye (1999) bylo při použití metody MEIS zjištěno, že dospělí vykazují vyšší úroveň EI než adolescenti. Ve studii Extremera, Fernández-Berrocal a Saloveye (2006), kteří ověřovali některé psychometrické vlastnosti španělské verze MSCEIT 2.0 a rozdílů mezi pohlavím a věkem v EI, byla zjištěna pozitivní korelace mezi věkem a EI v celkovém skóru MSCEIT i v jeho jednotlivých větvích.

Dále uvedené výzkumy shledaly významné pozitivní korelace v téměř všech větvích MSCEIT kromě větve *Vnímání emocí* nebo *Využití emocí*. Například Goldenberg, Matheson a Mantler (2006) za pomoci metody MSCEIT prokázali, že věk pozitivně koreluje s EI v celkovém skóru MSCEIT, ale ne s větvemi *Vnímání emocí* a *Využití emocí*. K podobnému výsledku dospěl i Kafetsios (2004), který díky testu MSCEIT 2.0 poukázal na skutečnost, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi věkem a EI ve větvi *Vnímání emocí*, ale že starší lidé dosahují konzistentně vyšších skóre v celkové úrovni EI a ostatních subškálách měřených testem MSCEIT 2.0.

Na druhou stranu existují i studie, které neprokázaly žádný vztah mezi věkem a EI. Uvedme například Goldenberga, Mathesona a Mantlera (2006), kteří za pomoci sebepopisné metody SEIS neprokázali vztah mezi celkovou úrovní EI či jejích jednotlivých subškálách a věkem respondentů.

Vedle těchto výzkumů máme i ty, které našly negativní korelace mezi věkem a EI. Palmer et al. (2005) v testu MSCEIT objevil negativní vztah mezi věkem a skórováním v subtestu *Tváře*. Day a Carroll (2004) odhalili negativní korelaci mezi věkem a *Vnímáním emocí*. Tyto výsledky lze odůvodnit tím, že starší lidé mívají větší problémy s rozpoznáváním emocí, na což ostatně poukázala metaanalýza provedená Ruffmanem et al. (2008), kteří na základě analyzování několika studií dospěli k závěru, že starší lidé obtížněji rozpoznávají některé emoční výrazy ve tváři než ti mladší.

Fernández-Berrocal et al. (2012) poukazují na vzájemné rozpory mezi uvedenými studiemi. Tvrdí, že tyto výzkumy „ukazují na důležitost věku pro vývoj EI, který je podstatný nejen jako faktor spojený s EI, ale také jako možný mediátor ve vztahu mezi pohlavím a EI“ (Fernández-Berrocal et al., 2012, 80). Pohlaví totiž, jak si lze všimnout ve výzkumech genderové psychologie, tvoří nezávisle proměnnou, jež funguje v komplexních interakcích s třetími proměnnými jako je například věk (Fernández-Berrocal et al., 2012).

1.4.3 Emoční inteligence a nejvyšší dosažené vzdělání

Goldenberg, Matheson a Mantler (2006) se ve své studii zaměřili mimo jiné na zjištění vztahu mezi vzděláním a EI. Použity byly testy SEIS a MSCEIT. Autoři neprokázali žádný vztah mezi počtem let strávených ve škole a celkovou úrovní EI měřenou sebepopisnou metodou SEIS ani jejími subškálami. Na druhou stranu však byla nalezena pozitivní korelace mezi vzděláním a celkovou úrovní EI měřenou testem MSCEIT, kde větve *Porozumění emocím* a *Zvládání emocí* pozitivně korelovaly se vzděláním (Goldenberg, Matheson & Mantler, 2006).

Cabello et al. (2014) zkoumali vztah mezi EI jako schopností a úrovní vzdělání. Použitou metodou byl test EI jako schopnosti MSCEIT. Výsledky prokázaly statisticky signifikantní vztah mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a EI – vzdělání zde tvořilo prediktor pro úroveň celkové EI, pro větve *Využití emocí*, *Porozumění emocím* a *Zvládání emocí*. Zjednodušeně lze tedy konstatovat, že s vyšším vzděláním se bude zvyšovat úroveň EI (Cabello et al., 2014). Výsledky dále potvrdily hypotézu, že starší jedinci s univerzitním vzděláním mají vyšší úroveň EI než starší jedinci se základním či středoškolským vzděláním. Vzdělání zde tedy tvořilo moderující proměnnou, díky níž je pravděpodobnější kvalitnější a stabilnější fungování

kognitivně-emocionálních struktur v průběhu života. Dle Bosmy et al. (2003) je rychlost úpadku kognitivních funkcí závislá na úrovni vzdělání. Nižší vzdělání souvisí s rychlejším nástupem kognitivního úpadku než vyšší vzdělání. Bosma et al. (2003) to vysvětlují tím, že jedinci s nižším vzděláním pracují spíše na pozicích, kde není vyžadována tak velká psychická pracovní zátěž a kde dochází převážně k monotónní činnosti, u níž není zapotřebí velké psychické angažovanosti, což může vést k rychlejšímu úpadku kognice.

2 PĚTIFAKTOROVÝ MODEL OSOBNOSTI

Pětifaktorový model osobnosti představuje pro tento výzkum stěžejní proměnnou, která je zkoumána ve vztahu k celkové EI u příslušníků PČR, proto bude tomuto tématu věnována samostatná kapitola.

2.1 Vymezení pojmu osobnost

Allport, který analyzoval přes padesát definic osobnosti, ji popisuje jako „dynamickou organizaci psychofyzických systémů uvnitř individua, která determinuje jeho jedinečné přizpůsobení se k jeho prostředí“ (Allport, 1937, 48). Nakonečný (2009, 9) definuje osobnost jako „celek vnitřních dispozic, jež spolu se situací determinují obsah a průběh psychických procesů, které jsou tak chápány jako reakce individua na určitou situaci.“ Dle Nolen-Hoeksema et al. (2012, 536–537) můžeme osobnost vnímat jako „příznačné a charakteristické vzorce myšlení, emocí a chování, které tvoří individuální osobní styl interakce s fyzickým a sociálním prostředím“. Nakonečný (2013) dodává, že je možné osobnost chápat jako otevřený a živý systém, který je charakteristický svým zaměřeným chováním (reaktivním i aktivním) a také svou dynamičností. Podobný názor má i Ryckman (2008), který taktéž postuluje, že osobnost je dynamický a organizovaný celek dispozic, které ovlivňují jedincovo myšlení a motivaci, ale také chování v rozličných situacích.

Na osobnost lze tedy nahlížet jako na celek vnitřních dispozic, který je dynamický a unikátní pro každého jedince. Je zároveň organizovanou součástí člověka, která determinuje jeho myšlení, chování, cítění a možná i motivaci ve vztahu k okolnímu prostředí.

2.2 Rysy osobnosti

Rys můžeme definovat jako tendenci reagovat určitým a stabilním způsobem v daných situacích (Smékal, 2002; Nakonečný, 2009). Výzkumy rysů osobnosti jsou typické především pro 20. století, kdy docházelo ke zkoumání počtu osobnostních rysů, jejich odlišení (Schultze et al., 2007), a také k exploraci jejich podstaty a organizace (Blatný et al., 2010). Tyto studie používaly tři hlavní strategie: 1) faktorovou analýzu, využívající nomotetický přístup k osobnosti 2) racionální nebo teoretické úvahy k vyvození typologií osobnosti a 3) idiografický přístup, zaměřený především na unikátní

rysy jedince (Barenbaum & Winter, 2008). Blatný et al. (2010) uvádí, že faktorová analýza představuje pravděpodobně nejpopulárnější metodu ke zkoumání rysů osobnosti.

2.3 Faktorová analýza osobnosti

Faktorová analýza představuje „matematicko-statistickou metodu identifikace faktorů nějakého fenoménu či systému, v tomto případě osobnosti“ (Nakonečný, 2009, 297). Podstatou faktorové analýzy (dále jen „FA“) je redukce velkého množství jevů na menší množiny kategorií (Hřebíčková, 2011; Nakonečný, 2013). Kline (1994) obdobně definuje FA jako statistickou metodu sloužící k redukcí velkého množství dat.

Pro FA existují dvě základní techniky: explorační a konfirmační (Hendl, 2006; Mareš, Rabušic & Soukup, 2015). Explorační FA má jako primární úkol *redukci dat* a používá se většinou v počátečních fázích výzkumu (Mareš, Rabušic & Soukup, 2015). Konfirmační FA se oproti tomu využívá k meritorní analýze, jinak řečeno pro ověření specificky formulovaných hypotéz (Mareš, Rabušic & Soukup, 2015).

Postup při výpočtu FA probíhá v několika krocích: 1) měření individuálních rozdílů – dotazníkem zjistíme reakce na daný problém u velkého množství osob, 2) vytvoření korelační matice ze všech získaných hodnot a nacházení trsů interkorelujících proměnných, 3) extrakce faktorů, 4) ustanovení nasycenosti – jak moc je daný faktor promítnut ve zkoumané proměnné, 5) pojmenování faktorů – identifikace jejich psychologického obsahu, 6) určení povahy a významu faktorů – zda se skutečně jedná o vnitřní determinanty nebo pouhé deskriptivní pojmy, 7) hierarchie faktorů – výpočet faktorů druhého řádu (Nuttin, 1965, In Nakonečný, 2013).

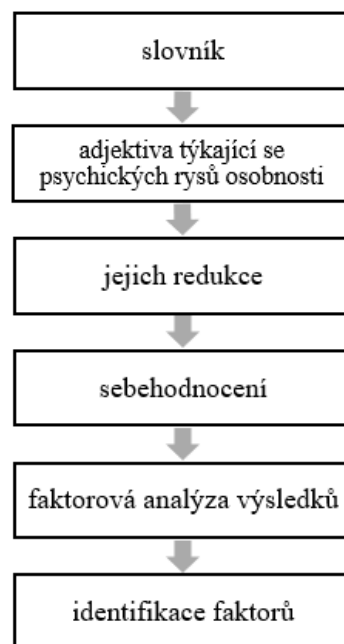
Robins, Fraley a Krueger (2009) se domnívají, že FA představuje nástroj, který je velmi užitečný, možná i nezbytný, pro studium osobnosti. I přes tento předpoklad je však FA osobnosti neustále podrobována kritice. Kritici se více méně shodují v názoru, že FA nepřináší faktory jako takové, ale především a pouze deskriptivní kategorie. Dalším problémem je skutečnost, že při FA vycházíme pouze z měřitelných reakcí osobnosti, přičemž se mnoho projevů změřit nedá (Nakonečný, 2013). Nakonec zmiňme problém, že i přes velký počet pravidel sloužících

k rozhodnutí, kolik faktorů bychom měli ze získaných dat vyextrahovat, není žádný počet vypočtených faktorů definitivní (Matthews, Deary & Whiteman, 2003).

2.4 Popis pětifaktorového modelu osobnosti

Pětifaktorový model osobnosti představuje soubor pěti osobnostních rysů jedince, které McCrae a Costa (2003, 25) definují jako „dimenze individuálních rozdílů ve sklonu vykazovat určité konzistentní vzorce myšlení, cítění i jednání“.

Pětifaktorový model osobnosti vychází ze slovníku obsahujícího téměř 18 000 pojmů od Allporta a Odberta z roku 1936, z něhož byla vybrána adjektiva, jež se týkala rysů osobnosti (Nakonečný, 2013). Z těchto rysů byl pak sestaven zkrácený seznam, který se předložil respondentům k sebehodnocení a výsledky byly podrobeny FA (Nakonečný, 2009). Nakonečný (2009, 318) vytvořil zjednodušené schéma, zobrazující postup vzniku pětifaktorového modelu (viz Obr. 3).

Obrázek 3 - Schematické znázornění postupu tvorby Big Five (Nakonečný, 2009, 318)

Tento model obsahuje, jak z názvu vyplývá, pět faktorů, jimiž jsou: 1) neuroticismus (*N*), 2) extraverze (*E*), 3) otevřenost ke zkušenosti (*O*), 4) přívětivost (*A*), 5) svědomitost (*C*) (McCrae & Costa, 2003; McCrae, 2009). Tyto faktory jsou známé pod označením *Big Five*, které použil Goldberg (1981, In John & Srivastava, 1999), aby poukázal na skutečnost, že každá z těchto dimenzí reprezentuje osobnost na nejvyšší úrovni abstrakce,

a že v sobě zahrnuje velké množství specifických osobnostních charakteristik. Jednotlivé dimenze charakterizujeme níže.

2.4.1 Dimenze pětifaktorového modelu osobnosti a jejich deskripce

V této podkapitole se zaměříme na definování jednotlivých faktorů modelu Big Five z hlediska NEO inventářů.

- 1) *N: Neuroticismus* – osobnostní charakteristika určující úroveň emocionální lability (Widiger, Verheul & Brink, 1999). Škála *neuroticismu* tedy u respondentů zjišťuje odlišnosti v emocionální stabilitě a emocionální labilitě (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Hřebíčková a Urbánek (2001) uvádí, že jedinci, kteří vysoce skórují na hladině neuroticismu, jsou psychicky labilní a snadno se u nich naruší jejich psychická vyrovnanost, bývají nervózní, úzkostní, lze je velmi jednoduše přivést do rozpaků a intenzivně prožívají strach či smutek. Na druhou stranu člověk, který vykazuje nízké hodnoty neuroticismu, je emočně stabilní, vyrovnaný, odolný vůči stresovým událostem, jež jej málokdy vyvedou z míry a díky tomuto faktu je také relativně bezstarostný (Hřebíčková & Urbánek, 2001).
- 2) *E: Extraverze* – vlastnost jedince vyznačující se vřelým přístupem k okolnímu světu (John & Srivastava, 1999). Dle McCraeho a Costy (1999) extraverze představuje vlastnost jedince, díky níž preferuje pobyt ve společnosti ostatních lidí. Člověk, který dosahuje vysokého skóru v této škále, bývá sebejistý, optimistický, mluvný, rád vyhledává vzrušení a je charakteristický touhou a vyhledáváním pobytu ve společnosti a na různých společenských událostech (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Opakem extraverta je introvert, který bývá samostatný, vyrovnaný a spíše zdrženlivý (Hřebíčková & Urbánek, 2001).
- 3) *O: Otevřenost ke zkušenosti* – tato osobnostní charakteristika je typická potřebou nového, potřebou rozmanitosti či potřebou změn (McCrae & Costa, 1999). Dle Hřebíčkové a Urbánka (2001) jsou osoby s vysokými skóry v této škále vnímavější k prožitkům vlastních emocí ať už pozitivních či negativních, oplývají bohatou fantazií a zájmem o umění, snaží se nahlížet na nové věci z odlišných úhlů a rádi experimentují. Oproti tomu jedinci s nízkými skóry mají sklony ke konvenčnímu chování,

vyhovuje jim stereotyp a často zastávají konzervativní postoje (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

- 4) *A: Přívětivost* – tato osobnostní dimenze charakterizuje vztahy k druhým lidem čili interpersonální chování (Hřebíčková & Urbánek, 2001; Blatný et al., 2010). Člověk, který dosahuje vysokého skóru v této oblasti, bývá často vnímán jako altruista, chová se k ostatním vlídně, chápe je a snaží se jim porozumět a pomáhat, bývá důvěřivý a preferuje spolupráci nad individuální činností (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Jedinec, který dosahuje nízké úrovně přívětivosti bývá často popisován jako egocentrický, nepřátelský a vykazuje tendence k bagatelizaci záměrů ostatních (Hřebíčková & Urbánek, 2001).
- 5) *C: Svědomitost* – osobnostní charakteristika, která svým způsobem zaměřuje chování člověka na cíl, jelikož jedinci, u nichž tato vlastnost převažuje, dokáží akceptovat a dodržovat pravidla, umí odložit uspokojení, jsou schopni adekvátně plánovat a určit si priority ve svých úkolech (John & Srivastava, 1999). Převládajícími vlastnostmi svědomitých jedinců bývá ctižádostivost, pevná vůle, disciplinovanost, vytrvalost či systematičnost, pokud však tyto vlastnosti u některých převládnu a překročí „míru únosnosti“, mohou se projevit například workoholismem či pedantností (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Na druhou stranu jedinci s nízkým skórem svědomitosti bývají nedbalí, přelétaví, lhostejní a své cíle naplňují spíše s nechutí než se zaujetím (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

2.4.2 NEO inventáře

V souladu s pětifaktorovým modelem osobnosti, který existuje v několika verzích (Nakonečný, 2009), bylo taktéž vyvinuto několik dotazníků pro jeho měření (Svoboda, Humpolíček & Šnorek, 2013). V této kapitole se však zaměříme pouze na dva inventáře, jež se řadí mezi ty nejpoužívanější, jmenujme tedy NEO-PI-R (*Revised NEO Personality Inventory*) a NEO-FFI (*NEO Five-Factor Inventory*) od autorů Costy a McCraeho.

2.4.2.1 NEO-PI-R (*Revised NEO Personality Inventory*)

NEO-PI-R je revidovanou a doplněnou verzí dotazníku NEO-PI (*NEO Personality Inventory*) vytvořeného v roce 1985 Costou a McCraem

(Svoboda, Humpolíček & Šnorek, 2013). Costa a McCrae (2008) postulují, že hlavním nedostatkem NEO-PI byl malý počet škál pro měření přívětivosti a svědomitosti. Na základě této skutečnosti a dalších faktorů byl v roce 1992 vytvořen revidovaný dotazník NEO-PI-R (Costa & McCrae, 2008).

Inventář je složený z 240 položek (Scandell, 2000; Morey et al., 2002; Costa & McCrae, 2008; McCrae & Costa, 2008; McCrae, 2009), na něž zkoumaná osoba odpovídá na 5 bodové Likertově škále (Morey et al., 2002). Dále metoda obsahuje 3 validizační škály, kde je respondentovým úkolem sdělit, zda zaznamenal všechny odpovědi na správné místo, zda odpověděl na všechny otázky a zda odpovídal upřímně (na 5 bodové stupnici má označit, nakolik upřímně odpovídal) (Svoboda, Humpolíček & Šnorek, 2013). Pro ilustraci uvádíme subškály pro *Neuroticismus*: úzkostnost, hostilita, depresivnost, rozpačitost, impulzivita a zranitelnost a pro *Extraverzi*: vřelost, družnost, asertivita, aktivita, vyhledávání vzrušení a pozitivní emoce (Costa, McCrae & Dye, 1991).

Tento inventář dnes představuje jednu z nejvíce využívaných metod pro postihnutí pěti dimenzí osobnosti (Raad, 2000). NEO-PI-R byl přeložen také do českého jazyka, a to M. Hřebíčkovou v roce 2004 v nakladatelství Testcentrum (Svoboda, Humpolíček & Šnorek, 2013).

2.4.2.2 NEO-FFI (NEO Five-Factor Inventory)

Inventář NEO-FFI představuje zkrácenou verzi NEO-PI-R (Svoboda, Humpolíček & Šnorek, 2013). NEO-FFI je složen ze 60 položek a měří pět obecných dimenzí osobnosti, přičemž každá z pěti dimenzí je zjišťována 12 položkami. Vyplnění inventáře je časově nenáročné, obvykle zabere cca 10–15 minut (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

NEO-FFI je využitelný především ve výzkumech zaměřujících se na zkoumání míry individuálních odlišností a bývá hojně používán například v klinické psychologii – zejména pak v psychoterapeutické praxi (Hřebíčková & Urbánek, 2001). V roce 2001 byl NEO-FFI přeložen M. Hřebíčkovou a T. Urbánkem (dle NEO Five-Factor Inventory P. T. Costy a R. R. McCrae) do českého jazyka a byl vydán v nakladatelství Testcentrum Praha. Více o tomto inventáři uvádíme v empirické části v kapitole Výzkumné metody.

2.5 Výzkumy emoční inteligence a osobnosti z hlediska Big Five

Dnes existuje řada studií týkajících se vztahu mezi EI jako schopnosti a Big Five (např. Brackett & Mayer, 2003; Bastian, Burns & Nettelbeck, 2005; Mayer, Salovey & Caruso, 2008), ale jelikož se v naší práci zabýváme rysovou EI, budou v této kapitole detailněji popsány výzkumy, jež řešily vztah právě mezi rysovou EI a Big Five.

Schutte et al. (1998) se při tvorbě svého dotazníku pro měření rysové EI (SEIS) zaměřil mimo jiné i na vztah mezi EI a Big Five. Za použití metody SEIS a NEO-PI dospěl k závěru, že celková EI pozitivně koreluje s otevřeností ke zkušenosti, ale již nevykazuje žádnou statisticky významnou souvislost s dalšími dimenzemi Big Five (Schutte et al., 1998).

Petrides a Furnham (2001) na vzorku 166 respondentů za použití metody Bar-On EQ-i a NEO PI-R a následné faktorové analýzy prokázali negativní korelaci mezi rysovou EI a neuroticismem a pozitivní korelaci mezi rysovou EI a extravertí a svědomitostí, zatímco s otevřeností ke zkušenosti a přívětivostí rysová EI téměř nekorelovala.

Brackett a Mayer (2003) za použití testů pro měření rysové EI: SEIS a EQ-i a osobnostního dotazníku NEO PI-R zjišťovali mimo jiné vztah mezi rysovou EI a Big Five. Na vzorku 207 respondentů našli negativní korelaci mezi SEIS a neuroticismem a pozitivní korelace mezi SEIS a extravertí, otevřeností ke zkušenosti a svědomitostí, zatímco SEIS a přívětivost téměř nekorelovala. V testu EQ-i byly nalezeny statisticky významné korelace mezi EQ-i a každým faktorem Big Five, přičemž nejsilněji negativně koreloval neuroticismus (Brackett & Mayer, 2003).

Peréz-González a Sanchez-Ruiz (2014) se zaměřili také na zkoumání vztahu mezi Big Five a rysovou EI. Výsledky byly podobné jako u předchozích studií, nejvíce koreloval neuroticismus ($r = -.63$) a nejméně přívětivost ($r = .16$). Vícenásobná lineární regrese ukázala, že Big Five významně predikuje úroveň rysové EI s výjimkou přívětivosti, přičemž celkově Big Five predikuje 57,3 % rozptylu rysové EI (Peréz-González & Sanchez-Ruiz, 2014).

Vztahu mezi rysovou EI a osobností dle Big Five se dále věnuje velké množství studií (např.: Dawda & Hart, 2000; Saklofske, Austin & Minski, 2003; Bastian, Burns & Nettelbeck, 2005; Petrides et al., 2010).

3 PSYCHOSOCIÁLNÍ DETERMINANTY EMOČNÍ INTELIGENCE U PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČR

V této kapitole se budeme věnovat komplexnímu popisu profese policisty a následným výzkumům EI a vybraných psychosociálních determinant.

3.1 Podmínky přijetí policisty

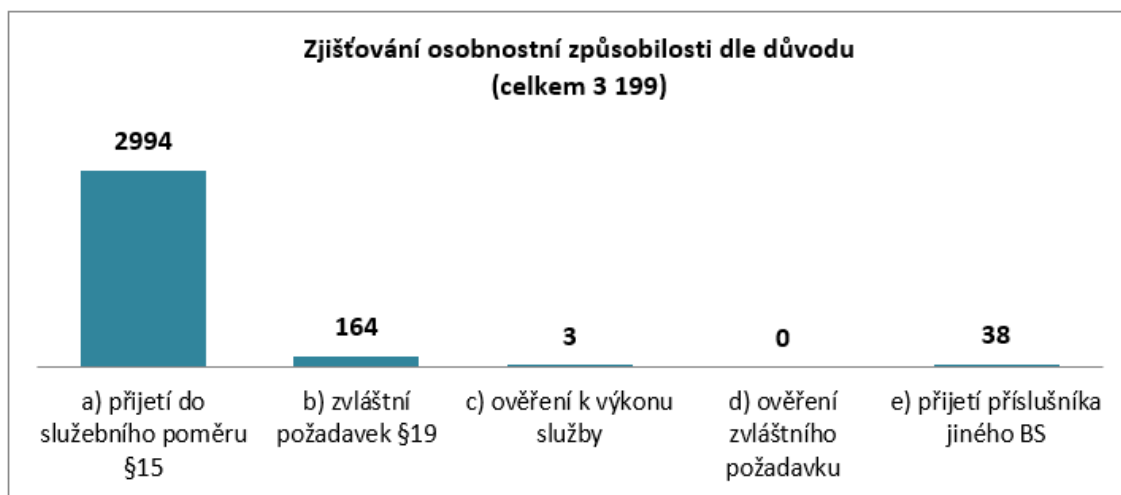
K tomu, aby mohl být státní občan České republiky přijat do služebního poměru, je nutné splnit následující podmínky:

- a) o přijetí písemně požádá,
- b) je starší 18 let,
- c) je bezúhonný,
- d) splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven,
- e) je zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby,
- f) je plně svéprávný,
- g) je oprávněný seznamovat se s utajovanými informacemi podle zvláštního právního předpisu, má-li být ustanoven na služební místo, pro které se tato způsobilost vyžaduje,
- h) není členem politické strany nebo politického hnutí,
- i) nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost (§ 13, odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů).

Vedle psychologického vyšetření při zjišťování osobnostní způsobilosti jsou prováděny ještě další typy psychologických vyšetření (např. srovnávací vyšetření – pro určení vhodnosti policistů při výběrových řízeních na volná služební místa; orientační vyšetření – určená pro zjišťování charakteristik policistů pro posuzování vhodnosti jejich zařazení do pracovních týmů; vyšetření, která jsou prováděná za účelem výběru policistů pro zařazení do zahraničních mírových operací) (Vokuš, 2016).

Osobnostní způsobilost dle odst. 2 a 3 § 15 zákona č. 361/2003 Sb. posuzuje psycholog psychologického pracoviště daného bezpečnostního sboru, v našem případě policejní psycholog. Dle § 1 Vyhlášky č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, předpoklady pro výkon služby v bezpečnostním sboru splňuje občan, který je:

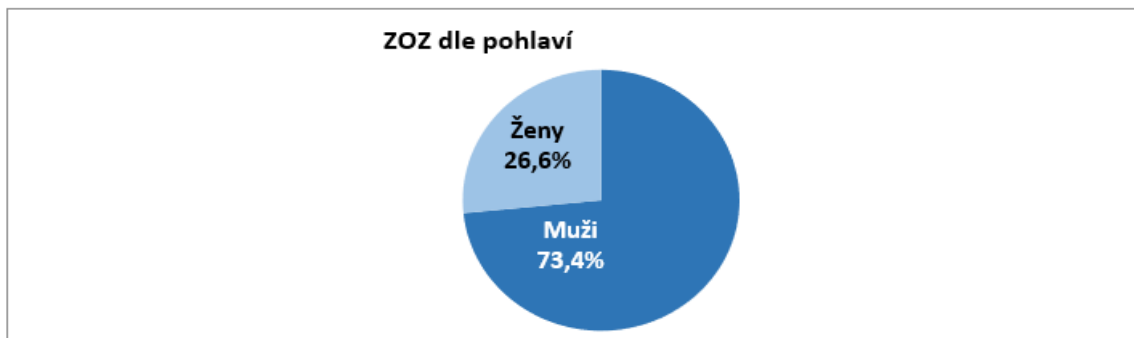
- a) intelektově v pásmu průměru nebo vyšším,
- b) emočně stabilní,
- c) psychosociálně vyzrálý,
- d) odolný vůči psychické zátěži,
- e) s žádoucí motivací, postoji a hodnotami,
- f) bez nedostačivosti v oblasti volných procesů,
- g) bez nedostačivosti v oblasti poznávacích procesů,
- h) bez nedostačivosti v oblasti autoregulace,
- i) bez znaků nežádoucí agresivity a bez psychopatologické symptomatiky (§ 1 Vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti).

Obrázek 4 - Zjišťování osobnostní způsobilosti dle důvodu (převzato z: *Výroční zpráva 2017*, 3)

V roce 2017 bylo v České republice na psychologických pracovištích PČR provedeno celkem 3 199 vyšetření zjišťování osobnostní způsobilosti (dále jen ZOZ), což je oproti roku 2016 o 1 541 vyšetření méně (PČR, 2018). Na Obr. 4 jsou znázorněny výsledky ZOZ dle důvodu (kategorie A-E). Největší počet ZOZ byl zaznamenán z důvodu přijetí uchazeče do služebního poměru (93,6 %), zatímco pro kategorii D (ověření zvláštního požadavku) neproběhlo v roce 2017 žádné vyšetření.

Co se týče pohlaví uchazečů, kteří byli v roce 2017 podrobeni ZOZ, výrazně převládali muži (2 349 mužů – 73,4 %) nad ženami (850 žen – 26,6 %). Tyto údaje jsou následně využity v empirické části práce pro porovnání poměru celkového počtu policistů ku námi sebranému vzorku.

Obrázek 5 - Zjišťování osobnostní způsobilosti dle pohlaví (převzato z: Výroční zpráva 2017, 4)

3.2 Vybrané služby PČR a náplň práce

V této kapitole budou stručně popsána oddělení, která jsou v našem výzkumném vzorku nejvíce zastoupena. Jmenujme tedy službu pořádkové policie, dopravní policie a službu kriminální policie a vyšetřování.

3.2.1 Služba pořádkové policie

Tato služba představuje základní pilíř Policie ČR. Jedná se o odvětví, kde slouží zároveň nejvíce policistů s nejuniverzálnějším obsahem činnosti. Dle Policie České republiky (2017) mají policisté pořádkové služby za úkol chránit bezpečnost, dohlížet na dodržování pravidel v silničním provozu, hlídají veřejný pořádek a zároveň se zaměřují na dodržování bezpečné přepravy osob a také hlídají bezpečný transport zásilek na železnicích. Pro kontakt veřejnosti s pořádkovou policií slouží obvodní oddělení na území celé České republiky a také místní oddělení na území hlavního města Prahy, na těchto odděleních je policisty vykonávána nepřetržitá dozorní služba, aby byla v případě potřeby zajištěna akceschopnost (PČR, 2017).

3.2.2 Služba dopravní policie

Hlavní náplní práce služby dopravní policie je především „dohled na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích a v kontrole dodržování podmínek provozování silniční dopravy“ (PČR, 2017, 32). Samotný dohled na silniční provoz je založen hlavně na řízení provozu, kontrolu dodržování pravidel silničního provozu

a v neposlední řadě také na kontrolu dodržování povinností účastníků silničního provozu. V současné době je kladen také důraz na dopravně bezpečnostní akce, kterých se účastní co největší množství policistů. Dopravní policie má také za úkol dohlížet na technický stav vozidel, kontroluje dodržování zákazu požívání alkoholických nápojů a drog řidiči a samozřejmě kontroluje dodržování předepsané rychlosti na pozemních komunikacích. Tato služba se však zaměřuje také na přepravu nadměrných nákladů a řeší veškeré odhalené dopravní přestupky. Dopravní policie má i svá specializovaná pracoviště, která se například zabývají šetřením dopravních nehod (PČR, 2017).

3.2.3 Služba kriminální policie a vyšetřování

Poslední službou, kterou si v rámci této kapitoly představíme, je služba kriminální policie a vyšetřování. Hlavním úkolem kriminální policie a vyšetřování je „odhalovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož znaky jsou popsány v trestním zákoně, a zjišťovat pachatele těchto trestných činů“ (PČR, 2017, 38). Povinností těchto policistů je především předcházení trestné činnosti, dále pak její odhalování a samozřejmě prověřování veškerých podezření ze spáchání trestného činu. Pokud dojde k podezření ze spáchání trestného činu, kriminalisté „opatřují potřebné podklady, zajišťují stopy a shromažďují nezbytná vysvětlení fyzických a právnických osob i státních orgánů“ (PČR, 2017, 38). K těmto činnostem mají kriminalisté celou řadu operativně pátracích prostředků (např. sledování osob a věcí, použití agenta a tak podobně). Specializace kriminální policie bývá většinou rozdělena na tyto oblasti: a) obecná kriminalita; b) operativně pátrací činnost a c) samotný proces trestního řízení (PČR, 2017).

3.3 Výzkumy emoční inteligence u policie

V této kapitole budou představeny zahraniční výzkumy, které se zabývaly EI u příslušníků policie a které proběhly v 21. století. V České republice jsme na toto téma žádné odborné výzkumy nenalezli, což byl také jeden z důvodů, proč se vztahem EI u policie zabýváme a pokoušíme se tak rozšířit povědomí o EI i do oblasti bezpečnostních sborů – konkrétně k Policii ČR.

Bar-On et al. (2000) zjišťoval, zda existují rozdíly v úrovni EI mezi policisty, dětskými sociálními pracovníky a lektory duševního zdraví. Výsledky ukázaly, že neexistuje žádný statisticky signifikantní rozdíl mezi dětskými sociálními pracovníky

a lektory duševního zdraví. Policisté však vykazovali větší adaptabilitu na běžné situace než sociální pracovníci, větší asertivitu a lepší schopnost zvládat stres, než tomu bylo u sociálních pracovníků. Dle autorů se policisté cítí být mnohem více členy komunity, v níž žijí i pracují, a jsou také více spokojeni s tím, co dělají než sociální pracovníci. Bar-On et al. (2000) výsledky komentují tím, že policisté skórují signifikantně více v pozitivních afektech a emoční stabilitě, ačkoli ne v sociální konformitě než sociální pracovníci z toho důvodu, že se po policistech vyžadují například variabilnější pracovní úkoly, než je tomu u sociálních pracovníků.

Výzkum Aremu a Tejumola (2008) byl zaměřen na zjišťování vztahu mezi EI a demografickými proměnnými u nigerijských policistů¹. Výzkumníci se snažili zjistit, zda demografické proměnné (zde: pohlaví, věk, pracovní status, rodinný stav a pracovní zkušenosti) mají vliv na úroveň celkové EI. Výsledky mimo jiné ukázaly, že EI není ovlivněna pohlavím a také že věk policistů nesouvisí s úrovní jejich EI (Aremu & Tejumola, 2008). Autoři v závěru dodávají, že je velice důležité do tréninkového programu nigerijských policistů zařadit školení EI, aby se v této oblasti mohli více rozvíjet (Aremu & Tejumola, 2008).

Ali, Garner a Magadley (2012) provedli výzkum zabývající se mimo jiné vztahem mezi EI a pracovním výkonem u policie ve Spojených arabských emirátech. Výsledky prokázaly kromě jiného pozitivní vztah mezi EI a pracovním výkonem. Na základě výsledků této studie autoři dodávají, že EI je velice důležitá v policejních složkách, kde může hrát například roli ve schopnosti efektivnější komunikace s ostatními anebo může být jedním z prediktorů ostatních aspektů potřebných pro adekvátní pracovní výkon u policistů (Ali, Garner & Magadley, 2012).

Olugbemi a Bolaji (2016) se snažili prokázat, zda demografické charakteristiky jedince budou mít nějaký vztah k jeho úrovni EI a zda osobnost dle PEN teorie bude predikovat EI u policistů. Výsledky studie neprokázaly žádný statisticky významný vliv nejvyššího dosaženého vzdělání na úroveň EI. Dále nebyl prokázán vztah mezi věkem a EI, kdy starší policisté nevykazovali vyšší úroveň EI než jejich mladší kolegové. Nebyla také nalezena žádná statisticky významná souvislost mezi osobnostními rysy a EI. Pouze dimenze neuroticismu nezávisle predikovala úroveň EI.

¹ Na policistech z Nigérie proběhlo nejvíce výzkumů, týkajících se EI, proto jsou v této kapitole nejvíce početné studie, jež byly provedeny právě na vzorku nigerijských policistů.

Výsledky však ukázaly, že muži policisté dosahují signifikantně vyšších skóre v EI než ženy policistky (Olugbemi & Bolaji, 2016).

4 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

EI představuje důležitý konstrukt, který jedinci umožňuje adekvátně pracovat se svými emocemi a emocemi druhých lidí. EI si lze jednoduše představit jako soubor schopností, jež determinují způsoby zvládnání každodenních situací, vyjadřování pocitů, spolupráci s ostatními, a také to, jak chápeme a rozumíme sami sobě (Bar-On, 2006). Olugbemi a Bolaji (2016) postulují, že zvládnání emocí u policie je velice důležité, a zároveň uvádějí, že policista by měl být schopen aplikovat EI v každodenním jednání s lidmi, již se mohou nacházet v různých situacích. U policistů může být důležitou například v komunikaci s ostatními a zároveň může představovat prediktor dalších aspektů, které jsou klíčové pro výkon profese policisty (Ali, Garner & Magadley, 2012).

Rysová EI byla také několikrát podrobena výzkumům ve vztahu k pětifaktorovému modelu osobnosti. Autoři studií zde našli existenci signifikantních vztahů mezi EI a dimenzemi Big Five. Nejčastěji byly nalezeny negativní korelace mezi rysovou EI a neuroticismem (Petrides & Furnham, 2001; Brackett & Mayer, 2003; Pérez-González & Sanchez-Ruiz, 2014). Pérez-González & Sanchez-Ruiz (2014) ve svém výzkumu také zmiňují, že Big Five lze chápat jako významný prediktor rysové EI, který předpovídá 57,3 % rozptylu rysové EI s výjimkou přívětivosti.

Výzkumy EI se opírají také o zjišťování vztahů mezi EI a demografickými charakteristikami jedince. Jde především o zkoumání odlišností či vztahů mezi pohlavím, věkem a nejvyšším dosaženým vzděláním.

Studie o rozdílu mezi pohlavími a EI přináší dvojí výsledky. Na jedné straně dochází ke zjištění, že jsou to ženy, které za a) v EI jako schopnosti skórují signifikantněji než muži (Mayer, Caruso & Salovey, 1999; Kafetsios, 2004; Brackett, Warner & Bosco, 2005; Palmer et al., 2005) a za b) v rysové EI skórují signifikantněji než muži (Schutte et al., 1998; Austin et al., 2005; Goldenberg, Matheson & Mantler, 2006). V opačném případě žádné statisticky významné rozdíly nebývají ve studiích nalezeny (Bar-On et al., 2000; Dawda & Hart, 2000; Meshkat & Nejati, 2017). Lze tedy pouze usuzovat, že rozdíl může být například dán reálnými odlišnostmi u obou pohlaví, funkcí a povahou použitého testu, anebo dalšími intervenujícími proměnnými, jež vstupují do testování.

Zkoumání vztahu mezi EI a věkem přináší také rozporuplné výsledky. V testech EI jako schopnosti bývají nalézány pozitivní korelace mezi věkem a EI, zatímco v sebepopisných metodách rozdíly nalezeny nebývají (Goldenberg, Matheson & Mantler, 2006). Studie Day a Carroll (2004), Palmera et al. (2005) nebo Ruffmana et al. (2008) prokázaly dokonce negativní korelace mezi věkem a EI jako schopnosti. V tomto případě lze usuzovat na úpadky kognitivních funkcí starších lidí, s čímž se může pojit například obtížné rozpoznávání výrazů ve tváři nebo celkové zhoršení rozpoznávání emočních výrazů.

Poslední zkoumanou charakteristikou, na niž jsme se zaměřily, je nejvyšší dosažené vzdělání. Cabello et al. (2014) konstatují, že čím vyšší vzdělání, tím vyšší EI. U této kategorie je možné nalézt porovnání s věkem, kdy starší jedinci s univerzitním vzděláním vykazují vyšší úroveň EI než jejich vrstevníci s nižším vzděláním (Cabello et al., 2014). V tomto případě lze opět operovat s předpokladem úpadku kognitivních funkcí. Bosma et al. (2003) přináší zajímavé vysvětlení této skutečnosti díky pracovní pozici – jedinci s nižším vzděláním budou s větší pravděpodobností pracovat na pozicích s nižší psychickou zátěží než jedinci s vyšším vzděláním, což může zapříčinit rychlejší úpadek kognice.

I přes to, že výzkumů EI v posledních letech silně přibývá, stále neexistuje její jednotné vymezení. Díky tomu se tak EI stává terčem nemalé kritiky odborníků a je tedy důležité zavést obecně uznávanou definici, která tuto roztržitost zastřeší a EI se tak stane všeobecně uznávaným konstruktem (Badenhorst & Smith, 2007). Dle našeho názoru je klíčové provést další studie, jež by se zaměřovaly nejen na detailnější prozkoumání její struktury či vztahů k ostatním proměnným, ale které by byly zároveň provedené na specifických souborech populace a přinesly tak cenné materiály k jejímu kvalitnějšímu teoretickému i praktickému zakotvení.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 METODOLOGICKÝ RÁMEC

5.1 Cíle výzkumu a výzkumný problém

Jádro celého výzkumu tvoří popsání EI ve vztahu k osobnosti z hlediska Big Five a k demografickým charakteristikám (v našem případě vůči pohlaví, věku a nejvyššímu dosaženému vzdělání) u příslušníků PČR a také porovnání PČR s běžnou populací v rámci celkové EI a jejích jednotlivých faktorech.

V naší studii se budeme zabývat následujícími výzkumnými problémy:

- Existují statisticky signifikantní rozdíly v celkové úrovni EI a jejích jednotlivých faktorech mezi PČR a běžnou populací?
- Jaký je vztah mezi psychosociálními determinantami jedince (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání a osobnost dle Big Five) a EI u příslušníků PČR?

Na základě teoretické části byly stanoveny následující cíle:

- **C1:** Vypočítat, z kolika faktorů se skládá rysová EI měřená pomocí dotazníku SEIS.
- **C2:** Porovnat, zda existují nějaké rozdíly mezi celkovou EI a jejími jednotlivými faktory mezi PČR a běžnou populací.
- **C3:** Popsat vztahy mezi demografickými charakteristikami pracovníků PČR a celkovou EI.
- **C4:** Popsat vztah mezi EI a jednotlivými osobnostními dimenzemi podle Big Five.

5.2 Výzkumné hypotézy

Na základě teoretických poznatků, zmíněných v teoretické části, výzkumného problému a výše stanovených cílů výzkumu, byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotézy vztahující se k cíli č. 2:

- **H1a** – Mezi PČR a běžnou populací existuje v celkové úrovni EI statisticky významný rozdíl.
- **H1b** – Mezi PČR a běžnou populací existuje ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* statisticky významný rozdíl.

- **H1c** – Mezi PČR a běžnou populací existuje ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých* statisticky významný rozdíl.
- **H1d** – Mezi PČR a běžnou populací existuje ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů* statisticky významný rozdíl.

Hypotézy vztahující se k cíli č. 3:

- **H2a** – Ženy policistky budou vykazovat vyšší úroveň celkové EI než muži policisté.
- **H2b** – Policisté s vyšším dosaženým vzděláním budou vykazovat vyšší úroveň celkové EI než policisté s nižším dosaženým vzděláním.
- **H2c** – Existuje statisticky významný vztah mezi věkem policistů a celkovou úrovní EI.

Hypotézy vztahující se k cíli č. 4:

- **H3a** – Dimenze neuroticismus bude u příslušníků PČR negativně korelovat s celkovou úrovní EI.
- **H3b** – Dimenze extraverte bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.
- **H3c** – Dimenze otevřenost ke zkušenosti bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.
- **H3d** – Dimenze přívětivost bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.
- **H3e** – Dimenze svědomitost bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.

6 UŽITÁ METODIKA

6.1 Typ výzkumu

Pro tuto studii byl využit kvantitativní design, realizovaný prostřednictvím baterie dvou dotazníků. Prvním z nich byl dotazník rysové EI: SEIS, druhým dotazník osobnosti NEO-FFI. Na oba dotazníky respondenti odpovídali na pětibodové Likertově škále. Kvantitativní design byl zvolen za účelem zmapování co největšího počtu respondentů, v našem případě příslušníků státní Policie ČR a běžné populace.

6.2 Použité metody

Dotazník EI: SEIS byl zvolen především na základě dostupnosti a časové vhodnosti pro dotazované. Česká verze SEIS nám byla poskytnuta díky konzultacím s doc. PhDr. Františkem Baumgartenerem, CSc., který tuto metodu používal ve svých výzkumech EI.

6.2.1 SEIS (*Schutte Emotional Intelligence Scale*)

Dotazník SEIS je hojně využíván k měření rysové EI a patří mezi sebepopisné metody. Původní verze se skládala z 33 položek (Schutte et al., 1998), v roce 2004 byl však revidován z důvodu malého počtu reverzně kódovaných položek (Austin et al., 2004). Revidovanou verzi autorů Austin et al. (2004) tvoří 41 položek (oznamovacích vět), z nichž je 20 normálně kódovaných a zbylých 21 reverzně kódovaných. Respondenti mají za úkol vyjádřit svou míru souhlasu/nesouhlasu na pětibodové Likertově škále (Baumgartner & Karaffová, 2011).

Psychometrické vlastnosti této metody vykazují vysokou vnitřní konzistenci ($\alpha = 0,85$). V teoretické části této práce jsme uváděly, že dotazník SEIS nemá předem stanovenou faktorovou strukturu, ta se musí vypočítat až na základě konkrétně získaných dat. Obvykle se však vyčleňují 3 až 4 faktory, ve výzkumu Austin et al. (2004) se autoři přiklánějí k 3 faktorovému rozdělení. Cronbachův koeficient alfa pro jednotlivé faktory dosahoval těchto hodnot: Faktor I = .78, Faktor II = .68 a Faktor III = .76 (Austin et al., 2004). Ve výsledcích empirické části uvádíme jednotlivé hodnoty námi vypočítané FA a vnitřní konzistence a porovnáváme je právě s výzkumem Austin et al. (2004).

6.2.2 NEO-FFI (*NEO-Five Factor Inventory*)

V současné době existují 3 verze NEO inventářů: NEO-PI, NEO-PI-R a NEO-FFI. V našem výzkumu byl využit právě NEO-FFI kvůli adekvátnímu počtu položek, který byl přijatelný pro respondenty. NEO-FFI (NEO pětifaktorový osobností inventář) obsahuje 60 položek měřících pět obecných osobnostních dimenzí (viz kapitola 2.4.1) a je zkrácenou verzí dotazníku NEO-PI. (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Respondenti po obdržení záznamového archu mají za úkol zodpovědět všech 60 tvrzení na škále Likertova typu, kde: 0 = vůbec nevystihuje; 1 = spíše nevystihuje; 2 = neutrální; 3 = spíše vystihuje; 4 = úplně vystihuje. Vyplnění NEO-FFI respondentům obvykle zabere 10 až 15 minut. Variační rozpětí jednotlivých škál se pohybuje na hladině od 0 do 48 bodů – čím vyššího počtu bodů daná osoba dosáhne, tím více je u ní zastoupena ta a ta osobnostní dimenze. (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Psychometrické vlastnosti dotazníku získané v České republice od více než 2 000 respondentů ukazují na dostatečnou validitu a reliabilitu. Hodnoty Cronbachova koeficientu α , které se pohybují v intervalu od .66 (pro otevřenost vůči zkušenosti) do .81 (pro extraverci), jsou adekvátní a srovnatelné s hodnotami původní verze této metody (α : N = .86; E = .77; O = .73; P = .68 a S = .81). Na základě retestové reliability bylo prokázáno, že výsledky NEO-FFI jsou stabilní v čase čili že tato metoda měří individuální projevy přetrvávajících osobnostních vlastností, a ne pouze přechodné stavy jedince (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Jelikož se jedná o standardizovaný dotazník, je možné porovnat hrubé skóry jednotlivých dimenzí s normami. Výzkumný vzorek, který byl podroben analýze pro účely vytvoření manuálu NEO-FFI, je složen ze dvou různě velkých souborů osob dvou věkových kategorií (15-21 let a 22-75 let), rozložení věku je normální. Pro porovnání pohlaví a věkových kategorií je možné využít získané průměry uvedené v manuálu (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

7 PRŮBĚH VÝZKUMU A ETICKÉ ASPEKTY

7.1 Charakteristika výzkumného souboru

Dohromady bylo osloveno 300 státních policistů ze 6 krajů České republiky (viz Tab. 12). Celkem bylo získáno 227 vyplněných dotazníků (75,7 % návratnost), ale 5 jich muselo být vyřazeno kvůli nepodepsání informovaného souhlasu nebo chybného vyplnění dotazníku (vynechaný list či nevyplnění některých položek). Výzkumný soubor, který byl podroben analýze, je tedy tvořen 222 respondenty (policisty ČR) ve věku od 18 do 61 a více let. Rozložení vzorku dle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání ilustrujeme v Tab. 6, Tab. 8 a Tab. 10.

Pro vzorek běžné populace bylo osloveno 400 občanů České republiky, 82,5 % (N = 330) dotazníků bylo navráceno, z nichž jich muselo být 21 vyřazeno kvůli nepodepsání informovaného souhlasu, nevyplnění jednoho nebo obou příložených dotazníků nebo nevyplnění několika položek v dotaznících. Výzkumný soubor běžné populace tedy v celkovém počtu tvoří 309 respondentů ve věku od 18 do 61 a více let. Rozložení vzorku běžné populace dle nejvyššího dosaženého vzdělání, pohlaví a věku zobrazujeme v Tab. 7, Tab. 9, Tab. 11.

V Tab. 6 ilustrujeme rozložení vzorku státní policie dle pohlaví. Výzkumný soubor je tvořen převážně muži (N = 169), ženy jsou zde zastoupeny pouze 23,9 %. Tato nevyváženost však koresponduje s reálným rozložením pohlaví v rámci PČR.

Tabulka 6 - Rozložení vzorku PČR dle pohlaví

	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N*</i>	<i>%*</i>
Muži	169	76,1	34 023	84,7
Ženy	53	23,9	6 146	15,3
Celkem	222	100	40 169	100

*Pozn.: * data získaná z Výroční zprávy PČR pro rok 2017 (2018)*

Rozložení vzorku běžné populace dle pohlaví vůči reálnému rozložení pohlaví v ČR zobrazuje Tab. 7, jde o téměř totožný poměr.

Tabulka 7 - Rozložení vzorku běžné populace dle pohlaví

	<i>N</i>	%	<i>N</i> *	%*
Muži	143	46,3	5 219 791	49,2
Ženy	166	53,7	5 390 264	50,8
Celkem	309	100	10 610 055	100

*Pozn.: * data převzatá z Českého statistického úřadu pro rok 2018 (ČSÚ, 2018)*

Tab. 8 zobrazuje rozložení věkových kategorií v rámci PČR. Domníváme se, že podobné rozložení bude vykazovat i reálný stav PČR, bohužel se nám však nepodařilo sehnat existující data, jež by věkové kategorie popisovala.

Tabulka 8 - Rozložení vzorku PČR dle věkových kategorií

	<i>N</i>	%
18 - 25 let	32	14,4
26 - 35 let	82	36,9
36 - 45 let	70	31,5
46 - 60 let	34	15,3
61 a více let	4	1,8
Celkem	222	100

Z Tab 9. je patrné, že soubor běžné populace je v porovnání s PČR odlišně zastoupen, což může být dáno především typem výběru vzorku a také specifickostí souboru státní PČR.

Tabulka 9 - Rozložení vzorku běžné populace dle věkových kategorií

	<i>N</i>	<i>%</i>
18 - 25 let	88	28,5
26 - 35 let	66	21,4
36 - 45 let	53	17,2
46 - 60 let	70	22,7
61 a více let	32	10,4
Celkem	309	100

Nejnižším možným stupněm dosaženého vzdělání u PČR je středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou, což je také jedna z podmínek pro výkon služby u PČR. V našem souboru bylo nejvíce zastoupenou kategorií právě SŠ vzdělání s maturitní zkouškou a nejméně vyšší odborné vzdělání, což téměř přesně koresponduje s reálným rozložením vzdělání u PČR.

Tabulka 10 - Rozložení vzorku PČR dle nejvyššího dosaženého vzdělání

	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N*</i>	<i>%*</i>
SŠ s maturitou	109	49,1	19 560	48,72
VOŠ	14	6,3	1 562	3,89
VŠ	99	44,6	19 024	47,38
Celkem	222	100	40 146	100

*Pozn.: * data získaná z Výroční zprávy PČR pro rok 2017 (2018)*

V souboru běžné populace (viz Tab. 11) jsou již zastoupené také kategorie základního vzdělání a středoškolského vzdělání s výučním listem.

Tabulka 11 - Rozložení vzorku běžné populace dle nejvyššího dosaženého vzdělání

	<i>N</i>	<i>%</i>
ZŠ	20	6,5
SŠ vyučen/a	54	17,5
SŠ s maturitou	139	45
VOŠ	15	4,9
VŠ	81	26,2
Celkem	309	100

Z Tab. 12 je patrné, že nejvíc policistů bylo z hl. města Prahy ($N = 78$), zatímco nejmenší počet byl ze Středočeského a Zlínského kraje ($N = 9$). Tyto údaje uvádíme pouze pro orientaci, ve statistickém zpracování s nimi nebylo nakládáno.

Tabulka 12 - Rozložení vzorku PČR dle místa testování

	<i>N</i>	<i>%</i>
Hlavní město Praha	78	35,1
Jihočeský kraj	43	19,4
Pardubický kraj	34	15,3
Středočeský kraj	9	4,1
Vysočina	49	22,1
Zlínský kraj	9	4,1
Celkem	222	100

7.2 Etické aspekty

Pro dodržení etického kodexu byl vypracován informovaný souhlas (viz Příloha 1), který byl respondentům přiložen do testové baterie. V informovaném souhlasu byli respondenti seznámeni s průběhem celého výzkumu, informovaný souhlas obsahoval:

- Název práce
- Jméno řešitele a vedoucího práce
- Cíl práce + metody, kterými budou data sbírána
- Seznámení s riziky výzkumu
- Dobrovolnost respondenta účastnit se výzkumu
- Možnost kdykoliv ukončit výzkum bez udání důvodu
- Zachování anonymity
- Možnost získat volný přístup k vypracované BP
- Prohlášení respondenta
- Kolonky pro vyplnění: místo a dnešní datum + podpis
- Kontaktní údaje řešitele

Z důvodu zachování anonymity bylo po sebrání dat každému respondentovi přiřazeno identifikační číslo, se kterým bylo po celou dobu výzkumu nakládáno.

7.3 Průběh sběru dat

Sběr dat probíhal od května 2018 do února 2019. Data byla sbírána na území České republiky, v případě státní policie konkrétně v 6 krajích (viz Tab. 12) prostřednictvím lavinového výběru (*snowball*). Z hlediska specifičnosti vzorku PČR nebylo možné testovat na všech odděleních osobně, zejména ve službách kriminální policie, kde jsou velice silná bezpečnostní opatření, jež nedovolují vstup nepovolaným osobám. Z tohoto důvodu byl vytvořen informační leták (viz Příloha 2), který sloužil pro policistu, který testové baterie rozdál svým kolegům. Informační leták obsahoval:

- Název výzkumu
- Jméno řešitele a vedoucího práce
- Ubezpečení o dobrovolnosti účasti ve výzkumu
- Popis průběhu testování

- Zachování anonymity v souladu se zákonem 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

Při obdržení tohoto informačního letáku ještě policista „informant“ obdržel kontaktní údaje řešitele (telefonní číslo a email) a měl možnost se na řešitele obrátit během rozdávání a zadávání testových baterií s možnými dotazy. Této možnosti však žádný z policistů nevyužil. Při předávání vyplněných dotazníků jsme se vždy informovaly o průběhu testování a o tom, zda nevyvstaly nějaké dotazy, které by chtěli policisté zodpovědět.

Sběr dat z běžné populace probíhal totožným způsobem jako u příslušníků státní policie. Dotazníky byly vždy pouze osobně nebo prostřednictvím příslušných osob předány respondentům a v navrženém termínu došlo k jejich vyzvednutí.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMU

8.1 Zpracování dat

Data byla nejprve přepsána do datové matice vytvořené v programu Microsoft Excell 2016 a následně zpracována ve statistickém programu IBM SPSS 25. V následné analýze bylo poté využíváno těchto metod a testů: **Shapiro-Wilkův test normálního rozložení²**, **Explorační faktorová analýza**, **Mann-Whitney test pro dva nezávislé výběry**, **Kruskal-Wallis test pro více nezávislých výběrů** a **Spearmanův koeficient pořadové korelace**. Na základě těchto zmíněných metod byly testovány navržené cíle a hypotézy. Všechny hypotézy byly testovány na hladině významnosti $\alpha = .05$.

8.2 Deskriptivní statistiky

V Tab. 13 zobrazujeme rozložení vzorku PČR dle pěti osobnostních rysů získaných metodou NEO-FFI. Nejvyšších mediánových hodnot dosahovali policisté u dimenzí svědomitosti (Med = 35), extraverze (Med = 32) a přívětivosti (Med = 30), nejmenší medián byl naopak zaznamenán u neuroticismu (Med = 16).

Tabulka 13 - Rozložení vzorku PČR dle osobnostních rysů

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
Neuroticismus	222	16,28	16	2	35	6,60
Extraverze	222	31,63	32	14	48	6,99
Otevřenost	222	24,56	24,50	8	40	5,97
Přívětivost	222	30,35	30	14	42	5,41
Svědomitost	222	34,73	35	14	48	6,58

² Data nepochází z normálního rozložení, proto jsou dále využívány neparametrické metody.

Rozložení dimenzí Big Five u běžné populace (viz Tab. 14) nám ukazuje, že nejvyšších mediánových hodnot dosáhli respondenti také u dimenze svědomitosti (Med = 34), přívětivosti (Med = 31) a extraverze (Med = 30), zatímco nejmenší medián vykazoval opět neuroticismus (Med = 22).

Tabulka 14 - Rozložení vzorku běžné populace dle osobnostních rysů

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
Neuroticismus	309	22,75	22	5	47	8,01
Extraverze	309	29,70	30	8	47	8,07
Otevřenost	309	26,94	26	8	44	7,04
Přívětivost	309	30,51	31	9	46	6,21
Svědomitost	309	32,64	34	11	48	7,36

V Tab. 15 prezentujeme průměrné hodnoty osobnostních rysů u mužů policistů a žen policistek. Ženy dosahovaly ve všech pěti dimenzích průměrně vyšších hodnot, než je tomu u mužů. Abychom si ověřily, zda jsou tyto rozdíly signifikantní, využily jsme Mann-Whitney test. Z výsledků vidíme, že statisticky signifikantní rozdíl byl nalezen pouze u dimenze otevřenosti ke zkušenosti ($p = .037$), kde ženy dosahují vyšší průměrné úrovně.

Tabulka 15 - Průměrné hodnoty osobnostních rysů PČR u mužů a žen spolu s testováním rozdílu

	<i>N</i>	<i>Ne</i>	<i>E</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>S</i>
Muži	169	15,87	31,21	24,12	29,98	34,35
Ženy	53	17,58	32,96	25,96	31,53	35,96
Sig.		.161	.065	.037	.059	.127

Pozn.: *Ne* – neuroticismus, *E* – extraverze, *O* – otevřenost, *P* – přívětivost, *S* – svědomitost

Průměrné hodnoty pěti osobnostních dimenzí u běžné populace ilustrujeme v Tab. 16. Mann-Whitney test našel statisticky významný rozdíl u dimenze otevřenosti ke zkušenosti ($p = .000$), kde ženy dosahují průměrně vyšších hodnot než muži, a také u dimenze přívětivosti ($p = .000$), kde opět ženy skórují průměrně lépe než muži.

Tabulka 16 - Průměrné hodnoty osobnostních rysů běžné populace u mužů a žen spolu s testováním rozdílu

	<i>N</i>	<i>Ne</i>	<i>E</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>S</i>
Muži	143	21,84	29,15	25,46	28,82	31,99
Ženy	166	23,54	30,18	28,20	31,97	33,21
Sig.		.061	.421	.000	.000	.093

Pozn.: *Ne* – neuroticismus, *E* – extraverte, *O* – otevřenost, *P* – přívětivost, *S* – svědomitost

Hodnoty celkové EI u příslušníků PČR zobrazujeme v Tab. 17. Ženy policistky dosahují vyšších mediánových hodnot v celkové EI než muži policisté.

Tabulka 17 - Rozložení vzorku PČR dle celkové úrovně EI u mužů a žen a celkové úrovně EI

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
Muži	169	151,29	152	112	188	15,54
Ženy	53	153,79	159	111	190	17,53
Celkem	222	151,89	153	111	190	16,03

Rozložení celkové úrovně EI na vzorku běžné populace popisujeme v Tab. 18. Ženy opět dosahují vyšších mediánových hodnot než muži.

Tabulka 18 - Rozložení vzorku běžné populace dle celkové úrovně EI u mužů a žen a celkové úrovně EI

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
Muži	143	146,31	147	106	186	16,48
Ženy	166	153,08	155	87	192	19,20
Celkem	309	149,94	150	87	192	18,28

V Tab. 19 zobrazujeme rozložení celkové EI dle věkových kategorií příslušníků PČR. Nejvyšší mediánové hodnoty vykazují policisté ve věkové kategorii 26-35 let (Med = 156), nejnižší mediánové hodnoty naopak nalezneme u policistů starších 61 let (Med = 136,5).

Tabulka 19 - Rozložení vzorku PČR dle celkové úrovně EI u jednotlivých věkových kategorií

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
18-25 let	32	148,5	153	111	171	15,77
26-35 let	82	154,41	156	115	188	15,63
36-45 let	70	153,01	154,50	117	190	16,20
46-60 let	34	148,21	149,50	112	176	15,84
61 a více	4	138,75	136,50	125	157	16,30

V Tab. 20 jsou ilustrovány hodnoty celkové EI u jednotlivých věkových kategorií v běžné populaci. Jedinci ve věkové kategorii 18-25 let (Med = 154) dosahují nejvyšších mediánových hodnot, zatímco nejnižší mediánové hodnoty vykazují respondenti starší 61 let (Med = 143).

Tabulka 20 - Rozložení vzorku běžné populace dle celkové úrovně EI u jednotlivých věkových kategorií

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
18-25 let	88	152,92	154	195	190	19,49
26-35 let	66	151,50	153	105	192	17,36
36-45 let	53	149,81	150	118	184	16,35
46-60 let	70	148,96	147,50	110	188	16,37
61 a více	32	140,94	143	87	183	21,48

Z Tab. 21 si lze všimnout, že nejvyšší naměřenou hodnotou celkové EI u příslušníků policie bylo 190 bodů, čehož dosáhla kategorie s vysokoškolským vzděláním. Zatímco minimální hodnota (Min = 111) byla přítomná u jedinců se středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou.

Tabulka 21 - Rozložení vzorku PČR dle celkové úrovně EI dle vzdělání

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
SŠ s mat.	109	149,73	153	111	181	16,63
VOŠ	14	145,36	141	116	173	20,16
VŠ	99	155,18	154	117	190	14,10

V Tab. 22 zobrazujeme hodnoty celkové EI pro jednotlivé stupně vzdělání u běžné populace. Maximum bylo naměřeno u jedinců s vysokoškolským vzděláním (Max = 192) a minimum naopak u respondentů se středoškolským vzděláním s výučním listem (Min = 87).

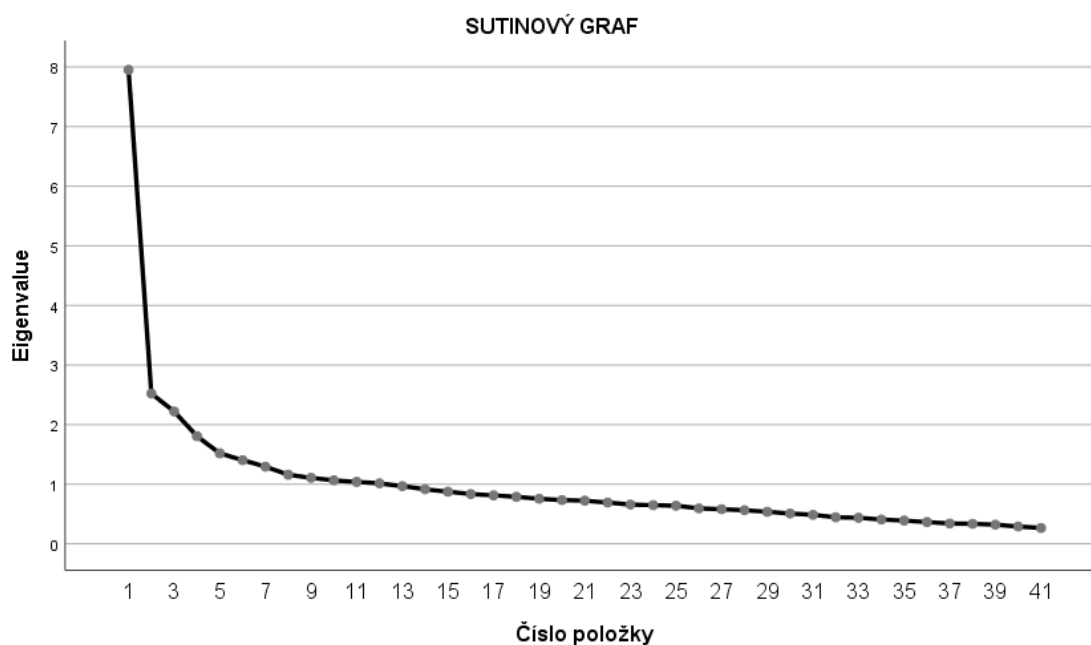
Tabulka 22 - Rozložení vzorku běžné populace dle celkové úrovně EI dle vzdělání

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>SD</i>
ZŠ	20	151,25	151,50	107	181	17,56
SŠ vyuč.	54	143,43	142	87	188	18,52
SŠ s mat.	139	150,77	152	95	190	19,53
VOŠ	15	145,27	147	120	169	13,00
VŠ	81	153,42	155	110	192	15,87

8.3 Výsledky výzkumu

Pro získání faktorů sytící EI byla vypočtena explorační faktorová analýza (dále jen „EFA“). V našem případě byla EFA vypočtena z dat naměřených na běžné populaci, přičemž byly splněny podmínky vhodnosti položek vstupujících do EFA (KMO = .845, Bartlettův test = Sig. .000). Pro stanovení počtů a názvů jednotlivých faktorů jsme vycházely z výzkumu Austin et al. (2004), kteří taktéž pracovali s 41 položkovou verzí dotazníku SEIS a přiklonili se k tří-faktorovému složení EI.

Sutinový graf (viz Obr. 6) nám přináší částečné vyřešení prvního cíle výzkumu. Stanovení počtu faktorů z uvedeného grafu je obtížné, jelikož nad nejasným zalomením křivky jsou vyčleněny 3 nebo 4 faktory s eigenvalue větší než 1. V této práci jsme se však na základě již provedených výzkumů a našich vlastních výpočtů faktorové analýzy přiklonili k třífaktorovému zastoupení dotazníku SEIS. Pro extrakci faktorů byla využita metoda hlavních komponent s následnou rotací Varimax.

Obrázek 6 - Stanovení počtu faktorů dotazníku SEIS dle průběhu sutinového grafu

V Tab. 23 ilustrujeme zachycenou míru faktorových zátěží vypočtených skrze položky dotazníku SEIS. Tučným písmem je označeno sycení faktoru nad hodnotu 0,40.

Tabulka 23 - Sycení položek jednotlivými faktory dotazníku SEIS

Položky SEIS	Faktor		
	I.	II.	III.
SEIS_1	0,24	0,41	0,10
SEIS_2	0,08	0,60	0,19
SEIS_3	0,45	0,16	-0,03
SEIS_4	0,16	-0,04	0,03
SEIS_5	0,25	0,17	0,26
SEIS_6	0,55	0,05	0,29
SEIS_7	-0,11	0,47	0,22
SEIS_8	0,63	-0,04	-0,11
SEIS_9	-0,01	0,18	0,58
SEIS_10	0,08	0,08	0,47
SEIS_11	0,19	0,50	0,07
SEIS_12	0,38	0,23	0,05
SEIS_13	0,02	-0,36	0,26
SEIS_14	0,19	-0,23	0,34
SEIS_15	0,13	0,48	0,02
SEIS_16	-0,01	0,53	0,14
SEIS_17	0,60	0,09	0,26
SEIS_18	0,18	0,50	0,08
SEIS_19	0,35	0,39	0,12
SEIS_20	0,24	0,20	0,20
SEIS_21	0,05	0,52	0,42
SEIS_22	0,58	0,11	0,21
SEIS_23	0,23	0,17	0,60
SEIS_24	0,56	0,14	-0,16
SEIS_25	0,32	0,24	0,43
SEIS_26	0,40	0,26	-0,34
SEIS_27	0,44	0,32	-0,05
SEIS_28	0,33	0,28	0,18
SEIS_29	0,19	0,51	0,06
SEIS_30	0,16	0,61	0,13
SEIS_31	0,45	0,21	0,31
SEIS_32	0,12	0,25	0,40
SEIS_33	0,19	0,20	0,57
SEIS_34	-0,03	0,14	0,61
SEIS_35	0,49	0,34	-0,11
SEIS_36	0,44	0,20	0,17
SEIS_37	0,15	0,55	0,22
SEIS_38	0,11	0,58	0,25
SEIS_39	0,50	-0,05	0,26
SEIS_40	0,59	0,05	0,29
SEIS_41	0,33	0,14	0,12

V Tab. 24 uvádíme, že námi vyčleněné tři faktory interpretují 30,96 % celkového rozptylu, což koresponduje s výzkumem Austinové et al. (2004), jejichž tři faktory vysvětlovaly 31 % celkového rozptylu.

Tabulka 24 - Míra vlastní hodnoty dotazníku SEIS

Faktor	Eigenvalue	Celkem	% rozptylu	Kumulativní %
I.	7,95	4,69	11,44	11,44
II.	2,52	4,59	11,20	22,64
III.	2,22	3,41	8,32	30,96

Po vygenerování jednotlivých faktorů a provedení korelace mezi jednotlivými položkami tvořícími daný faktor došlo k vyřazení položek č. 4, 5, 12, 13, 14, 19, 20, 28, 41. Ty byly vyřazeny na základě nízkých kumunalit, tedy i nízkých faktorových zátěží ve stanovené faktorové struktuře a na základě následných zhodnocení možností psychologické interpretace v rámci konzultací s doc. PhDr. Františkem Baumgartenerem, CSc. a RNDr. Petrem Boschkem, CSc.

V Tab. 25 uvádíme rozdělení položek ke konkrétním faktorům. Názvy jednotlivých faktorů byly stanoveny na základě znění položek, které daný faktor sytí, a dle údajů z předchozích výzkumů řešících problematiku struktury rysové EI měřené dotazníkem SEIS. V Tab. 26 představujeme sestupné seřazení jednotlivých položek tvořících konkrétní faktor dle hodnoty sycení.

Faktor I. (Porozumění vlastním emocím a emocím druhých) zahrnuje tyto položky:

- 3 Všeobecně očekávám neúspěch, když zkouším něco nového.
- 6 Pokládám za těžké porozumět tomu, co neverbálně (mimikou, gesty apod.) vyjadřují jiní lidé.
- 8 Někdy neumím posoudit, jestli člověk, se kterým mluvím, hovoří vážně nebo žertuje.
- 17 Dost často nesprávně chápu, co se odehrává v sociálních situacích.
- 22 Mám sklon nesprávně chápat výrazy tváře jiných lidí.
- 24 Často nevím, proč se mé emoce mění.
- 26 Považuji za těžké ovládat své emoce.
- 27 Lehce rozpoznám emoce, které prožívám.
- 31 Jsem si vědom/a toho, co lidé ve styku s jinými vyjadřují neverbálně (mimikou, gesty apod.).
- 35 Když čelím nějaké výzvě, vzdávám se, protože jsem přesvědčen/a, že selžu.
- 36 Umím poznat, co jiní lidé cítí už při pohledu na ně.
- 39 Je těžké říct, jak se někdo cítí, jenom podle tónu jeho hlasu.
- 40 Je pro mě nelehké porozumět, proč se lidi cítí právě tak, jak se cítí.

Faktor II. (Regulace vlastních emocí a emocí druhých) zahrnuje tyto položky:

- 1 Rozeznám, kdy můžu říct druhým o svých osobních problémech.
- 2 Když se setkávám s překážkami, připomenu si, jak jsem čelil/a podobným těžkostem a překonal/a jsem je.
- 7 Některé z důležitých událostí mého života mě vedly k přehodnocení, co je a co není důležité.
- 11 Uvědomuji si emoce, které prožívám.
- 15 Když prožívám pozitivní cit, vím, jak si ho udržet co nejdéle.
- 16 Zařizuji události tak, aby dělaly radost jiným.
- 18 Vyhledávám aktivity, které mě dělají šťastným/ou.
- 21 Když jsem pozitivně naladěn/a, je pro mě lehké řešit problémy.
- 29 Motivuji se představou dobrého výsledku úkolů, kterými se zabývám.
- 30 Pochválím druhé, když udělají něco dobře.
- 37 Pomáhám lidem, aby se cítili lépe, když jsou na tom špatně.
- 38 Využívám dobrého naladění, které mi pomáhá při boji s překážkami.

Faktor III. (Využití emocí k řešení problémů) zahrnuje tyto položky:

- 9 Když se moje nálada mění, vidím nové možnosti.
- 10 Emoce nemají velký vliv na kvalitu mého života.
- 23 Nevěřím, že mé emoce mi pomáhají při zrodu nových nápadů.
- 25 Nemyslím si, že mi pozitivní nálada pomůže při hledání nových myšlenek.
- 32 Když mi někdo vypráví o důležité události ze svého života, většinou se cítím tak, jako kdybych událost prožil/a sám/a.
- 33 Když cítím změnu prožívaných emocí, napadají mě nové myšlenky.
- 34 Emoce nehrají podstatnou roli v tom, jak řeším problémy.

Tabulka 26 - Sestupné seřazení položek příslušných k faktorům dle hodnoty sycení

Faktor I. – Porozumění vlastním emocím a emocím druhých		Faktor II. – Regulace vlastních emocí a emocí druhých		Faktor III. – Využití emocí k řešení problémů	
položka	hodnota	položka	hodnota	položka	hodnota
8.	0,63	30.	0,61	23.	0,61
17.	0,60	2.	0,60	34.	0,61
40.	0,59	37.	0,55	9.	0,58
22.	0,58	16.	0,53	33.	0,57
24.	0,56	21.	0,52	10.	0,47
6.	0,55	29.	0,51	25.	0,43
39.	0,50	11.	0,50	32.	0,40
35.	0,49	18.	0,50		
3.	0,45	15.	0,48		
31.	0,45	7.	0,47		
27.	0,44	1.	0,41		
36.	0,44				
26.	0,40				

Tab. 27 znázorňuje hodnoty Cronbachova koeficientu α pro jednotlivé faktory a celkové vnitřní konzistence 41 položkové verze dotazníku SEIS zjištěné v našem výzkumu. Pro porovnání jsme využily výzkum Austinové et al. (2004).

Tabulka 27 - Hodnoty Cronbachova koeficientu α v našem výzkumu a výzkumu Austin et al. (2004)

Cronbach α náš výzkum		Cronbach α Austin et al. (2004)	
I.	0,81	I.	0,78
II.	0,81	II.	0,68
III.	0,73	III.	0,76
SEIS	0,88	SEIS	0,85

8.3.1 Ověřování hypotéz

Abychom získaly údaje o normalitě dat, využily jsme Shapiro-Wilkův test normálního rozdělení. Přestože celkový vzorek čítá celkem 531 respondentů, data z dotazníků nepocházejí z normálního rozložení, a to ani u PČR ani u běžné populace. Proto je nutné pro další testování a ověřování námi navržených hypotéz využít neparametrické testy.

8.3.1.1 Hypotézy k cíli č. 2

Testování H1a – Mezi PČR a běžnou populací existuje v celkové úrovni EI statisticky významný rozdíl.

Pro zjišťování rozdílu mezi celkovou EI u PČR a běžnou populací byl zvolen Mann-Whitney test. Analýza neprokázala žádný statisticky signifikantní rozdíl ($p = .153$). Na základě zjištění **hypotézu H1a zamítáme s tím, že v celkové úrovni EI neexistuje statisticky významný rozdíl mezi PČR a běžnou populací.**

Tabulka 28 - Rozdíl mezi celkovou EI u PČR a běžné populace

		CELKOVÁ EI			
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Skupina osob	PČR	222	151,89	153	
	Běžná populace	309	149,94	150	.153
	Celkem	531	150,76	152	

Testování H1b – Mezi PČR a běžnou populací existuje ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* statisticky významný rozdíl.

Hypotéza byla otestována pomocí Mann-Whitney testu. Analýza prokázala statisticky signifikantní rozdíl ($p = .000$). Zamítáme tedy nulovou hypotézu o shodné úrovni ve skupinách a **přijímáme hypotézu alternativní**, tedy že **existuje statisticky signifikantní rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých*.**

Tabulka 29 - Rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru Porozumění vlastním emocím a emocím druhých

FAKTOR POROZUMĚNÍ VLASTNÍM EMOCÍM A EMOCÍM DRUHÝCH					
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Skupina osob	PČR	222	50,47	51	.000
	Běžná populace	309	46,76	47	
	Celkem	531	48,31	49	

Testování H1c – Mezi PČR a běžnou populací existuje ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých* statisticky významný rozdíl.

K otestování této hypotézy byl také použit Mann-Whitney test. Analýza neprokázala žádný statisticky signifikantní rozdíl ($p = .598$). Hypotézu H1c se nám tedy nepodařilo potvrdit s tím, že **mezi PČR a běžnou populací neexistuje ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých* statisticky signifikantní rozdíl.**

Tabulka 30 – Rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru Regulace vlastních emocí a emocí druhých

FAKTOR REGULACE VLASTNÍCH EMOCÍ A EMOCÍ DRUHÝCH					
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Skupina osob	PČR	222	48,88	49	.598
	Běžná populace	309	49,13	50	
	Celkem	531	49,03	50	

Testování H1d – Mezi PČR a běžnou populací existuje ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů* statisticky významný rozdíl.

Hypotéza byla testována taktéž pomocí Mann-Whitney testu. Analýza prokázala statisticky signifikantní rozdíl ($p = .000$). Zamítáme tedy nulovou hypotézu o shodné úrovni ve skupinách a **přijímáme hypotézu alternativní**, tedy že **mezi PČR a běžnou populací existuje statisticky signifikantní rozdíl ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů*.**

*Tabulka 31 – Rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů**

FAKTOR VYUŽITÍ EMOCÍ K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ					
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Skupina osob	PČR	222	22,83	23	
	Běžná populace	309	24,36	25	.000
	Celkem	531	23,72	24	

8.3.1.2 Hypotézy k cíli č. 3

Testování H2a – Ženy policistky vykazují vyšší úroveň celkové EI než muži policisté.

Hypotéza byla testována pomocí Mann-Whitney testu. Ženy v tomto případě sice vykazují vyšší průměrnou i mediánovou hodnotu celkové EI než muži policisté, avšak tento rozdíl není statisticky signifikantní v případě námi stanovené jednostranné hypotézy. V takovém případě je P-hodnota poloviční (tedy $p = .115$), proto nulovou hypotézu o rovnosti nelze zamítnout, tedy že **ženy policistky nevykazují vyšší úroveň celkové EI než muži policisté.**

Tabulka 32 – Rozdíl mezi ženami a muži policisty v celkové EI

CELKOVÁ EI					
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Pohlaví	Muži	169	151,29	152	
	Ženy	53	153,79	159	.230
	Celkem	222	151,89	153	

Testování H2b – Policisté s vyšším dosaženým vzděláním budou vykazovat vyšší úroveň celkové EI než policisté s nižším dosaženým vzděláním.

V tomto případě jsme se zaměřily na zjišťování vztahu mezi nejvyšším dosaženým vzděláním policistů a celkovou úrovní jejich EI. Pro testování jsme zvolily Mann-Whitney test. Analýza neprokázala statisticky významný vztah ($p = .128$) mezi nejvyšším dosaženým vzděláním policistů v celkové EI. VOŠ a VŠ vzdělání v tomto případě sice vykazují vyšší průměrnou i mediánovou hodnotu celkové EI než muži policisté, avšak tento vztah není statisticky signifikantní v případě námi stanovené jednostranné hypotézy. V takovém případě je P-hodnota poloviční ($p = .064$), proto nulovou hypotézu o rovnosti nelze zamítnout, tedy že **policisté s vyšším dosaženým vzděláním nevykazují vyšší úroveň celkové EI než policisté s nižším dosaženým vzděláním.**

Tabulka 33 – Vztah mezi nejvyšším dosaženým vzděláním policistů a celkovou EI

		CELKOVÁ EI			
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Nejvyšší dosažené vzdělání	SŠ s maturitou	109	149,73	153	
	VOŠ a VŠ	113	153,96	154	.128
	Celkem	222	151,89	153	

Testování H2c – Existuje statisticky významný vztah mezi věkem policistů a celkovou úrovní EI.

Hypotéza H2c byla testována pomocí Kruskal-Wallis testu o shodě mediánů mezi více skupinami. Pro potřeby testování došlo ke sloučení kategorie 46-60 let a 61 a více let, jelikož počet pozorování v nejvyšší kategorii byl pouze 4. Analýza neprokázala žádný statisticky významný vztah ($p = .079$). Hypotéza H2c tedy nebyla potvrzena, a tudíž **neexistuje statisticky významný vztah mezi věkem policistů a celkovou úrovní EI.**

Tabulka 34 - Vztah mezi věkem policistů a celkovou EI

		CELKOVÁ EI			
		<i>Celkem</i>	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>Sig.</i>
Věkové kategorie	18-25	32	148,50	153	
	26-35	82	154,41	156	
	36-45	70	153,01	155	.079
	46 a více	38	147,21	149	
	Celkem	222	151,89	153	

8.3.1.3 Hypotézy k cíli č. 4

Testování H3a – Dimenze neuroticismus bude u příslušníků PČR negativně korelovat s celkovou úrovní EI.

Pro testování H3a byl využit Spearmanův korelační koeficient³. Výsledky ukázaly, že jeho hodnota je statisticky signifikantní ($p = .000$), stejně jako korelace mezi sledovanými veličinami. Hypotézu H3a **přijímáme**, tedy že **mezi dimenzí neuroticismu a celkovou úrovní EI u PČR existuje statisticky signifikantní vztah a existuje mezi nimi slabá nepřímá závislost ($r = -.251$).**

Tabulka 35 – Vztah mezi neuroticismem a celkovou EI

		Celková EI
Neuroticismus	r	-.251
	Sig.	.000
	N	222

Testování H3b – Dimenze extraverze bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.

Spearmanův korelační koeficient byl použit i pro testování této hypotézy, jeho hodnota je statisticky signifikantní ($p = .000$), stejně jako korelace mezi sledovanými proměnnými. Analýza ukázala, že **mezi dimenzí extraverze a celkovou úrovní EI u PČR existuje statisticky významný vztah a mezi těmito veličinami existuje silná přímá závislost ($r = .561$).** **Přijímáme tedy hypotézu H3b.**

Tabulka 36 - Vztah mezi extraverzí a celkovou EI

		Celková EI
Extraverze	r	.561
	Sig.	.000
	N	222

³ Interpretace korelačního koeficientu je uváděna dle De Vause (2004).

Testování H3c – Dimenze otevřenost ke zkušenosti bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.

Pro testování vztahu mezi otevřeností ke zkušenosti a celkovou EI byl využit Spearmanův korelační koeficient. Spearmanův korelační koeficient je statisticky významný ($p = .001$) stejně jako korelace mezi sledovanými proměnnými. **Přijímáme proto hypotézu H3c, tedy že mezi dimenzí otevřenosti ke zkušenosti a celkovou úrovní EI u PČR existuje statisticky signifikantní vztah a slabá přímá závislost ($r = .220$).**

Tabulka 37 – Vztah mezi otevřeností ke zkušenosti a celkovou EI

		Celková EI
	r	.220
Otevřenost ke zkušenosti	Sig.	.001
	N	222

Testování H3d – Dimenze přívětivost bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.

Použitý Spearmanův korelační koeficient je statisticky signifikantní ($p = .000$) stejně jako korelace mezi zkoumanými proměnnými. Analýza tedy **prokázala existenci vztahu mezi přívětivostí a celkovou úrovní EI u PČR a středně silnou přímou závislost mezi nimi ($r = .449$).** Na základě těchto zjištění tedy **přijímáme hypotézu H3d.**

Tabulka 38 – Vztah mezi přívětivostí a celkovou EI

		Celková EI
	r	.449
Přívětivost	Sig.	.000
	N	222

Testování H3e – Dimenze svědomitost bude u příslušníků PČR pozitivně korelovat s celkovou úrovní EI.

Pro testování hypotézy H3e jsme také využily Spearmanův korelační koeficient, jenž je statisticky významný ($p = .000$), stejně jako korelace mezi sledovanými veličinami. **Přijímáme tedy hypotézu H3e, tedy že existuje statisticky signifikantní vztah mezi dimenzí svědomitosti a celkovou úrovní EI u PČR a zároveň mezi nimi existuje středně silná přímá závislost ($r = .471$).**

Tabulka 39 - Vztah mezi svědomitostí a celkovou EI

		Celková EI
Svědomitost	r	.471
	Sig.	.000
	N	222

9 DISKUZE

V této kapitole diskutujeme tři důležité oblasti našeho výzkumu. V první části budou popsány a následně porovnány výsledky výzkumu s již existujícími studii na podobné téma. Druhá oblast bude věnována nedostatkům výzkumu, kde se zaměříme především na použité metody a výzkumný soubor. Třetí a zároveň poslední část bude pojednávat o přínosech naší studie spolu s návrhy doporučení a možnými implikacemi do budoucna.

9.1 Diskuze výsledků

V této studii směřujeme ke čtyřem základním cílům. Prvním bylo spočítat, z kolika faktorů se skládá rysová EI měřená dotazníkem SEIS. Dalším cílem bylo porovnat, zda existují signifikantní rozdíly mezi celkovou EI a jejími jednotlivými faktory mezi PČR a běžnou populací. Prostřednictvím třetího cíle jsme popsaly vztahy mezi demografickými charakteristikami (zde věk, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání) pracovníků PČR a celkovou EI. Poslední cíl byl zaměřen na exploraci vztahů mezi EI a jednotlivými osobnostními dimenzemi dle Big Five. K jednotlivým cílům byly poté operacionalizovány hypotézy, k nimž se vyjadřujeme níže.

Pro splnění prvního cíle výzkumu byla využita data z revidované 41-položkové verze dotazníku SEIS. Na základě námi provedené explorační faktorové analýzy byly vyčleněny tři faktory EI: *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* (faktor I.), *Regulace vlastních emocí a emocí druhých* (faktor II.) a *Využití emocí k řešení problémů* (faktor III). Teoretické poznatky o rysově EI, jenž obvykle zahrnuje intrapersonální a interpersonální komponenty spolu s položkami týkajícími se využití emocí pro řešení problémů, korespondují s vyextrahovanou třífaktorovou strukturou 41-položkové verze dotazníku SEIS (Austin et al., 2004).

Na základě provedených statistických analýz jsme nezjistily statisticky významný rozdíl v celkové úrovni EI mezi PČR a běžnou populací. Tuto skutečnost si vysvětlujeme možnou nevyvážeností vzorku PČR vůči vzorku běžné populace. Domníváme se, že neexistence rozdílu může být také způsobená problematikou výběrových řízení pro PČR, kdy je stále obtížnější získat pro bezpečnostní sbory kvalitní uchazeče, kteří by splňovali požadovaný profil příslušníka dle vyhlášky. Tato teze tedy může znamenat, že se vzorek státních policistů přibližuje majoritní populaci,

tudíž se možné rozdíly stírají. Vnímáme však jako důležité podotknout, že mezi PČR a běžnou populací opravdu nemusí existovat žádné statisticky signifikantní rozdíly.

Potvrdily existenci statisticky významného rozdílu mezi PČR a běžnou populací ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* a faktoru *Využití emocí k řešení problémů*. V případě faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* příslušníci PČR skórují lépe než běžná populace. Z naměřených hodnot usuzujeme, že rozdíl může být dán například větší sebedůvěrou policistů v této oblasti. Jelikož je SEIS sebepopisná metoda, u níž je možné odhadnout podstatu položek a díky tomu předpokládat fenomén sociální desirability, mohlo se stát, že policisté záměrně skórovali lépe než běžná populace. Zvažujeme, že u PČR mohla být sociální desirabilita přítomná více, než tomu bylo u běžné populace, a to z důvodu domněnky policistů, že by se jejich výsledek mohl dostat k jejich veliteli (byť byli ujištěni o anonymitě v informovaném souhlasu), ale také tím, že se policisté možná chtěli cítit lépe sami před sebou. Schopnost odhadnout, na co se jednotlivé položky zaměřují, si lze dle našeho názoru vysvětlit i stupněm dosaženého vzdělání. Díky tomu, že u PČR mohou pracovat pouze jedinci s minimálně středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou, dá se předpokládat větší šance prohlédnutí daného tvrzení, než je tomu u majoritní populace, kde je přítomné i základní vzdělání a středoškolské vzdělání s výučním listem. Na základě analýzy jednotlivých položek spadajících pod faktor *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* si lze také všimnout přítomnosti dvojitých záporů v některých výrociích. Tato skutečnost mohla způsobit, že policisté, kteří denně vykonávají mimo jiné administrativní práce, lépe porozuměli dvojitým záporům, než tomu bylo u běžné populace, pro níž mohla být tato tvrzení matoucí.

Na druhé straně vyplynulo že zde je to právě běžná populace, jenž skóruje lépe než PČR ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů*. Tento výsledek si vysvětlujeme především tím, že u policistů při řešení problémů může převládat racionální složka nad tou emocionální. Vycházíme přitom z předpokladu, že u policistů je vyjadřování vlastních emocí omezeno, jelikož musí být schopni kontrolovat a ovládat své emoce a zároveň musí umět zůstat klidní v situacích překračujících každodenní lidskou zkušenost (Pogrebin & Poole, 1991). Policisté také musí být schopni při práci s občany jednat nestranně a pouze na základě podložených faktů (Bakker & Heuven, 2006).

Nezjistily jsme žádný statisticky signifikantní rozdíl ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých* mezi PČR a běžnou populací. Předpokládaly jsme, že policisté budou dosahovat vyšších hodnot ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých*, než je tomu u běžné populace. Dle Bakker a Heuvena (2006) totiž policisté musí být schopni zvládat své emoce tak, aby působili neutrálně a spolehlivě, a to jak po výrazové, tak po postojoyé stránce. Zároveň také musí „umět přepínat mezi lidským a disciplinovaným vyjadřováním emocí“ (Bakker & Heuven, 2006, 426). Pogrebin & Poole (1991) zmiňují také důležitost schopnosti policistů udržet si sociální a emocionální odstup vůči civilistům, aby mohli potlačit afektivní reakce v emočně vyhocených situacích. Možné vysvětlení této rozdílnosti výsledků spatřujeme v rozložení vzorku běžné populace, u níž nevíme, v jakých profesích tito respondenti pracují. Je tedy možné, že na základě lavinového výběru, který začínal oslovením studentů především sociálních oborů, došlo k určité typičnosti vzorku. Většina respondentů z běžné populace může také pracovat s lidmi, tudíž musí své emoce umět regulovat stejně dobře, jako je tomu u příslušníků policie ČR. Další vysvětlení spatřujeme v již zmíněném předpokladu obtížnosti výběru kvalitních příslušníků PČR, jež by splňovali všechny nutné podmínky. Je zde tedy možnost určité podobnosti policistů s majoritní populací.

Předpokládaly jsme, že ženy policistky budou dosahovat vyšší úrovně celkové EI než muži policisté. Vycházely jsme přitom z výsledků studií Schutte et al. (1998), Austin et al. (2005) a Van Rooy, Alonso a Viswesvaran (2005), kteří prokázali statisticky signifikantní rozdíly mezi rysovou EI a pohlavím ve prospěch žen. Tento předpoklad se nám však nepotvrdil a my nenalezly žádné statisticky významné rozdíly. Domníváme se, že tento výsledek může být způsoben velikostí a nevyvážeností zkoumaného vzorku, kde ženy tvořily pouhých 23,9 % (reálný stav u PČR však činí 15,3 %) z celkového souboru. Další důvod spatřujeme v metodě měření, vycházíme zde z předpokladu Siegling et al. (2012), jenž uvádí, že ženy skórují lépe v testech EI jako schopnosti, zatímco v sebepopisných metodách (jako tomu bylo v našem případě) se rozdíl neprojevuje. Lze tedy usuzovat, že ženy mohou mít větší tendenci k podceňování sebe samých, než je tomu u mužů. Protichůdná zjištění mohou být také dle Kentoše a Birknerové (2011) způsobena například velikostí zkoumané populace. Připouštíme také, že námi použitý dotazník SEIS nedokáže rozdíly zachytit například z důvodu možné tendence respondentů k sociální desirabilitě.

Domnívaly jsme se, že policisté s vyšším dosaženým vzděláním budou dosahovat vyšších hodnot v celkové EI než policisté s nižším vzděláním. Statistická analýza náš předpoklad nepotvrdila a policisté s vyšším vzděláním v našem vzorku nedosahovali vyšších hodnot EI než u jejich kolegů s nižším vzděláním. Tento výsledek si opět vysvětlujeme metodou měření EI jako rysu nikoliv jako EI schopnosti. Pokud zvažíme EI jako schopnost, je zde klíčové vývojové kritérium inteligence, tedy že by se EI měla vyvíjet nejen v souladu s věkem, ale také získanými zkušenostmi (Mayer, Caruso & Salovey, 1999). V našem případě bylo k měření EI využito sebepopisné metody SEIS pro postihnutí EI jako rysu, která a priori reflektuje spíše rysy jedince než EI jako schopnost (Goldenberg, Matheson & Mantler, 2006). Jelikož nevíme, jaké konkrétní školy policisté absolvovali, je možné, že u nich převažovalo spíše technické nebo jiné nespolečenskovední zaměření, což mohlo taktéž způsobit neexistenci vztahu mezi celkovou EI a vzděláním. I přes výše zmíněné považujeme za důležité připustit, že v rámci PČR neexistují vztahy mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a celkovou EI.

Nenalezly jsme statisticky signifikantní vztah mezi věkem policistů a jejich celkovou EI. Tento výsledek je konzistentní s výzkumem Olugbemi a Bolaji (2016). Vztah mezi věkem a celkovou EI měřenou dotazníkem SEIS nebyl potvrzen ani Goldenbergem, Mathesonem a Mantlerem (2006). Domníváme se, že neexistence rozdílu může být dána prací s věkovými kategoriemi nikoli reálným věkem respondentů. I v tomto případě zvažujeme vliv použité metodiky a přítomnosti sociální žádoucnosti. Lze se domnívat, že se policisté záměrně hodnotili pozitivněji, než je tomu ve skutečnosti z důvodu již zmíněného strachu z toho, že by se jejich výsledek dostal k veliteli a mohlo by to tak nepříznivě ovlivnit jejich kariéru. Můžeme také usuzovat, že výsledek je dán velikostí a specifičností zkoumaného souboru nebo také reálným stavem u PČR, tedy že u příslušníků policie ČR nejsou žádné signifikantní vztahy mezi jejich věkem a celkovou úrovní emoční inteligence.

Zjistily jsme, že neuroticismus negativně koreluje s celkovou EI, a to na slabé úrovni. Náš výsledek je v souladu s výzkumy Petridesa a Furnhama (2001), Bracketta a Mayera (2003) či Peréze-Gonzálese a Sanchez-Ruize (2014), kteří ve svých studiích prokázali negativní korelace mezi celkovou EI a neuroticismem. Osobnostní charakteristika neuroticismus nám určuje hladinu emocionální lability/stability. Jedinci, kteří skórují v dimenzi neuroticismu vysoko jsou popisováni

jako psychicky labilní, zatímco jedinci s nižší úrovní neuroticismu bývají stabilní a vyrovnaní (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Na základě této teze soudíme, že emočně labilní jedinci nejsou schopni tak dobře chápat své emoce, regulovat je či je využívat k řešení problémů jako je tomu u emočně stabilních osob.

Přijaly jsme tvrzení, že dimenze extraverze pozitivně koreluje s celkovou úrovní EI na silné úrovni. K podobným výsledkům dospěli také Petrides a Furnham (2001) nebo Brackett a Mayer (2003). Vycházely jsme z předpokladu, že extroverti bývají otevření vůči ostatním jedincům, rádi vyhledávají společnost a společenské aktivity (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Jako důležité jsme vnímaly také to, že jedinci dosahující vysokých skóre extraverze mívají tendenci být upřímní a uvolnění v kontaktu s druhými lidmi (Van der Zee, Thijs & Schakel, 2002). Na základě dvou klíčových faktorů Bar-Onova modelu emoční inteligence (2006), který identifikuje mimo jiné interpersonální dovednosti (patří sem např. interpersonální vztahy) a intrapersonální dovednosti (patří sem např. nezávislost či sebeaktualizace) lze usuzovat, že více extravertovaní policisté budou dosahovat lepších skóre v oblasti interpersonální emoční inteligence, než tomu bude u introvertních jedinců, kteří budou dle našeho názoru skórovat lépe v intrapersonální emoční inteligenci.

Nalezly jsme slabou pozitivní korelaci mezi otevřeností ke zkušenosti a celkovou úrovní EI. Slabé pozitivní korelace mezi otevřeností a celkovou EI byly také prokázány například ve výzkumu Petridese a Furnhama (2001). V případě Schutteho et al. (1998) vykazovala pouze dimenze otevřenost ke zkušenosti středně silnou pozitivní korelaci s globální EI, jiné dimenze v jeho případě nevykazovaly žádné statisticky signifikantní vztahy s celkovou EI. Středně silnou pozitivní korelaci objevil také Brackett a Mayer (2003). Dle Hřebíčkové a Urbánka (2001) bývají jedinci s vysokými hodnotami v otevřenosti ke zkušenosti vnímavější k vlastním pocitům, a to jak negativním, tak pozitivním. Možná právě proto policisté, kteří jsou víc otevření k novým zkušenostem vykazují vyšší hladinu celkové EI. Vystává zde také otázka odlišnosti emoční inteligence jako rysu a osobnostních dimenzí dle Big Five (Saklofske, Austin & Minski, 2003). V této souvislosti souhlasíme s tvrzením Saklofske, Austin a Minski (2003), jenž postulují, že je třeba provést detailnější studie, které by tuto problematiku blíže prozkoumaly.

Zjistily jsme, že přívětivost vykazuje středně silnou pozitivní korelaci s celkovou úrovní emoční inteligence u příslušníků PČR. Přívětivost charakterizuje interpersonální chování jedince, přičemž člověk, který dosahuje vysokých hodnot v této dimenzi, preferuje spolupráci, snaží se pomáhat druhým, je důvěřivý a často je označován jako altruistický (Hřebíčková & Urbánek, 2001). Na základě tohoto tvrzení jsme předpokládaly, že policista, který bude dosahovat vyšších skóre v dimenzi přívětivost, bude mít zároveň vyšší úroveň celkové EI. Na rozdíl od našeho výzkumu však další studie nenalezly buď žádné statisticky významné vztahy mezi celkovou EI a přívětivostí (Schutte et al., 1998) či byly nalezené signifikantní vztahy na velice slabé úrovni (Brackett & Mayer, 2003; Pérez-González & Sanchez-Ruiz, 2014). Domníváme se, že tyto odlišnosti jsou dány výzkumným souborem, kdy v případě zmíněných studií, byli do analýzy zahrnuti vysokoškolští studenti, zatímco u nás to byli příslušníci PČR. Je tedy možné, že pracovníci policie budou dosahovat konzistentně vyšších hodnot v této dimenzi, než by tomu bylo u vysokoškolských studentů, například díky vlivu většího množství zkušeností při práci s lidmi.

Nalezly jsme středně silnou pozitivní korelaci mezi dimenzí svědomitost a celkovou emoční inteligencí u příslušníků PČR. Pro stanovení této hypotézy jsme vycházely z předpokladu Van der Zee, Thijs a Schakel (2002), kteří tvrdí, že více svědomití jedinci jsou charakterističtí svou spolehlivostí, vytrvalostí, opatrností a zaměřením na cíl, a bývají zároveň upřímní a nápomocní ostatním. Jelikož jsou více svědomití jedinci schopni určit si priority ve svých cílech a také dokáží odložit uspokojení (John & Srivastava, 1999), soudíme, že by jejich svědomitost mohla souviset s vyšší úrovní celkové emoční inteligence. Dle našeho názoru totiž více svědomití policisté budou například schopni lépe regulovat své emoce, dokáží se motivovat k vyšším cílům či dokáží využít tzv. *poháněcí* a *restriktivní síly* (viz model Higgse & Dulewitze, 1999, Tab. 4).

9.2 Limity výzkumu

Námi provedená studie přinesla vedle mnoha zajímavých výsledků také různá omezení a limity, jež mohly nepříznivě ovlivnit její výsledky.

První nedostatek spatřujeme ve výběru datového souboru. Výzkumný vzorek nebyl vybrán prostřednictvím náhodného výběru, nýbrž výběrem lavinovým, a to jak pro PČR, tak pro vzorek běžné populace. Samotný způsob výběru tak mohl zapříčinit, že si vybraná populace mohla být v určitých aspektech podobná. I přes úsilí sebrat vzorek PČR v různých krajích ČR (viz Tab. 12) nemusí být tento soubor dat reprezentativní. Zamýšlíme se, zda by sběr dat i ve zbývajících krajích ČR přinesl jiné výsledky a mohl tak změnit průběh výzkumu. Uvědomujeme si, že vzorek běžné populace nepocházel ze stejných míst, jako tomu bylo u souboru policistů. Je tedy možné, že rozdíly mezi PČR a běžnou populací mohly být způsobeny i situačními vlivy různých částí ČR, odkud respondenti pocházejí.

Dalším možným limitem je fyzická nepřítomnost výzkumníka u většiny provedených testů. Jelikož jsme sbíraly nejen velice početný soubor respondentů ($N = 531$), ale také specifickou skupinu osob, kterou tvoří příslušníci PČR, nebyla možná osobní přítomnost. K tomuto účelu jsme vytvořily informační leták (viz Příloha č. 2) spolu s příloženými kontakty na autora výzkumu. I přes to se však domníváme, že osobní nepřítomnost mohla ovlivnit průběh testování, a tedy i výsledky samotné studie.

Spolu s výše zmíněnými limity se pojí také nevyváženost vzorku PČR vůči běžné populaci. Protože byl vzorek běžné populace ($N = 309$) sbírán primárně pro účely faktorové analýzy, bylo nutné zajistit větší množství osob, než tomu bylo u příslušníků PČR ($N = 222$). Tato nevyrovnanost vzorku se mohla projevit na výsledcích tohoto výzkumu.

Do limitů studie zařazujeme také skutečnost využití sebepopisných metod, ať už pro změření osobnostních rysů (NEO-FFI), tak pro zjištění emoční inteligence (SEIS). Výsledky získané sebepopisnými metodami mohou být ovlivněny nedostatečnou schopností respondenta se adekvátně posoudit či sociální desirabilitou. V obou dotaznících jsou tvrzení formulována v podobě jednoduchých výroků, kdy pro respondenta není obtížné určit, na co se daná položka táže a on tak může záměrně zkreslit výsledky ve svůj prospěch. Domníváme se, že výsledky našich hypotéz mohly

být ovlivněny právě tímto jevem. Zamýšlíme se také nad situačními a dispozičními vlivy. Během testování mohli respondenti odpovídat například na základě toho, jak se v momentální chvíli cítí nebo také dle úrovně své sebedůvěry v tázané oblasti.

9.3 Praktické přínosy

V rámci celé práce spatřujeme jako jeden z největších přínosů především originalitu studie v rámci ČR. Náš výzkum přináší nové výsledky z oblasti EI ve vztahu k osobnosti a demografickým proměnným u příslušníků PČR a zároveň nabízí porovnání EI a jejích faktorů mezi PČR a běžnou populací. Výzkum tedy může znamenat velký přínos pro oblast policejní psychologie a psychodiagnostiky v rámci oddělení psychologických služeb bezpečnostních sborů.

Další přínos vnímáme ve velikosti souboru, jenž byl zahrnut do statistických analýz. Pro studii bylo sebráno celkem 531 respondentů, z čehož policisté ČR tvořili 222 jedinců a běžná populace zbývajících 309 osob. Domníváme se, že datový soubor této velikosti by již mohl znamenat signifikantní výsledky, které by bylo možné v budoucnu dále aplikovat a zlepšit tak oblast EI v rámci PČR. V souvislosti se vzorkem PČR také kladně hodnotíme sběr dat, který proběhl v rámci šesti krajů ČR.

Spolu s velikostí souboru policistů se pojí jeho téměř analogické rozložení vůči reálnému stavu příslušníků PČR. I přes to, že byl vzorek policie sbírán na základě lavinového výběru, tak v proměnných pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání téměř totožně pokrývá rozložení těchto charakteristik v rámci PČR. Pro věkové kategorie bohužel statistiky nebyly k dispozici. Co se týče vzorku běžné populace, pro deskripci poměru pohlaví našeho souboru a reálného rozložení majoritní populace byla využita data z Českého statistického úřadu pro rok 2018, která v charakteristice pohlaví přinesla téměř analogické srovnání.

Dalším vnímaným přínosem naší studie je provedení faktorové analýzy dotazníku SEIS, tedy objevení tří konkrétních faktorů sytících rysovou EI. Jelikož byla celá faktorová analýza vypočtena na vlastních datech, jsou výsledky rozdílů v jednotlivých faktorech mezi PČR a běžnou populací relevantní vůči našemu výzkumnému souboru. Domníváme se také, že námi zjištěné faktory EI měřené metodou SEIS mohou být dále využity v dalších studiích.

Kladně hodnotíme prokázání statisticky významných vztahů mezi osobností dle Big Five modelu a celkovou EI. Výsledky ukázaly statisticky signifikantní vztahy mezi všemi dimenzemi Big Five modelu osobnosti a celkovou EI u příslušníků PČR. Na základě této skutečnosti soudíme, že by bylo možné alespoň částečně predikovat úroveň rysové EI díky zjištění těchto osobnostních rysů. Zamýšlíme se také nad možností dalšího a detailnějšího rozpracování problematiky EI a její důležitosti pro bezpečnostní sbory. Soudíme, že by se v budoucnosti, na základě dalších studií, mohla EI postupně dostat do centra zájmu policejních psychologů, kteří by ji mohli přidat na seznam témat odborných školení pro policisty či by mohla být zařazena do baterie psychodiagnostických metod zjišťujících osobnostní způsobilost pro výkon služby u PČR.

9.4 Doporučení pro další výzkum

Na základě uvedených limitů studie uvádíme další možná doporučení, která by mohla v budoucích studiích přinést zlepšení a zkvalitnění průběhu výzkumů. Uvažujeme nad využitím kvótního výběru příslušníků PČR a vzorku běžné populace prostřednictvím stanovení určitých kategorií. Jelikož jsme v této studii zkoumaly psychosociální determinanty emoční inteligence u PČR, kde figurovaly demografické proměnné jako je věk, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání, soudíme, že by kvótní výběr přinesl kvalitnější výsledky. S touto premisou se pojí i zajištění většího počtu zkoumaných osob, a to jak příslušníků PČR, tak jedinců z běžné populace.

Zvažujeme i porovnání rysové EI a EI jako schopnosti. Jelikož se obě pojetí EI liší nejen svou konceptualizací, ale také metodami měření (Baumgartner & Zacharová, 2011), uvažujeme nad využitím výkonových testů, jenž postihují EI jako schopnost. Na základě informací zmíněných v teoretické části se nejvíce přikláníme k využití výkonového testu MSCEIT, což je dle Wilhelma (2007) nejvyužívanější nástroj k změření EI jako schopnosti.

Zamýšlíme se také nad důležitostí většího probádání oblasti EI u příslušníků Policie ČR. Dle našeho názoru by bylo zajímavé prozkoumat například existenci vztahů mezi délkou služby u PČR a úrovní EI. Zároveň se nabízí otázka, zda by v některých odvětvích policie měla být EI více zastoupena než u jiných. Doporučujeme tedy zařazení dalších charakteristik PČR do výzkumu EI u policie jako například zmíněnou délku praxe, oddělení, kde policista působí a možná i funkci, kterou zastává.

10 ZÁVĚR

Mezi PČR a běžnou populací jsme nenalezly signifikantní rozdíl v globální EI a ve faktoru *Regulace vlastních emocí a emocí druhých*. V rozporu s našimi tezemi nebyly nalezeny žádné signifikantní vztahy a rozdíly mezi demografickými charakteristikami policistů a jejich celkovou EI. Nalezly jsme signifikantní rozdíly mezi PČR a běžnou populací ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* a ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů*. Policisté skórují významněji ve faktoru *Porozumění vlastním emocím a emocím druhých* než běžná populace, která naopak vykazuje lepší hodnoty ve faktoru *Využití emocí k řešení problémů*. Zároveň jsme našly statisticky významné vztahy mezi všemi osobnostními dimenzemi Big Five a celkovou EI u PČR.

Naše studie představuje originální výsledky z oblasti rysové EI a PČR. Jelikož se nám podařilo nalézt signifikantní vztahy mezi všemi dimenzemi Big Five a celkovou úrovní EI, soudíme, že by po provedení dalších analýz bylo možné alespoň částečně predikovat úroveň rysové EI díky zjišťování těchto osobnostních rysů. Na základě velkého množství zkoumaných osob (N = 531) a díky vlastním výpočtům EFA také přinášíme relevantní rozdíly mezi PČR a běžnou populací v jednotlivých faktorech EI a celkovou EI.

Podotýkáme, že je nutné provést ještě několik studií, jež by detailněji prozkoumaly problematiku EI a objasnily tak možné rozpory, které v práci vznikly. Jako důležité také vnímáme zaměření se na EI nejen jako na rys, nýbrž také jako na schopnost, což může přinést další velice zajímavé výsledky.

Domníváme se však, že již naše studie může díky svým výsledkům znamenat velký přínos pro oblast policejní psychologie a psychodiagnostiky v rámci oddělení psychologických služeb bezpečnostních sborů.

POUŽITÁ LITERATURA

1. Ali, O.E.A., Garner, I., & Magadley, W. (2012). An exploration of the relationship between emotional intelligence and job performance in police organizations. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 27(1), 1–8.
2. Allport, G.W. (1937). *Personality: a psychological interpretation*. New York: Henry Holt and Company.
3. Aremu, A.O., & Tejumola, T.O. (2008). Assessment of emotional intelligence among Nigerian Police. *Journal of Social Sciences*, 16(3), 221–226.
4. Arteche, A., Chamorro-Premuzic, T., Furnham, A., & Crump, J. (2008). The relationship of trait EI with personality, IQ, and sex in a UK sample of employees. *International Journal of Selection and Assessment*, 16(4), 421–426.
5. Austin, E.J., Evans, P., Goldwater, R., & Potter, V. (2005). A preliminary study of emotional intelligence, empathy and exam performance in first year medical students. *Personality and Individual Differences*, 39, 1395–1405.
6. Austin, E.J., Saklofske, D.H., Huang, S.H.S., & McKenney, D. (2004). Measurement of trait emotional intelligence: testing and cross-validating a modified version of Schutte et al.'s (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36, 555–562.
7. Austinová, E.J., & Saklofske, D.H. (2007). Příliš mnoho typů inteligence? O podobnostech a rozdílech mezi sociální, praktickou a emoční inteligencí. In R. Schultze & R.D. Roberts (Eds.), *Emoční inteligence: Přehled základních přístupů a aplikací* (pp. 127–148). Praha: Portál.
8. Bakker, A. B., & Heuven, E. (2006). Emotional dissonance, burnout, and in-role performance among nurses and police officer. *International Journal of Stress Management*, 13(4), 423–440.
9. Badenhorst, A., & Smith, D. (2007). Misconceptions about emotional intelligence: deploying emotional intelligence in one's life dimensions. *SA Journal of Human Resource Management*, 5(3), 1–10.
10. Barenbaum, N.B., & Winter, D.G. (2008). History of modern personality theory and research. In O.P. John, R.W. Robins & L.A. Pervin (Eds.) *Handbook of Personality: theory and research* (3rd ed., pp. 3–26). New York, London: The Guilford Press.

11. Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema, 14*, 13–25.
12. Bar-On, R., Brown, J.M., Kirkcaldy, B.D., & Thomé, E.P. (2000). Emotional expression and implications for occupational stress; an application of the Emotional Quotient Inventory (EQ-i). *Personality and Individual Differences, 28*, 1107–1118.
13. Bastian, V.A., Burns, N.R., & Nettelbeck, T. (2005). Emotional intelligence predicts life skills, but not as well as personality and cognitive abilities. *Personality and Individual Differences, 39*, 1135–1145.
14. Baumgartner, F., & Karaffová, E. (2011). Porovnanie dvoch nástrojov merania emočnej inteligencie jako črty. In K. Bartošová, M. Čerňák, P. Humpolíček, M. Kukaňová & A. Slezáčková (Eds.), *Conference Proceedings: Sociální procesy a osobnost; Člověk na cestě životem: Křižovatky a mosty* (pp. 21–25). Brno: Tribun EU.
15. Baumgartner, F., Molčanová, Z., & Chylová, M. (2010). Emočná inteligencia vo vzťahu ku copingu. In I. Ruisel & A. Prokopčáková (Eds.), *Kognitivny portét človeka* (pp. 186–204). Bratislava: Slovak Academic Press.
16. Baumgartner, F., Orosová, O., & Výrost, J. (2008). Sociální inteligence, sociální kompetence. In J. Výrost & I. Slaměník (Eds.), *Sociální psychologie* (2. přeprac. a rozšíř. vyd., pp. 199–215). Praha: Grada.
17. Baumgartner, F., & Zacharová, Z. (2011). Emocionálna a sociálna inteligencia o vzťahu k zvládaniu v ranej adolescencii. *E-psychologie, 5*(1), 1–15.
18. Blatný, M. et al., (2010). *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada.
19. Bosma, H., van Boxtel, M.P.J., Houx, P.J.H., & Jolles, J. (2003). Education and age-related cognitive decline: The contribution of mental workload. *Educational Gerontology, 29*, 165–173.
20. Brackett, M.A., & Mayer, J.D. (2003). Convergent, discriminant, and incremental validity of competing measures of emotional intelligence. *Personality and Social Psychology Bulletin, 29*(10), 1–12.
21. Brackett, M.A., & Salovey, P. (2006). Measuring emotional intelligence with the Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT). *Psicothema, 18*, 34–41.

22. Brackett, M.A., Bertoli, M., Elbertson, N., Bausseron, E., Castillo, R., & Salovey, P. (2013). Emotional intelligence: Reconceptualizing the cognition-emotion link. In M.D. Robinson, E.R. Watkins & E. Harmon-Jones (Eds.), *Handbook of cognition and emotion* (pp. 365–379). New York: The Guilford Press.
23. Brackett, M.A., Rivers, S.E., Shiffman, S., Lerner, N., & Salovey, P. (2006). Relating emotional abilities to social functioning: A comparison of self-report and performance measures of emotional intelligence. *Journal of Personality and Social Psychology, 91*(4), 780–795.
24. Brackett, M.A., Warner, R.M., & Bosco, J.S. (2005). Emotional intelligence and relationship quality among couples. *Personal Relationships, 12*, 197–212.
25. Brown, R.F., & Schutte, N.S. (2006). Direct and indirect relationships between emotional intelligence and subjective fatigue in university students. *Journal of Psychosomatic Research, 60*, 585–593.
26. Byrne, J.C., Dominick, P.G., Smither, J.W., & Reilly, R.R. (2007). Examination of the diskriminant, convergent, and criterion-related validity of self-ratings on the Emotional Competence Inventory. *International Journal of Selection and Assesment, 15*(3), 341–353.
27. Cabello, R., Bravo, B.N., Latorre, J.M. & Fernández-Berrocal, P. (2014). Ability of university-level education to prevent age-related decline in emotional intelligence. *Frontiers in Aging Neuroscience, 37*(6), 1–7.
28. Caruso, D.R., Mayer, J.D., & Salovey, P. (2002). Relation of an ability measure of emotional intelligence to personality. *Journal of Personality Assesment, 79*(2), 306–320.
29. Ciarrochi, J., & Godsellová, C. (2007). Reflexe jako základ emoční inteligence: teorie a přehled literatury. In R. Schultze & R.D. Roberts (Eds.), *Emoční inteligence: Přehled základních přístupů a aplikací* (pp. 89–110). Praha: Portál.
30. Ciarrochi, J., Chan, A.Y.C., & Bajgar, J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individual Differences, 31*, 1105–1119.
31. Ciarrochi, J.V., Chan, A.Y.C., & Caputi, P. (2000). A critical evaluation of the emotional intelligence construct. *Personality and Individual Differences, 28*, 539–561.

32. Conte, J.M. (2005). A review and critique of emotional intelligence measures. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 433–440.
33. Cooper, R.K., & Sawaf, A. (1997). *Executive EQ: Emotional intelligence in leadership and organizations*. New York: Grosset/Putnam.
34. Costa, P.T. Jr., McCrae, R.R., & Dye, D.A. (1991). Facet scales for Agreeableness and Conscientiousness: A revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 12(9), 887–898.
35. Costa, P.T., Jr., & McCrae, R.R. (2008). The Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R). In G.J. Boyle, G. Matthews & D.H. Saklofske (Eds.), *The SAGE handbook of personality theory and assessment: Vol. 2 – Personality measurement and testing* (pp. 179–198). London: SAGE Publications.
36. ČSÚ (2018). Zaostrěno na ženy a muže 2018: *Genderové statistiky*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/60622084/30000218.pdf/ca944559-950a-45c0-bd6b-fbe949cd0373?version=1.5>.
37. Dawda, D., & Hart, S.D. (2000). Assessing emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in university students. *Personality and Individual Differences*, 28, 797–812.
38. Day, A.L., & Carroll, S.A. (2004). Using an ability-based measure of emotional intelligence to predict individual performance, group performance, and group citizenship behaviours. *Personality and Individual Differences*, 36, 1443–1458.
39. Depape, A.M.R., Hakim-Larson, J., Voelker, S., Page, S., & Jackson, D.L. (2006). Self-talk and emotional intelligence in university students. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 38(3), 250–260.
40. Extremera, N., & Fernández-Berrocal, P. (2005). Perceived emotional intelligence and life satisfaction: Predictive and incremental validity using the Trait Meta-Mood Scale. *Personality and Individual Differences*, 39, 937–948.
41. Extremera, N., Fernández-Berrocal, & Salovey, P. (2006). Spanish version of the Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT). Version 2.0: Reliabilities, age and gender differences. *Psicothema*, 18, 42–48.
42. Farrelly, D., & Austin, E.J. (2007). Ability EI as an intelligence? Associations of the MSCEIT with performance on emotion processing and social tasks and with cognitive ability. *Cognition and Emotion*, 21(5), 1043–1063.

43. Fernández-Berrocal, P., & Extremera, N. (2006). Emotional intelligence: a theoretical and empirical review of its first 15 years of history. *Psicothema, 18*, 7–12.
44. Fernández-Berrocal, P., Cabello, R., Castillo, R., & Extremera, N. (2012). Gender differences in emotional intelligence: The mediating effect of age. *Behavioral Psychology/Psicología Conductual, 20*(1), 77–89.
45. Gardner, H. (1983). *Frames of mind. The theory of multiple intelligences*. BasicBooks.
46. Gardner, H. (1999). *Dimenze myšlení. Teorie rozmanitých inteligencí*. Praha: Portál.
47. Gignac, G.E. (2010). On a nomenclature for emotional intelligence research. *Industrial and Organizational Psychology, 3*, 131–135.
48. Giorgi, G. (2013). Organizational emotional intelligence: development of a model. *International Journal of Organizational Analysis, 21*(1), 4–18.
49. Giorgi, G., Mancuso, S., & Perez, F.J.F., (2014). Organizational Emotional intelligence and top selling. *Europe's Journal of Psychology, 10*(4), 712–725.
50. Goldenberg, I., Matheson, K., & Mantler, J. (2006). The assesment of Emotional intelligence: A comparison of performance-based and self-report methodologies. *Journal of Personality Assesment, 86*(1), 33–45.
51. Goleman, D. (1997). *Emoční inteligence – proč může být emoční inteligence důležitější než IQ*. Praha: Metafora.
52. Goleman, D. (1999). *Práce s emoční inteligencí – Jak odstartovat úspěšnou kariéru*. Praha: Columbus.
53. Grossman, M., & Wood, W. (1993). Sex differences in intensity of emotional experience: A social role interpretation. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*(5), 1010–1022.
54. Hendl, J. (2006). *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat (2. Vyd.)*. Praha: Portál.
55. Hřebíčková, M. (2011). *Pětifaktorový model v psychologii osobnosti: přístupy, diagnostika, uplatnění*. Praha: Grada.
56. Hřebíčková, M., & Urbánek, T. (2001). NEO pětifaktorový osobnostní inventář. Praha: Testcentrum.

57. Chopra, P.K., & Kanji, G.K. (2010). Emotional intelligence: A catalyst for inspirational leadership and management excellence. *Total Quality Management, 21*(10), 971–1004.
58. John, O.P., & Srivastava S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and the theoretical perspectives. In L.A. Pervin, & O.P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and Research* (2nd ed., pp. 102–138). New York, London: The Guilford Press.
59. Joseph, D.L., & Newman, D.A. (2010). Emotional intelligence: An integrative meta-analysis and cascading model. *Journal of Applied Psychology, 95*(1), 54–78.
60. Kafetsios, K. (2004). Attachment and emotional intelligence abilities across the life course. *Personality and Individual Differences, 37*, 129–145.
61. Kentoš, M., & Birknerová, Z. (2011). Emocionálna a sociálna inteligencia mužov a žien. *Člověk a společnost, 14*(4), 16–23.
62. Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.
63. Livingstone, H.A., & Day, A.L. (2005). Comparing the construct and criterion-related validity of ability-based and mixed-model measures of emotional intelligence. *Educational and Psychological Measurement, 65*(5), 757–779.
64. Mareš, P., Rabušic, L., & Soukup, P. (2015). *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita.
65. Matthews, G., Deary, I.J., & Whiteman, M.C. (2003). *Personality traits* (2nd ed.). Cambridge: University Press.
66. Mayer, J. D. (2006). A Field Guide to Emotional Intelligence. In J. Ciarrochi, J. P. Forgas & J. D. Mayer (Eds.), *Emotional Intelligence in Everyday Life* (pp. 3–26). New York: Psychology Press.
67. Mayer, J.D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of Emotional Intelligence. *Intelligence, 17*, 433–442.
68. Mayer, J.D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D.J. Sluyter (1997). *Emotional development and emotional intelligence – educational implications* (pp. 3–35). New York: BasicBooks.
69. Mayer, J.D., Caruso, D.R., & Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence, 27*(4), 267–298.
70. Mayer, J.D., Caruso, D.R., & Salovey, P. (2016). The ability model of emotional intelligence: principles and updates. *Emotion Review, 8*(4), 290–300.

71. Mayer, J.D., Caruso, D.R., Salovey, P., & Sitarenios, G. (2001). Emotional intelligence as a standard intelligence. *Emotion, 1*(3), 232–242.
72. Mayer, J.D., Salovey, P., & Caruso, D.R. (2004). Emotional Intelligence: Theory, findings, and implications. *Psychological Inquiry, 15*(3), 197–215.
73. Mayer, J.D., Salovey, P., & Caruso, D.R. (2008). Emotional intelligence: New ability or eclectic traits? *American Psychologist, 63*(6), 503–517.
74. McCrae, R.R. (2009). The Five-Factor model of personality traits: consensus and controversy. In P.J. Corr & G. Matthews (Eds.), *The Cambridge handbook of personality psychology* (pp. 148–161). Cambridge: University Press.
75. McCrae, R.R., & Costa, P.T. Jr. (1999). A Five-Factor theory of personality. In L.A. Pervin & O.P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and Research* (2nd ed., pp. 139–153). New York, London: The Guilford Press.
76. McCrae, R.R., & Costa, P.T., Jr. (2003). *Personality in adulthood: A Five-Factor theory perspective (2nd ed.)*. New York, London: The Guilford Press.
77. McCrae, R.R., & Costa, P.T., Jr. (2008). The Five-Factor theory of personality. In O.P. John, R.W. Robins & L.A. Pervin (Eds.), *Handbook of Personality: theory and research*. (3rd ed., pp. 159–181). New York, London: The Guilford Press.
78. Meshkat, M., & Nejati, R. (2017). Does Emotional intelligence depend on gender? A study on undergraduate English majors of three Iranian universities. *SAGE Open, 1–8*.
79. Molčanová, Z., & Baumgartner, F. (2008). Emočná inteligencia – teória, metodológia, možnosti výskumu. In I. Ruisel et al., *Myslenie – osobnosť – múdrosť* (pp. 163–188). Bratislava: Slovak Academic Press.
80. Morey, L.C., et al. (2002). Substance or style? An investigation of the NEO-PI-R validity scales. *Journal of Personality Assessment, 79*(3), 583–599.
81. Naghavi, F., & Redzuan, M. (2011). The relationship between gender and emotional intelligence. *World Applied Sciences Journal, 15*(4), 555–561.
82. Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia.
83. Nakonečný, M. (2013). *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář.
84. Neubauer, A.C., & Freudenthaler, H.H. (2007). Modely emoční inteligence. In R. Schultze & R.D. Roberts (Eds.), *Emoční inteligence: Přehled základních přístupů a aplikací* (pp. 53–72). Praha: Portál.

85. Nolen-Hoeksema, S., Frederickson, B.L., Loftus, G.R. & Wagenaar, W.A. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda (přeprac. vyd.)*. Praha: Portál.
86. Olugbemi, O., & Bolaji, A. (2016). Psychosocial predictors of emotional intelligence among police officers in Nigeria. *International Journal of Police Science & Management*, 18(2), 126–132.
87. Palmer, B.R., Gignac, G., Manocha, R., & Stough, C. (2005). A psychometric evaluation of the Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test Version 2.0. *Intelligence*, 33, 285–305.
88. Peréz, J.C., Petrides, K.V., & Furnham, A. (2007). Měření rysové emoční inteligence. In R. Schultze & R.D. Roberts (Eds.), *Emoční inteligence: Přehled základních přístupů a aplikací* (pp. 201–218). Praha: Portál.
89. Peréz-González, J.C., & Sanchez-Ruiz, M.J. (2014). Trait emotional intelligence anchored within the Big Five, Big Two and Big One frameworks. *Personality and Individual Differences*, 65, 53–58.
90. Petrides, K.V., & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313–320.
91. Petrides, K.V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15, 425–448.
92. Petrides, K.V., Pita, R., & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98, 273–289.
93. Petrides, K.V., Vernon, P.A., Schermer, J.A., Ligthart, L., Boomsma, D.I., & Veselka, L. (2010). Relationships between trait emotional intelligence and the Big Five in the Netherlands. *Personality and Individual Differences*, 48, 906–910.
94. Pogrebin, M.R., & Poole, E.D. (1991). Police and tragic events: The management of emotions. *Journal of Criminal Justice*, 19(4), 395–403.
95. Policie ČR, (2017). *Policie České republiky* (2. vyd.). Praha.
96. Policie ČR, (2018). *Výroční zpráva 2017*. Praha: Policejní prezidium ČR.
97. Raad, B. D. (2000) *The Big Five personality factors: The psycholexical approach to personality*. Seattle, Toronto, Bern, Göttingen: Hogrefe & Huber Publishers.

98. Robins, R.W., Fraley, Ch., & Krueger, R.F. (Eds.). (2009). *Handbook of research methods in personality psychology*. New York, London: The Guilford Press.
99. Rooy, D.L. van, & Viswesvaran, Ch. (2004). Emotional Intelligence: A meta-analytic investigation of predictive validity and nomological net. *Journal of Vocational Behavior, 65*, 71–95.
100. Rooy, D.L. Van, Alonso, A., & Viswesvaran, C. (2005). Group differences in emotional intelligence scores: theoretical and practical implications. *Personality and Individual Differences, 38*, 689–700.
101. Ruffman, T., Henry, J.D., Livingstone, V., & Phillips, L.H. (2008). A meta-analytic review of emotion recognition and aging: Implications for neuropsychological models of aging. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews, 32*, 863–881.
102. Ryckman, R.M. (2008). *Theories of Personality (9th ed.)*. Thomson Wadsworth.
103. Saklofske, D.H., Austin, E.J., & Minski, P.S. (2003). Factor structure and validity of a trait emotional intelligence measure. *Personality and Individual Differences, 34*, 707–721.
104. Salovey, P., & Grewal, D. (2005). The science of emotional intelligence. *Current Directions in Psychological Science, 14*(6), 281–285.
105. Salovey, P., & Mayer, J.D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality, 9*(3), 185–211.
106. Salovey, P., Mayer, J.D., Goldman, S.L., Turvey, C., & Palfai, T.P. (1995). Emotional Attention, clarity, and repair: Exploring emotional intelligence using the Trait Meta-Mood Scale. In J.W. Pennebaker (Ed.), *Emotion, disclosure, and health* (pp. 125–154). Washington, D.C.: American Psychological Association.
107. Salovey, P., Stroud, L.R., Woolery, A., & Epel, E.S. (2002). Perceived emotional intelligence, stress reactivity, and symptom reports: Further explorations using the Trait Meta-Mood Scale. *Psychology and Health, 17*(5), 611–627.
108. Scandell, D.J. (2000). Development and initial validation of validity scales for the NEO-Five Factor Inventory. *Personality and Individual Differences, 29*, 1153–1162.
109. Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2009). *Theories of Personality (9th ed.)*. Belmont: Wadsworth.

110. Schultze, R., & Roberts, R.D. (2007). *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
111. Schutte, N.S., et al. (2001). Emotional Intelligence and Interpersonal Relations. *The Journal of Social Psychology*, 141(4). 523–536.
112. Schutte, N.S., Malouff, J.M., Hall, L.E., Haggerty, D.J., Cooper, J.T., Golden, Ch.J., & Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25, 167–177.
113. Siegling, A.B., Furnham, A., & Petrides, K.V. (2015). Trait emotional intelligence and personality: Gender-Invariant linkages across difference measures of the Big Five. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 33(1), 57–67.
114. Siegling, A.B., Saklofske, D.H., Vesely, A.K., & Nordstokke, D.W. (2012). Relations of emotional intelligence with gender-linked personality: Implications for a refinement of EI constructs. *Personality and Individual Differences*, 52, 776–781.
115. Smékal, V. (2002). *Pozvání do psychologie osobnosti*. Barrister & Principal.
116. Sternberg, R. J. (2002). *Handbook of intelligence*. Cambridge University Press.
117. Svoboda, M. (Ed.), Humpolíček, P. & Šnorek, V. (2013). *Psychodiagnostika dospělých*. Praha: Portál.
118. Thorndike, E.L. (1920). Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*, 140, 227–235.
119. Van der Zee, K., Thijs, M., & Schakel, L. (2002). The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five. *European Journal of Personality*, 16, 103–125.
120. Vaus, D., de (2004). *Analyzing social science data: 50 key problems in data analysis*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
121. Vokuš, J. (2016). Právní předpisy a interní akty řízení. Policie ČR. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravni-predpisy-a-interni-akty-rizeni.aspx>.
122. Vyhláška č. 487/2004 Sb., § 1, o osobnostní způsobilosti. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-487>.
123. Widiger, T.A., Verheul, R., & van der Brink, W., (1999). Personality and psychopathology. In L.A. Pervin & O.P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and Research* (2nd ed., pp. 102–138). New York, London: The Guilford Press.

124. Wilhelm, O. (2007). Měření emoční inteligence: praxe a standardy. In R. Schultze & R.D. Roberts (Eds.), *Emoční inteligence: Přehled základních přístupů a aplikací*. (pp. 151–174). Praha: Portál.
125. Wong, Ch.S., Law, K.S. (2002). The effect of leader and follower emotional intelligence on performance and attitude: An exploratory study. *The Leadership Quarterly*, 13, 243–274.
126. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Nejnovější model EI od Mayera, Carusa a Saloveye (2016, 294; dle vlastního překladu).....	19
Tabulka 2 - Golemanův model EI (Goleman, 1999, 36-37).....	22
Tabulka 3 - Rysový model EI Petridese a Furnhama (Petrides, Pita & Kokkinaki, 2007, 274).....	24
Tabulka 4 - Přehled modelů emoční inteligence	26
Tabulka 5 - Přehled metod pro měření emoční inteligence jako rysu.....	32
Tabulka 6 - Rozložení vzorku PČR dle pohlaví.....	58
Tabulka 7 - Rozložení vzorku běžné populace dle pohlaví.....	59
Tabulka 8 - Rozložení vzorku PČR dle věkových kategorií	59
Tabulka 9 - Rozložení vzorku běžné populace dle věkových kategorií	60
Tabulka 10 - Rozložení vzorku PČR dle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	60
Tabulka 11 - Rozložení vzorku běžné populace dle nejvyššího dosaženého vzdělání .	61
Tabulka 12 - Rozložení vzorku PČR dle místa testování.....	61
Tabulka 13 - Rozložení vzorku PČR dle osobnostních rysů.....	64
Tabulka 14 - Rozložení vzorku běžné populace dle osobnostních rysů.....	65
Tabulka 15 - Průměrné hodnoty osobnostních rysů PČR u mužů a žen spolu s testováním rozdílu	65
Tabulka 16 - Průměrné hodnoty osobnostních rysů běžné populace u mužů a žen spolu s testováním rozdílu	66
Tabulka 17 - Rozložení vzorku PČR dle celkové úrovně EI u mužů a žen a celkové úrovně EI.....	66
Tabulka 18 - Rozložení vzorku běžné populace dle celkové úrovně EI u mužů a žen a celkové úrovně EI	66
Tabulka 19 - Rozložení vzorku PČR dle celkové úrovně EI u jednotlivých věkových kategorií	67
Tabulka 20 - Rozložení vzorku běžné populace dle celkové úrovně EI u jednotlivých věkových kategorií.....	67
Tabulka 21 - Rozložení vzorku PČR dle celkové úrovně EI dle vzdělání	68
Tabulka 22 - Rozložení vzorku běžné populace dle celkové úrovně EI dle vzdělání ...	68
Tabulka 23 - Sycení položek jednotlivými faktory dotazníku SEIS	70
Tabulka 24 - Míra vlastní hodnoty dotazníku SEIS	71

Tabulka 25 - Rozdělení položek k jednotlivým faktorům.....	72
Tabulka 26 - Sestupné seřazení položek příslušných k faktorům dle hodnoty sycení ..	73
Tabulka 27 - Hodnoty Cronbachova koeficientu α v našem výzkumu a výzkumu Austin et al. (2004).....	73
Tabulka 28 - Rozdíl mezi celkovou EI u PČR a běžné populace.....	74
Tabulka 29 - Rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru Porozumění vlastním emocím a emocím druhých.....	75
Tabulka 30 – Rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru Regulace vlastních emocí a emocí druhých.....	75
Tabulka 31 – Rozdíl mezi PČR a běžnou populací ve faktoru Využití emocí k řešení problémů	76
Tabulka 32 – Rozdíl mezi ženami a muži policisty v celkové EI	76
Tabulka 33 – Vztah mezi nejvyšším dosaženým vzděláním policistů a celkovou EI...	77
Tabulka 34 - Vztah mezi věkem policistů a celkovou EI.....	78
Tabulka 35 – Vztah mezi neuroticismem a celkovou EI.....	79
Tabulka 36 - Vztah mezi extraverci a celkovou EI	79
Tabulka 37 – Vztah mezi otevřeností ke zkušenosti a celkovou EI	80
Tabulka 38 – Vztah mezi přívětivostí a celkovou EI	80
Tabulka 39 - Vztah mezi svědomitostí a celkovou EI.....	81

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Původní model EI Saloveye a Mayera (1990, 190; dle vlastního překladu)	14
Obrázek 2 – Přepracovaný model Mayera a Saloveye (1997, 11; dle vlastního překladu)	16
Obrázek 3 - Schematické znázornění postupu tvorby Big Five (Nakonečný, 2009, 318)	40
Obrázek 4 - Zjišťování osobnostní způsobilosti dle důvodu (převzato z: Výroční zpráva 2017, 3)	47
Obrázek 5 - Zjišťování osobnostní způsobilosti dle pohlaví (převzato z: Výroční zpráva 2017, 4)	48
Obrázek 6 - Stanovení počtu faktorů dotazníku SEIS dle průběhu sutinového grafu... 69	

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Informovaný souhlas účastníka výzkumu	106
Příloha 2 – Informační leták	107
Příloha 3 – Dotazník zjišťující demografické charakteristiky	108
Příloha 4 – Dotazník rysové emoční inteligence SEIS	109

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Informovaný souhlas účastníka výzkumu

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Katedra
pedagogiky a psychologie
Department of Pedagogy
and Psychology

INFORMOVANÝ SOUHLAS ÚČASTNÍKA VÝZKUMU

Název studie: Psychosociální determinanty emoční inteligence u příslušníků Policie ČR

Jméno řešitele: Petra Hypšová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Bc. Sylvie Koubalíková, Ph.D.

Studie má za cíl zmapovat, zda vybrané psychosociální aspekty osobnosti (tj. věk, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, osobnostní rysy) souvisí s mírou emoční inteligence u příslušníků Policie ČR. V souvislosti s tímto jsou účastníci tázáni k vyplnění třech dotazníků: dotazník zjišťující demografické údaje, dotazník rysové emoční inteligence (SEIS) a NEO pětifaktorový osobnostní inventář (NEO-FFI). Vyplnění obvykle zabere 15 – 20 minut času.

Studie se řídí platnými etickými pravidly pro psychologický výzkum. Výzkum není spojen s rizikovou činností z hlediska ochrany života, zdraví či majetku. Během výzkumu však účastníci mohou cítit únavu či rozladěnost. Účastníci se do výzkumu zapojují zcela dobrovolně a mohou testování kdykoliv v průběhu ukončit bez udání důvodu. Výstupy jsou publikovány pouze v anonymní formě a původní materiály nebudou poskytnuty žádné třetí osobě. Účastníci jsou plně informováni o požadavcích výzkumu, souhlasí s využitím poskytnutých dat a svou účast potvrzují poučeným informovaným souhlasem.

Účastníci mají právo obdržet výsledky výzkumu v podobě volného přístupu k vypracované bakalářské práci. V případě jakýchkoli dotazů ohledně průběhu či výsledků studie, mají účastníci možnost obrátit se na řešitele výzkumu na níže uvedené kontaktní adrese.

.....
Prohlašuji, že jsem byl/a poučen/a o požadavcích a specifikách výzkumu a jsem s nimi ztotožněn/a. Jsem si vědom/a toho, že mnou poskytnuté údaje jsou zcela anonymní a budou využity výhradně pro účely této bakalářské práce. V rámci výzkumu se zavazuji k pravdivému a svědomitému vyplnění předložených materiálů a zároveň potvrzuji, že jsem psychicky i fyzicky způsobilý/á se výzkumu zúčastnit.

Já, níže podepsaný/á, svým podpisem stvrzuji svou svobodnou vůli a ochotu účastnit se výzkumu psychosociálních determinantů emoční inteligence, jenž bude součástí bakalářské práce pod záštitou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Místo a dnešní datum

Podpis

Kontaktní údaje řešitele:

Petra Hypšová

E – mail: petrahyp4@gmail.com

Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Příloha 2 – Informační leták

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Katedra
pedagogiky a psychologie
Department of Pedagogy
and Psychology

INFORMACE OHLEDNĚ TESTOVÁNÍ PRO BAKALÁŘSKOU PRÁCI

Název výzkumu: Psychosociální determinanty emoční inteligence u příslušníků Policie ČR

Autor výzkumu: Hypšová Petra

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Bc. Sylvie Koubalíková, Ph.D

Veškeré informace, které získám prostřednictvím tohoto výzkumu budou využity výhradně pro moji bakalářskou práci a budou uchovány v anonymizované formě. Testování je zcela dobrovolné a je tedy možnost jěj kdykoliv opustit. Celá studie bude provedena pod záštitou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Průběh testování:

Každý respondent (policista) obdrží složku, ve které budou **2 informované souhlasy** (jeden si respondent nechá a druhý mi vrátí zpět spolu s vyplněnými testy), dále bude **složka obsahovat 3 dotazníky**: 3-položkový dotazník demografických charakteristik (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání); 41-položkový dotazník emoční inteligence SEIS a 60-položkový dotazník NEO-FFI zaměřující se na osobnostní rysy. **Vyplnění všech 3 dotazníků zabere obvykle 15 – 20 minut.**

Do dotazníku nemusí respondenti nic psát, vše bude probíhat pouze na základě zakroužkování nejvíce se hodící odpovědi (příklad: „*Lehce rozpoznám emoce, které prožívám*“ → 1=souhlasí; 5=nesouhlasí). V tomto duchu jsou uspořádány všechny 3 dotazníky. U vyplňování **neexistuje žádná správná nebo špatná odpověď**, každá hodnota, kterou respondent zakroužkuje bude vyjadřovat pouze subjektivní hodnocení sebe sama (to, jak se respondent sám vidí a hodnotí).

Zpracování dat bude dále probíhat v souladu se zákonem 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

Kontaktní údaje řešitele:

Petra Hypšová

E – mail: petrahyp4@gmail.com

Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

.....

Příloha 3 – Dotazník zjišťující demografické charakteristiky

Vážení respondenti,

jmenuji se Petra Hypšová a jsem studentkou 2. ročníku psychologie na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Dovoluji si Vás tímto pozvat k účasti na výzkumu, jenž je součástí mé bakalářské práce nesoucí téma: „Psychosociální determinanty emoční inteligence u příslušníků Policie ČR“.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tří dotazníků, které Vám obvykle zabere max. 15 – 20 minut času. Vaše účast ve výzkumu je zcela dobrovolná a Vy můžete kdykoliv v průběhu testování výzkum ukončit. Vaše data jsou zcela anonymní a budou využita pouze pro potřeby této bakalářské práce.

Velice ráda bych Vás tímto také poprosila, abyste u obou dotazníků odpovídali dle uvedených instrukcí. Zpracování dat bude dále možné pouze za předpokladu, že budete odpovídat, pokud možno co nejpravdivěji a nejupřímněji.

Moc Vám děkuji za spolupráci! Petra Hypšová

.....

Demografické údaje (zakroužkujte správnou možnost):

Pohlaví: a) muž

b) žena

Věk: a) 18-25 let

b) 26-35 let

c) 36-45 let

d) 46-60 let

e) 61- a více let

Nejvyšší dosažené vzdělání: a) základní

b) střední vzdělání s výučním listem

c) střední vzdělání s maturitní zkouškou

d) vyšší odborné

e) vysokoškolské

.....

Příloha 4 – Dotazník rysové emoční inteligence SEIS

Dotazník SEIS

Vyjádřete Váš názor u každého z následujících tvrzení **vždy dle intenzity Vašeho souhlasu/nesouhlasu** s ním. V následujícím dotazníku **neexistuje žádná špatná ani správná odpověď**, odpovídejte tedy prosím co nejupřímněji a nejpravdivěji. Svě odpovědi na každé z uvedených tvrzení vyznačte, prosím, zakroužkováním čísla, jehož hodnota se na Vás nejlépe hodí.

1 = nesouhlasím; 2 = spíše nesouhlasím; 3 = nevím; 4 = spíše souhlasím; 5 = souhlasím

		1	2	3	4	5
1	Rozeznám, kdy můžu říct druhým o svých osobních problémech.	1	2	3	4	5
2	Když se setkávám s překážkami, připomenu si, jak jsem čelil/a podobným těžkostem a překonal/a jsem je.	1	2	3	4	5
3	Všeobecně očekávám neúspěch, když zkouším něco nového.	1	2	3	4	5
4	Moje nálada má malý vliv na to, jak řeším problémy.	1	2	3	4	5
5	Jiní lidé pokládají za lehké svěřit se mi.	1	2	3	4	5
6	Pokládám za těžké porozumět tomu, co neverbálně (mimikou, gesty apod.) vyjadřují jiní lidé.	1	2	3	4	5
7	Některé z důležitých událostí mého života mě vedly k přehodnocení, co je a co není důležité.	1	2	3	4	5
8	Někdy neumím posoudit, jestli člověk, se kterým mluvím, hovoří vážně nebo žertuje.	1	2	3	4	5
9	Když se moje nálada mění, vidím nové možnosti.	1	2	3	4	5
10	Emoce nemají velký vliv na kvalitu mého života.	1	2	3	4	5
11	Uvědomuji si emoce, které prožívám.	1	2	3	4	5
12	Všeobecně neočekávám, že se budou dít dobré věci.	1	2	3	4	5
13	Když se snažím vyřešit nějaký problém ve svém životě, považuji za prospěšné, když je to možné, přistoupit k němu bez emocí.	1	2	3	4	5
14	Preferuji podržet si své emoce v soukromí.	1	2	3	4	5
15	Když prožívám pozitivní cit, vím, jak si ho udržet co nejdéle.	1	2	3	4	5
16	Zařizuji události tak, aby dělaly radost jiným.	1	2	3	4	5
17	Dost často nesprávně chápu, co se odehrává v sociálních situacích.	1	2	3	4	5
18	Vyhledávám aktivity, které mě dělají šťastným/ou.	1	2	3	4	5

19	Jsem si vědom/a toho, jak se neverbálně (mimikou, gesty apod.) projevují při komunikování s jinými.	1	2	3	4	5
20	Málo se zajímám o to, jaký dojem dělám na druhé.	1	2	3	4	5
21	Když jsem pozitivně naladěn/a, je pro mě lehké řešit problémy.	1	2	3	4	5
22	Mám sklon nesprávně chápat výrazy tváře jiných lidí.	1	2	3	4	5
23	Nevěřím, že mé emoce mi pomáhají při zrodu nových nápadů.	1	2	3	4	5
24	Často nevím, proč se mé emoce mění.	1	2	3	4	5
25	Nemyslím si, že mi pozitivní nálada pomůže při hledání nových myšlenek.	1	2	3	4	5
26	Považuji za těžké ovládat své emoce.	1	2	3	4	5
27	Lehce rozpoznám emoce, které prožívám.	1	2	3	4	5
28	Lidé mi říkají, že se se mnou těžko mluví.	1	2	3	4	5
29	Motivuji se představou dobrého výsledku úkolů, kterými se zabývám.	1	2	3	4	5
30	Pochválím druhé, když udělají něco dobře.	1	2	3	4	5
31	Jsem si vědom/a toho, co lidé ve styku s jinými vyjadřují neverbálně (mimikou, gesty apod.).	1	2	3	4	5
32	Když mi někdo vypráví o důležité události ze svého života, většinou se cítím tak, jako kdybych událost prožil/a sám/a.	1	2	3	4	5
33	Když cítím změnu prožívaných emocí, napadají mě nové myšlenky.	1	2	3	4	5
34	Emoce nehrají podstatnou roli v tom, jak řeším problémy.	1	2	3	4	5
35	Když čelím nějaké výzvě, vzdávám se, protože jsem přesvědčen/a, že selžu.	1	2	3	4	5
36	Umím poznat, co jiní lidé cítí už při pohledu na ně.	1	2	3	4	5
37	Pomáhám lidem, aby se cítili lépe, když jsou na tom špatně.	1	2	3	4	5
38	Využívám dobrého naladění, které mi pomáhá při boji s překážkami.	1	2	3	4	5
39	Je těžké říct, jak se někdo cítí, jenom podle tónu jeho hlasu.	1	2	3	4	5
40	Je pro mě nelehké porozumět, proč se lidi cítí právě tak, jak se cítí.	1	2	3	4	5
41	Pokládám za těžké vytvářet blízká přátelství.	1	2	3	4	5